

Эй, азиз китобхоним,
Етганча куч-имконим,
Сизга шеър даста туздим,
Қарзимни бир оз уздим.
Қолмайин деб гинада,
Қудуқ қаздим игнада.

Тўқидим қўшиқ, эртак,
Булар эмасдир эрмак.
Эринмай ўқиб чиқинг,
Яхшиси, мағзин чақинг.
Эслаб юрсангиз уни,
Керак бўлар бир кунини...

Этманг деб асло тақлид,
Емонни қилдим танқид.
Кўпингизни мақтадим,
Яхшиликдир мақсадим.

Сиз берган завқдан тошдим,
Китобим — кўнглим очдим.

М $\frac{4803010000-100}{356(04)-84}$ 105-84

© Издательство «ЕШ ГВАРДИЯ», 1984

ПУЛАТ МУМИН

АҲИЛ БЎЛИБ, ДАДИЛ БЎЛИБ

(Шеърлар, декламациялар, қўшиқлар,
масал ва эртаклар)

ТОШКЕНТ
УЗБЕКИСТОН ЛКСМ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ
«ЁШ ГВАРДИЯ» НАШРИЕТИ
1984

Мўмин, Пўлат.
М86 Аҳил бўлиб, дадил бўлиб: (Шеърлар, декламациялар, кўшиқлар, масал ва эртақлар.— Т., «Ешгвардия», 1984.—272 б., расм.

Тўпلامга сеvimли болалар шоири Пўлат Мўминнинг шеърлар, декламациялар, кўшиқлар, масал ва эртеқлардан иборат турли даврларда яратилган ҳар хил жанр ҳамда ранг-баранг мавзудаги асарлари жамлаиған. Шунингдек тўпلامдан шоирнинг кейинги йилларда яратган қатор янги шеърлари ҳам жой олган.

Мумин Пулат. Дружные ребята: Стихи, декламации, песни, басни и сказки.

Уз2

ҚУЁШДАЙ КУЛИБ ТУР

(Шеърлар)

ЛЕНИНЧИ БУЛАМАН

Мук тушиб дарс қилсам,
Ўқисам китоб.
— Ленин бўласанми? —
Дейдилар бувим.
Қанийди Лениндай зеҳним ишлатиб,
Билимлар дарёсин сув қилиб ичсам,
Ўқисам, ўқисам, яна ўқисам,
Орзум бор, Лениндай янгилик очсам.

Қачон мен дарс қилсам,
Ўқисам китоб.
— Ленин бўласанми? —
Дейдилар бувим.
Ленин бўлмасам ҳам,
Азиз бувижон,
Ленинчи бўламан,—
Деб бердим жавоб.

1973

КОММУНИЗМ — ЧАМАН БИР БОҒ

Коммунизм — чаман бир боғ,
У бизларга очган қучоқ.
Бордир катта дарвозаси,
Қуёш нусха андозаси.
Дарвозада олти сўз бор,
Бир-биридан соз, маънодор:
Тинчлик сўзи энг биринчи,
Доим тинчдир бу боғ ичи.
Яна бири — Озодлик бу,
Кимки қилса қандай орзу —
Ета олар у ҳар қачон,
Эркин унда ҳуқуқ, виждон.
Бу боғни бир оила денг,
Ҳар миллатнинг ҳуқуқи тенг.
Ака-ука, опа-сингил —
Барча бунда тотув-аҳил.
Тенглик сўзи сочиб чирой,
Ҳар бир дилдан олган у жой.
Меҳнат қилиш — бу боғ шарти
Одамларнинг софдил, марди —
Яшар ижод, меҳнат билан,
Қардошлик ва ҳурмат билан.
Боғда Ленин эккан дарахт
Мевасини дейилар — Бахт.
Уни кўрар барча баҳам,
Бахтга мамнун юрт-у, одам.
Коммунизм — чаман бир боғ,
У бизларга очган қучоқ.
Бу боғ сари кириш учун —
Аъло ўқиш керак бугун.
Дангасага, «иккичи»га,
Боғнинг ичи тордир жуда.
Ёлғончи ва анқов, хира
Кира олмас сира-сира.

Меҳнат қилиб ҳозирданоқ
Дўстлар билан бўлиб иноқ,
Амал қилса боғ шартига,
Ета олса эл қадрига —
Боғда мангу яшаб қолар,
Эркин-эркин нафас олар.

1962 •

КУЮНИШНИ ҲАМ БИЛАР, СУЮНИШНИ ҲАМ БИЛАР

Сизнинг мактабингизда,
Синфингиз — сафингизда
Бир дўстингиз бор, билинг,
Чин дилдан ҳурмат қилинг
Фикри яхши тилақдир,
Яъни тоза юракдир.
Куюнишни ҳам билар,
Суюнишни ҳам билар.
Бу икки фазилатин
Маънисини чақайлик,
Чин инсоний зийнатин —
Бир-бир санаб чиқайлик.
Агар ким бўлса касал,
Ё хафа кўринса сал,
Дарсидан олса «икки»,
Унга бермайди дакки.
Авзойини кузатар,
Дўстлик меҳри-ла сўзлар,
Кези келса юпатар,
Бирликда чора излар,
Энг биринчи белгиси
Келар кўмак бергиси,
Ким ютуққа эришса,
Бирор ҳадя беришса,
Масалани ечолса,
Тўғри ечиб «5» олса,
Ич-ичидан севинар,
Жилмайган юз-кўзидан
Маъноли гап-сўзидан
Севингани сезилар,

Яхшиликка суюнар,
Ёмонликка куюнар.
У ҳаммага ўрнакдир,
Бундайлар кўп керакдир.

1974

ҚУЕШДАЙ ҚУЛИБ ТУР

Қуёш кулиб чиқади
Эрта тонг чоғи.
Равшан бўлар нуридан
Улкам ҳар ёғи.

Юзи кулган қуёшнинг
Иссиқ эрур чеҳраси.
Унга боқиб барчанинг
Очилади баҳраси.

Сен ҳам тонгда, оғайни,
Кулиб-кулиб тур.
Кўринишинг — истаранг
Сочсин ҳузур — нур.

1973

ЯНГИ МАКТАБ, ЯНГИ ДАРС

Тошкентимиз тўйига
Очилди янги мактаб.
Бу мактабни аслида
Қуришган бизга атаб.

Мактабмисан, мактабжон
Гулдир Тошкент кўркига.
Ҳар бир нарса авайлаб
Қўйилган ўз ўрнига.

Қурувчиларга раҳмат,
Қўйса бўлар «беш» баҳо.
Ҳаммаёқ ярақлайди,
Синфлари баҳаво.

Ҳовлиси ҳам каттакон,
Чаманзорга айланган.
Танаффус бўлган чоғи
Яйрайди сайр айлаган.

Сентябрь байрамини
Биз кутганмиз орзиқиб.
Устозларнинг дарсини
Тинглагаймиз қизиқиб.

Ильич ўқигандайн
Ўқиймиз зеҳн қўйиб.
Унинг иссиқ меҳрини
Олганмиз дилга қўйиб.

Бизларга Ленин бобо
Энг меҳрибон эдилар.
Бизнинг ниҳол қалбимиз
Шу меҳрдан етилар.

Доҳий йўлин дарсларда
Ўрганмоқлик олий қарз.
Орзуларга йўл очар
Янги мактаб, янги дарс.

Тошкентимиз ўзи ҳам .
Чин қардошлик мактаби.
Дўстлик дарси ўтилар
Янги мактаблар каби.

Икки минг йил илгари
Бундай мактаб бўлганми?
Бўлса ҳозирги кундай
Болаларга тўлганми?

Очилган янги мактаб
Бойдир мазмун, таърифга,
Бизнинг мактаб, яшасин,
Кирди шонли тарихга.

1983

ИНТИЛАМИЗ ҚУЕШГА

Тоғдан офтоб кўринса,
Яйраб кутиб оламиз.
Нурларини қўл билан
Гўё тутиб оламиз.

Интиламиз қуёшга,
Қаддимизни тиклаймиз.
Азиз меҳмон келгандай
Кел, дея табриклаймиз.

Кутиб олганимиздан
Чиройи очилади.
Севинчлари тошгандай
Нур бўлиб сочилади.

Интиламиз қуёшга,
Қўр олади бағримиз.
Ҳарорати туфайли
Очилади баҳримиз.

Қуёш борлиқ онаси,
Барчага баробар — тенг.
Таратар нур, иссиқлик,
Саховати, меҳри кенг.

Биз истаймиз доимо
Ёнимизда бўлишин.
Бир кун агар кўрмасак
Соғинамиз кулишин.

Шунинг учун суратин —
Чизиб, гул-ла ясаймиз.
Биз қуёшнинг фарзанди,
Қуёш билан яшаймиз.

Қуёшга интиламиз,
Улгайиб, етиламиз.

1983

ТОНГ ЯХШИ ҚАНДАЙИН

Тонг яхши қандайин,
Тураман атайин —
Гаштини сурай деб,
Мўъжиза кўрай деб.
Ҳаво соф, жуда соф,
Еришар кенг атроф.
Оҳиста бир қаранг:
Коинот кумушранг,
Нур ичган сингари —
Шуълалар сингади.
Қуёш бош кўтарар,
Қувончим кўпаяр.
Боққандай китобга
Қарайман атрофга,
Сермазмун шунчалар:
Жилмаяр гунчалар,
Баргларда шабнамлар
Сеҳрли бу дамлар,
Яйрайди неки бор,
Беғубор, беғубор.
Бетакрор нашида,
Тонг — бахту насиба —
Улашар инсонга,
Қарайман ҳар ёнга:
Водийлар, саҳролар
Ва борлиқ баҳр олар.
Илҳомим манбаи —
Мавзулар — анвойи.
Тўлғаниб кетаман,
Тонг шеърин битаман.
Тонг яхши қандайин,
Тонг яхши қантдайин.

1983

БУГУНДАН ЭРТА ГЎЗАЛ

Донолар айтар шундай:
Бугундан эрта гўзал.
Кўринади кундуздай
Келажак яна афзал.

Бугун қилганим орзу
Эрта чиқар рўёбга.
Зўр умидла қарайман
Яшнаган кенг атрофга.

Ҳар ким ҳам ўз эртасин
Ўзи этгандай таъмин,
Эрта гўзаллигига
Бугун қўйилар замин.

Ақлим ҳам тўлиб борар,
Фикрим ўсар кундан-кун.
Кучимга куч қўшилиб
Сўзимга кирар мазмун.

Дўстларимнинг сафига
Қўшилади танишлар,
Кўпайиб борар тезда
Табелимдаги «беш»лар.

Ҳар соатда, ҳар кунда
Ўзимча улғаяман,
Ўхшаб асаларига,
Билим болин йиғаман.

Бугунги шодлигимга
Эрта қўшилиб қувонч,
Қалбимда гул очади
Элу юртимга ишонч.

Менга доим мададкор
Дўстлару ўқитувчим.
Ота-онам номини
Шарафлаш менинг бурчим

Бугун дадил бораман
Эртанги келажакка.
Қилайин элга хизмат
Етиб улуғ тилакка.

1974

ПИОНЕР ҚҰЛДОШ ВА БОБО ҚУЁШ

Танишайлик, бобо Қуёш,
Пионерман, отим — Қўлдош.

Нур бергансан китобимга,
Нур бергансан мактабимга.

Мен ўқийман олтинчида,
Бўшанг эдим олдин жуда.

Тутиб олдим ўзимни тез,
Дарсларимнинг ҳаммаси «беш».

Астроном бўлай деган
Истагим бор, қалай экан?

Ёки катта кетаманми,
Тилагимга етаманми?

Бўлиб олсам астроном
Улуғбекдай қозониб ном,

Осмонларнинг илмин билиб,
Олисларни яқин қилиб

Сен томонга этсам парвоз,
Эҳ, жудаям бўларди соз.

Биласанми, бобо Қуёш,
Биз учирдик сенга йўлдош.

Хайр, дея Ерда менга
Ойдан салом элтди сенга.

Илм ўрганиб китобингдан
Айланмоқда атрофингда.

Бундан хурсанд бўлдим беҳад,
Мен ўйлаган орзу, мақсад

Кўз олдимда кулди башанг,
Олимларга дедик:— Яшанг!

Афсус, бобо, мен кечикдим,
Бунинг учун сен кечиргин.

Аmmo айтган сўзим битта,
Билиб олиб мен, албатта,

Ҳузурингга чиқмоқчиман.
Бўйнимдаги галстукдан
Мен бўйнингга тақмоқчиман.

1959

БУЛУТЛАР УСТИДА

Учган эдим мен ТУда
Булутларнинг устидан.
Қўймай илҳом — завқ жуда
Булутларнинг ҳуснидан
Осмонда шеър битардим
(Кавказ томон кетардим).
Гоҳ булутлар кўзимга
Кўринишар тор бўлиб,
Гоҳ қарасам, бир зумда
Оқ чаманзор боғ бўлиб...
Гоҳ баҳайбат қозонга
Новвот дури босилган.
Бир боқсам кенг майдонга
Оппоқ пахта ёзилган.
Баъзан хаёл кетади
Фазокорлар йўлига.
Гуллар тутгим келади
Мен уларнинг қўлига.

1964

АҲИЛ ДУСТЛАР

Бир мактабдан яхши доврўф
Тарқаб кетди яқинда.
Барча қувнаб гапирарди
Икки ўртоқ ҳақида.

Бир партада ўтирарди
Икки ошна дарсида.
Жуда-жуда аҳил улар
Ака-ука тарзида.

Бир-бирига хўп меҳрибон,
Кўнгли тушган кўнглига.
Шу сабабдан икковининг
Иши юрар ўнгига.

Ўқитувчи гапларини
Бир қулоқдай тинглашар.
Зеҳн қўйиб, ҳушёр туриб
Дарс мағзини англашар.

Гап-сўзлари бирам ширин,
Ўзлари ҳам ёқимтой.
Оталари,
Оналари —
Булардан шод ҳойнаҳой.

Баҳоланса бундай дўстлик,
«5» баҳо ҳам оз бўлар.
Ёшликдаги ширин дўстлик
Бир умрга соз бўлар.

Бошқалар ҳам сезишсайди
Аҳил дўстлик нафини.
Кўпайишин истар эдим
Бундай дўстлар сафини.

1973

ҚУЁШ БИЛАН СУҲБАТ

Эрта билан бир ўғлон
Қуёшга сўзлар шодон:
— Офтоб, Офтоб, ҳой Офтоб,
Нуриг, меҳринг беҳисоб.
Эрта билан чиқасан,
Зулматларни йиқасан.
Ҳар тонг сени кутаман.
Нуригга гул тутаман,
Миннатдорман ҳар қачон,
Омон бўлгин, Қуёшжон.
Элимда зўр иззатинг,
Олам-олам хизматинг.
Хоҳ яқин, хоҳ йироқдан
Хабардорсан ҳар ёқдан.
Кўнглимда бир хаёл бор,
Хаёл эмас, савол бор:
Вақтинг бўлса, жон офтоб,
Саволимга бер жавоб.
Севиниб, меҳри тошиб,
Офтоб сўзлар нур сочиб:
— Қани сўра, болакай,
Жавоб берай ҳар қалай.
— Ерда қанча бола бор,
Барчасими бахтиёр?
— Саволинг қийин анча,
Дунёда бола қанча,
Очиғи билолмайман,
Тахмин ҳам қилолмайман.
Дунёда ҳар хил бола,
Қиз бола, ўғил бола.
Оқ ва қора, сариқ тан,
Баъзилари ориғ тан,
Барчасию барчаси
Ота-она эркаси.

Ҳаммаси менга боқар.
Баъзи бирларнинг бахти
Беғубор ёшлик вақти —
Ёришмас нур сочсам ҳам,
Юрти, кўнгли тўла ғам.
Барчаси бахтин излар,
Эркин юришни истар.
Дунёда энг бахтиёр,
Ҳаммадан кўп бахти бор —
Сен ўзингсан, билиб ол,
Улғай ва ўс бемалол.
Тарихда бобонг, отанг,
Сен учун қилишган жанг.
Нур эшигин очишган,
Ҳур бахтингни топишган.
Шунинг учун бахтинг мўл,
Кенг Ватанинг чаман гул.
Ҳар тонг мен ҳам шошаман,
Яйраб нури сочаман.
Энг биринчи, э, ўғлон,
Сўзим эсла ҳар қачон,
Қадрига ет бахтингнинг,
Бўш ўтказма вақтингни.
Бу жавобдан болажон
Жуда ҳам бўлди шодон.
Нур ичра ўйнаб кетди,
Чаманзор бўйлаб кетди.

ОЛТИНОЙ ВА «ОҚ ОЛТИН»

Пионер қиз Олтиной
Вақтли туриб эрталаб,
Мақтаб борар ҳойнаҳой,
Пахтазорни ёқалаб.
Лўппи пахта чаноқда
Турар олпоқ коптокдай,
Олтинойнинг йўлига
Нур сочар ё офтобдай.
Олтинойга боқади
Атроф тўла «оқ олтин»;
Гўё «бугун дарсингдан —
Дейишгандай, беш олгин».
Эшитгандай бўлади
Уларнинг бу сўзини,
Силагиси келади
Ҳарир пахта юзини.
Қиз севиниб-севиниб
Қўшиқ айтиб боради.
Атроф қолар кузатиб
Қўшиқчи қиз болани.
Олтинойнинг элида
Мўлдур олтин — пахталар,
Олтинойнинг дилида,
Қўшиғида мақталар.
Ана шундай ҳар куни
Давом этар қўшиғи.
Олтиной кўз ўнгида
Яшнар дала, қўриғи.
Кунлар ўтиб бордилар,
Утди ойлар ва йиллар.
Пахтазордан олинди
Қанча-қанча ҳосиллар.
Олтиной ҳам улғайди,
Бўлиб кетди дуркун қиз.

Мактабини битирди,
Балки уни танирсиз.
Яна ўша сиз билган
Пахтазори — қўриғи.
Давом этар тонг чоғи
Ўша қизнинг қўшиғи.
Тўйиб-тўйиб боқади,
Пахта қийғос очилган.
Олтинойнинг бу билан
Гўё кўнгли очилган.
«Оқ олтин» ва Олтиной
Қаранг, яна дўстлашган.
Ўзича тил топишиб,
Сўзлашгани сўзлашган.
Олтинойга дейишар
Атроф тўла «оқ олтин»:
«Машинангда бизларни
Қани, тез териб олгин».
Машинани Олтиной
Аста ҳайдаб боради.
Бункерида пахталар
Роса яйраб боради.
Машинасин ҳайдайди,
Билиб пахта кўзини.
«Оқ олтин»лар ёритар
Олтинойлар юзини.

1966

ТЕМИР ТЕРИМЧИ

Далада пахта терар
Темир теримчи.
Кўрганмисиз, ошналар,
Айтиб беринг-чи.
Темир деган болами
Темир теримчи?
Темир одам эмас-ку,
Ишда биринчи.
Терим машинасидир
Унинг чин оти,
Акамларнинг қўлида
Руль — муруввати.
Уни ясаб келишган
Сельмаш заводда.
Юз теримчи ишини
Қилади удда.
Дўстлар, бориб кўрсангиз,
Қоласиз ҳайрон,
Темир теримчи ҳар кун
Ясайди хирмон.

1966

ЮЛДУЗ КОСА ЛИМ-ЛИМ ОЛТИН

Осмонда куз булути
Қилиб қолган дағдаға:
«Пахтангни тез тер!»— дейди,
Терим эса авжида...
Пайкалдаги пахталар
Очилган паға-паға,
Нуқрадай ярқирайди
Улар офтоб мавжида.
Хирмондаги момиклар
Нурдай тиниқ — озода.
Пионерлар отряди
Теримда борар олдин.
Ҳар бир чаноқ уларга
Кичик юлдуз косада
Тутиб турарди гўё
Лиммо-лим оппоқ олтин.

1957

ТУТДАН ГУЛДАСТА ТУТГАН

Пайкални гир айланган
Тутларнинг сафи,
Ҳар бир тули товланар.
Гулдаста каби:
Новдаларга тизилган
Минг тур япроқлар,
Марғилон атласидай
Нурда ярақлар.
Пахтазорга кираман,
Ҳосил жуда мўл.
Ялли пахта терими,
Тегмас қўлга-қўл.
Қуёш билан куз гўё
Жилвагар тутдан —
Теримчига атрофдан
Гулдаста тутган.

1957

ЕТТИ БАҲОДИР

Зарафшоннинг синглиси
Сўлим Оқдарё,
Ёзи билан сув бериб
Чарчаган гўё.
Кўринарди тубида
Тошу шағали...
Кечиб ўтдим дарёдан
Оқшом маҳали.
Етти кема олисдан
Келар қирғоққа.
Ҳайрон бўлдим,
Сув оз-ку,
Сузар қаёққа?
Яқин бориб қарасам
Пайкал бошига,
Пахта териб келарди
Етти машина.
Йигитларга бўйсунган
Ё етти аждар,
Пахталарни дамига
Тортар нақадар.
Бир зум ўтмай тўларди
Қорни — бункери,
Хирмон-хирмон терганмиш
Эртадан бери.
Машинанинг ҳар бири
Олтин баҳодир,
Ҳайдаб келар уларни
Етти баҳодир.

1957

БАҲОРНИНГ ШАРТИ

Шамол елиб,
Кўклам келиб,
Менга қараб сўзлар эди:
— Агар яхши бола бўлсанг,
Кўрсатгин-чи, менга энди
Ҳимматингни,
Ҳурматингни.
Дедим шунда:
— Сени мақтай,
Қўшиғимда янгратайин.
Баҳор айтар:
— Ундан кейин?
Дедим шошиб,
Қалбим тошиб:
— Ундан кейин
Қучоғингда,
Кенг боғингда
Уйнаб-уйнаб гуллар терай,
Устозларга элтиб берай.
Ўзимдан ҳам,
Сўзимдан ҳам
Баҳор кўнгли тўлмагандай,
Мендан мамнун бўлмагандай,
Такрор-такрор
Сўрар баҳор.
Баҳор шартин,
Юрак дардин
Уйлаб қолдим.
Сўнг эсимни йиғиб олдим:
— Сенга атаб
Кўчат экай.
Қучоғингда ишлаб-ишлаб,
Ниҳолларни парваришлаб,
Ҳурматимни

Кўрсатайин,
Сўзим тайин, —
Десам бирдан баҳор кулди,
Жавобимдан мамнун бўлди.

1974

ОФТОБ ЧИҚДИ ОЛАМГА

Офтоб чиқди оламга,
Чопиб бордим дадамга.
Дадам кўчат экарди,
Салом бердим дадамга.
Шундай дедим тўсатдан:
— Келдим сизга ёрдамга,
Беринг бир туп кўчатдан.
Дадам қараб кўнглимга,
Тутқаздилар қўлимга
Бир туп луччак шафтоли
Ва дедилар шундай сўз:
— Сен ҳам боғбон мисоли,
Парваришдан узма кўз.
Ариқ бўйини ўйдим,
Бир челақча сув қўйдим.
Кўчатни экиб қўйдим,
Менга топилди соз иш,
Доим қилдим парвариш.
Эккан йилим ёз чоғи,
Чиқди анча япроғи.
Сув бойладим ариққа,
Шимиди миққа-миққа.
Қўй емасин деб дарров
Атрофига тутдим гов.
Офтоб чиқди оламга,
Чиқдим тагин кўкламга.
Шафтоли ҳам шох отди,
Дилда ҳавас уйғотди,
Чиққан барча япроғи
Гўё тойча қулоғи.
Усди тана — пояси,
Қалин тушди сояси.
Офтоб чиқди оламга,
Баҳор келди даламга.

Бориб дедим дадамга:
— Эҳ, гуллади кўчатим —
Айтиб келдим, кўрсатдим.
— Ўғлим, яша,— дедилар.
Дилдан қувнар эдилар.
Офтоб чиқди оламга,
Ез кезарди дадамда.
Кўчатим етти дона
Қилган эди нишона.
Бир-бирини қилмай фарқ,
Хўп тўлишиб пишган фарқ.
Офтоб чиқди оламга,
Чопиб бордим даламга.
— Пишди,— дедим дадамга,
Дадам дарров келдилар,
Аста териб бердилар.
Мен улашдим ҳаммага:
(Олиб қўйдим аммамга)
Дадамга,
Аямга,
Укамга,
Акамга
Ва юмшоғин бувимга,
Хатто қолди ўзимга.
Бувим дер:
— Раҳмат, ўғлим,
Заб ширин экан қўлинг.
— Раҳматни денг, даламга,—
Дедим сиғмай танамга.
Аям, акам ва укам,
— Раҳмат,— деди улар ҳам.
Офтоб чиқди оламга,
Чопиб бордим дадамга.
Дадам боғда ишларди,
— Раҳмат,— дедим дадамга.

1955

ИСМЛАР ЧИРОЙИ

Ҳар бир уйнинг томи бор,
Ҳар боланинг номи бор.
Бир синчиклаб кўрайлик,
Қандай исм чиройлик?

Мана кимдир «Тешабой»,
Баъзи бировлар-чи, «Вой —
Шу ҳам исм бўптими?»
Деб қисади кифтини.

Боймикан тешага ё?
Яна бор қандай маъно?
Бўлса керак бир сабаб,
Олдин кўрайлик ўйлаб.

Ном танлаш ҳозир эркин,
Бизда жуда кўп «Эркин».
Озми дарёда тўлқин,
Кўпдир дунёда Тўлқин.

Жасур, Зафар ва Диёр,
Буларнинг маъноси бор.

Ҳар бир ўғил-қиздаги
Номларни айтай сирин,
Ота-она истаги
Ҳар исмда яширин.

Табассум, Асал, Дилдор,
Баҳодир, Ойдин, Гулнор.
Бу номлар қандай яхши,
Борми буларга қарши?

Ўйласам шу замони,
Номларнинг йўқ ёмони.

Дўстим турсин эсингда,
Доғ бўлмасин исмингда!

Номингга қўш яхшилик,
Яхши одоб — яхши хулқ.
Юзинг бўлади ойдек,
Исминг бўлар чиройлик.

1965

ТУРНАЛАРГА ГУЛ УЗАТДИМ

I

Атроф навбаҳор,
Ҳаво мусаффо.
Осмон ҳам тиниқ
Ювгандай шаффоф.

Мактабдан келиб
Кўчат экардим.
Гоҳо кўк сари
Кўзни тикардим.

Осмондан ўтар
Турналар сузиб.
Ўз-ўзларига
Ажиб саф тузиб.

Сайрашиб гўё:
— Ҳорма,— дердилар.
Аргимчоқ солиб
Салом бердилар.

II

Атроф олтин куз,
Гоҳ булут кезар.
Боғ-у чаманни
Мўл ҳосил безар.

Мактаб борай деб,
Тердим гулдаста,
Уша турналар
Учдилар қайта.

Гўё мен билан
Хайр-хўш қилар,
Боғим, гулимга
Бир-бир тикилар.

Турналарга мен
Гулим узатдим:
— Яхши боринг,— деб
Узоқ кузатдим.

1974

ПАХТАЖОН БИЛАН СУҲБАТ

Қийғоч пахта эгатда —
Менга:— Кела қол,— дейди.
— Қара, роса очилдим,
Тез-тез териб ол,— дейди.

— Тонгдан бери очилиб —
Термиламан йўлингга.
Оққуш бўлиб қўнайин
Сал узатсанг қўлингга.

— Келдим сени теришга —
Пахтажоним, атайлаб .
Хирмонларга уяман
Териб этак-этаклаб.

Юмшоқлигинг, оқлигинг
Завқ беради танимга.
Ярашгансан жудаям
Кенг чаманзор даламга.

Эй, пахтажон, билиб қўй,
Сира увол этмайман.
Сени тоза термасдан
Ҳеч нарига кетмайман.

Отам, акам сен учун,
Яшагин деб, ер очган,
Келгунингча шу ҳолга
Пешанадан тер сочган.

Халқим, юртим мадори,
Сен ажойиб хазина.
Хирмонларинг қуёшга
Чиқаргучи оқ зина.

Очилавер, қайнайвер
Пахтажоним, чаноқдан.
Ҳали кичик бўлсам-да,
Сенга жуда иноқман.

Агарда сен мўл бўлсанг
Қойил бўлар ишларим.
Кулиб турар сен каби
Табелимда «беш»ларим.

1973

КҮЧАТ ЭКДИК КҮЧАГА

Эрта кўклам кўчат экдик
Тўртга ошна кўчага.
Навбат билан тўртовимиз
Қараб турдик кўчатга.

Кўчатимиз қишин-ёзин
Талаб қилди парвариш.
Шунинг учун ҳаммамизга
Чиқиб турди турли иш.

Кези келиб, кўчатларга
Ҳатто бўлдик қоровул,
Тагин чопдик ва суғордик,
Баҳор чоғи очди гул.

Ёз келганда пишди унинг
Шафтолиси — меваси.
Кўчадаги кўчатларнинг
Кўпчиликдир эгаси.

1974

МАКТАБ МЕҲРИ

Магнит борми мактабда,
Бор бўлса билади ким?
Болаларни ўзига
Тортиб туради доим.

Шу сабабдан болалар
Оғмай бошқа тарафга,
Тўда-тўда бўлишиб
Югуришар мактабга.

Она каби мактабнинг
Иссиқ бағри, сеҳри бор.
Магнит мисол тортувчи
Мактабжоннинг меҳри бор.

Болаларни шу меҳр
Тортар доим ўзига.
Илм ва фан дунёсин
Кўрсатади кўзига.

1974

ОТА ҚУВОНЧИ

Оқшом чоғи Оқилжон
«Кундалик» дафтарини
Кўрсатиб отасига,
Пойларди гапларини.
Оқилжоннинг дадаси
Кўра туриб «кундалик»,
Мамнун бўлди ўғлидан
Ўзида йўқ шунчалик.
Қайси бетга қараса
Ёзувлари батартиб.
Ҳар саҳифа озода,
Қўйилганми ё артиб.
Аниқ қилиб ёзилган
Вазифалар, мавзулар.
Ҳар кун ошар амалга
Билимдаги орзулар.
Гулдай кулиб туради
Қатор-қатор «беш» баҳо.
Улар кўзга, кўнгилга
Сочиби турар нур — зиё.
Ўғилчасин юзидир
Бу кундалик дафтарча.
Мақтаса арзир эди
Ота ўғлин ҳар қанча.
Келажак кунларидан
Кўрган каби нури йўл,
Дадажони севиниб
Кундаликка қўйди қўл.

1968

ОТА-ОНА ҚАЛБИ, ОТА-ОНА ҚАДРИ

Қуёш берар иссиқлик, нур,
Деймиз ҳаёт асоси.
Ота-она жуда азиз,
Қуёшга тенг баҳоси.
Ота-она бизлар учун
Қайғурару ачинар.
Ота-она бизлар учун
Севинару очилар.
Ота-она сўзин қилмоқ
Фарзанд учун қарзу фарз.
Ҳеч қаерда ва ҳеч қачон
Этманг дилин хижил, дарз,
Бизлар учун аямайди
У еб турган нонини.
Аямайди, аямаган
Хаттоки ўз жонини.
Хатто чиқса иссиғимиз,
Ениб кетар оловда.
Югуради тун-кун демай
Врачларга дарровда.
Юрса-турса бизни ўйлар,
Қуёш қойил уларга.
Етказишга уринади
Бизни илму ҳунарга.
Доим қулоқ тутиш зарур
Ота-она қалбига.
Дил сўзимиз етажакмиз
Ота-она қадрига.
Ота-она кўнгли доим
Дейишади, болада.
Бизларнинг ҳам ёш кўнглимиз
Бўлсин ота-онада.

1971

ГУЛЧАСИ ЭДИ СИНГИЛ

Баҳор чоғи новдалар
Ёзди япроқ билан гул.
Гулчасини япроқлар
Авайлашарди нуқул.

Шохда қатор барг билан
Кўҳлик эди бу гулча.
Бамисоли ўртада
Кўринар қизил кулча.

Саф тортишган болами
Новдада ҳар япроқча?
Ўртадаги гул эса —
Ёки ёнган чироқча?

Гулчаси ўйнаганда,
Япроқлар чапак чалар.
Ёки гул куйларди-да,
Эшитарди баргчалар.

Она новдада улар
Ўсардилар дўст — аҳил,
Япроқлар акаси-ю,
Гулчаси эди сингил.

1960

МАКТАБ ЁНИДАН УТГАНДА

Бир мактаб ёнидан ҳар кун ўтаман,
Синфларга бир зум қулоқ тутаман.
Синфлар жимжитдир, дарс борар бунда.
Турли хоналарда турли мазмунда.
Халақит бермай деб юраман аста,
Дил билан боқаман олам ҳавасда...
Бунда ўқишади ажойиб авлод,
Булар келажакни этувчи обод.
Очмоқчи бўлганлар эртага Марсни
Ҳозирча тинглашар бу ерда дарсни.
Бунда ўқир ҳозир зўр шоир, олим,
Айтишга жуда ҳам кўпдир мисолим.
Бунда таълим олар ўғлим, қизим ҳам,
Бунда ўқигандай гўё ўзим ҳам.
Дарслар ўтаётган ўқитувчига,
Сабр-тоқатига, билим кучига —
Қойил қоламан-у, ўқийман таҳсин,
Дейман: «Кўксингизга ҳаёт гул тақсин».
Менга билим завқи бағишлар илҳом,
Мактабга дилимдан айтаман салом.
Бу жойни бир умр мақтасам арзир,
Мактабни ҳурматлаш ҳаммага қарзир.

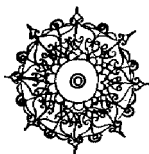
1965

МАГНИТЛИ БОЛА

Оилада Ҳотамжон
Кенжатой ўғлон.
Нима учундир унга
Барча меҳрибон?
Акаси, опаси бор,
Яхши улар ҳам.
Улардан ҳам бошқача
Бизнинг бу Ҳотам.
Ҳамма уни эслайди,
Барчага ёқар.
Лекин баъзи болалар
Бунга туюқар.
Бири-биридан улар
Сўрашар гоҳо:
— Магнит бормикан-а,
Ҳотамжонда ё?
Уларнинг саволида
Йўқ сира шубҳа.
Ҳотамжоннинг ажойиб
Магнити бор, ҳа!
Ҳотамжоннинг магнити
Маъноли сўзи,
Иссиқ салом-алиги,
Офтобдай юзи.
Ҳар босган қадамига
Берар эътибор.
Юриш-туришида ҳам
Бир илиқлик бор.
Қулиб турар гул каби
Ҳар бир одамга.
Этар магнит хизматин
Булар Ҳотамга.
Уни яхши кўради
Уқитувчи ҳам.

Дафтаридаги «беш»лар
Магнит чинакам.
Одатдаги магнитлар
Тортар темирни,
Ҳаммангиз ҳам биласиз
Бу оддий сирни.
Хотамжоннинг магниту
Юракни тортар.
Ана шундай боланинг
Обруйи ортар.

1967

ЕШИМГА ЕТ, ДЕЙДИЛАР

Саломат буви
Аломат буви,
Кичкинтойларнинг
Аҳил-тотуви.

Бувининг бордир
Ўн набираси,
Шунга яраша
Қирқ чевараси.

Улар кўпайиб
Борар тобора,
Исмин эслолмай
Буви овора,

Саломат буви
Аломат буви,
Чевараларнинг —
Еқар қий-чуви.

Севинчларига
Севинч қўшади,
Ўшалар билан
Ўйин тушади.

Яқинда кампир
Юзга киради.
Кўплар исмини
Чалкаштиради.

Раъно ўрнига
Чақирар Норни,
Қосим дейман деб,
Деиди Қўчқорни.

Болалар гоҳо
Қилса масхара,
Бўлмайди хафа
Бувиси сира.

Бу хатосини
Ёшига йўяр,
«Сен ҳам ёшимга —
Етгин»,— деб қўяр.

1967

ЧАНҚАГАН ҒҶЗА СУВ ИЧДИ МАЗА

Сожданинг адаси
Ғўза чопар пайкалда,
Адасига яхна чой
Ташийди туш маҳалда.
Бу ҳар кунги одати,
Эринмас ҳеч Сожида.
Пахтазорда ғўзалар
Ўсар эди авжида.
Атроф ўхшар тандирга,
Кун қизиган жудаям,
Ҳеч қанақа илож йўқ,
Саратон-да чинакам.
Адаси ҳам чанқайди,
Бутун борлиқ ҳансирар.
Одамлардан ғўзалар
Энг биринчи сув сўрар.

Чойгумини кўтариб
Уват бўйлаб боради,
Сождани кузатар
Ғўзаларнинг паради.
Сожида ҳам иссиқда
Толиқади, чарчайди,
Бугун нима учундир
Сожида ҳам чанқайди.
«Яхна чойдан ичсамми»,
Деб ичида ўйлайди,
Хаёлими ё нафси:
«Ичиб ол», деб қўймайди.
Чойгумини уватда
Аста ерга қўяди,
Чойгумининг қопқоғига

Яхна чойдан қўяди.
Бир симирай дейди-да,
Қўлчасига олади,
Ногоҳ сўлгин ғўзага
Кўзи тушиб қолади...
«Сувингдан бер», дегандай
Мўлтирар сўлгин ғўза,
Сожидага гўёки
Қўлча — шохчасин чўзар,
Барча барги шалпайган
Уша ғўза ниҳолин,
Сожида ачиндики —
Кўриб ғўзанинг ҳолин.
Ичмади-да, сувини
Ғўза тагига қўйди,
«Яна ичасанми», деб
Баргларин силаб қўйди.
Қуйган суви ғўзага
Қараса юқ бўлмади.
Озроқ қуйган сувидан
Кўнгли асло тўлмади.
Кўрса бечора ғўза
Четроқ экан эгатдан,
Чойгумдаги яхнадан
Қуйди яна бошқатдан.
Чойгумини кўтариб
Давом этди йўлида.
Сўлгин ғўза аҳволи
Турар ҳамон кўнглида.
Эртасига ўтса-чи,
Жонланибди шохчалар,
Сожидага раҳмат деб,
Баргчалар
Чапак чалар.

1978

ИККИ НАҚҚОШ

Икки наққош келиб ўтган ёз,
Уйимизга беришди пардоз.
Қарасангиз девору шифтга,
Хусни сиғмас сўзга-таърифга.
Ҳар бир хона гўё чаманзор,
Тўрт фасл ҳам ҳамиша баҳор.

Бўёқларни бўёққа қориб,
Турли-туман ранглар чиқариб,
Икки наққош ишлашди шошмай,
Бўёқ — рангда сира адашмай,
Бирин исми уста Исматвой,
Ишбилармон, камтар, ёқимтой.
Жуда дилкаш Тўғонбой ака,
Ўз касбидан топган барака.
Иккови ҳам нозиктаб уста,
Тенги йўқдай нақш хусусида.
— Иккимизга, — дейишар улар, —
Ота ҳунар, наққошлик ҳунар.
Бир-биридан олиб маслаҳат,
Хоналарга беришди санъат.

Ҳар хонанинг ўзича ҳусни,
Сингдиришган мос рангни — тусни,
Ҳатто чизиқ, ҳатто бир нуқта
Ўз ўрнига қўйилган, пухта.
Девор ранги шифтга тушган мос,
Учрашгандай гўё баҳор, ёз.
Атир гуллар очилган — сўлмас;
Гул чаманда бунчалик бўлмас.
Новоларга терилган маржон
Жилваланар гўё бордай жон.
Оқшом тушган маҳал тиллаҳал
Шуъла сочар ўзидан ял-ял.

Ранглар қўшар кўз нурига нур,
Дилга эса ҳаловат-ҳузур.
Уста рассом кўрса ҳам ҳатто
Ранг нақшидан тополмас хато.
Хуллас, ҳар уй чамандир қийғоч,
Ҳоналарга киргандай қуёш.
Кимки кўрса, у шоша-пиша,—
Устасига дейди:— Минг яша. —
Заб ишлабди, қўли гул экан,
Бундоқ бўлар наққошман, деган.
Унга оздир дейиш «қўли гул»,
Наққошларнинг чиндан кўнгли гул.
Рангга бериб кўнглида борин,
Кўрсатишган завқ-иқтидорин.
Икки наққош ишлари-чи «беш»,
Элдан ёғар уларга олқиш.
Улар билан дўстлашиб қолдим,
Санъатини шеъримга солдим.

1972

ШАФТОЛИ ГУЛИ

(Манзара)

Гулга кириб шафтоли,
Чирой берди боғларга,
Ёқут маржон мисоли
Терилдилар шохларга.
Тип-тиниқ пуштиранги
Бўялгандай яп-янги.
Гул эмас, бир мўъжиза,
Беғубору покиза.
Ёмғир-душ ювиб чангин,
Очган яна гул рангин,
Ҳусни дил қувонтирар,
Туси кўзни ёндирар,
Рассоми баҳормикан?
Роса санъаткор экан.
Қуёшнинг ҳам ҳиссаси —
Борга ўхшар, қисқаси.
Бу ҳолатга маҳлиё
Боқар боғбон — эгаси.
Кўнглида пишган гўё
Меҳнатининг меваси.

1975

НИШОНДОР ҚҰЙЛАКЧАЛАР

Фабрикада ойимлар
Аълочилар-чеварлар.
Мен ўқишни севгандай
Ўз ишларин севарлар.
Ойижоним ҳар доим
Ишдан хурсанд қайтарлар,
Бўлса қандай янгилик
Менга аста айтарлар.
Эшитаман мириқиб
Ойимларнинг сўзларин.
Одатлари шунақа:
Мақтамаслар ўзларин.
Бугун кўрсам ойимлар
Қўриндилар бошқача.
Севингандан бошлари
Етгандай қуёшгача.
Ниманидир яширган
Бўладилар ўзлари.
Лекин айтиб турарди
Севинчларин кўзлари.
— Она қизим,— деб мени
Ачом қилиб олдилар.
Айтмайми ё айтай деб,
Бир оз ўйлаб қолдилар.
Мен сўрардим шошилиб:
— Айта қолинг, ойижон!
— Вой, қизгинам, бундай шод
Бўлмагандим ҳеч қачон!
Ўқишларинг қанақа,
Қани айтиб бергин-чи?
Шодонлигим ойимга
Айта қолдим биринчи:
— Ойижоним,. «беш» олдим,
Мен-чи она тилидан.
Ойим дерлар:

— Шодлигим,
Сенинг «беш»инг хилидан.
Бундай чоғда одамни
Келар дарров билгиси.
— Бизлар тиккан кўйлак-чи,
Олди сифат белгиси.
Бугун бизнинг цехимиз
Тўлди гулу табрикка.
Ютуқ билан қутлади
Бизни бутун фабрика.
Бўлди орден таққандай
Бизлар тиккан кўйлакча,
Чиндан «сифат белгиси»
«Беш» баҳодай бўлакча.
Қувончларин айтдилар
Бу сафар кўп очилиб,
Табрикладим ойимни
Бўйларига осилиб.

1975

ИШЛАГАН ЧАРЧАЙДИ

Ишлаганлар тишлайдилар
Яшайдилар,
Терлайдилар,
Ишлаб-ишлаб
Чарчайдилар.
Чарчашларда бўлар экан
Турли сабаб.
Баъзи-баъзи чарчашларни
Утай санаб:
Слесарнинг иши оғир,
Чарчар қўли;
Почтачини чарчатмасми
Босган йўли?
Шофёрларнинг кўзларига
Келади зўр,
Кеча-кундуз кўриш қийин
Телевизор.
Ўқитувчи дам олади
Танаффус чоғ,
Кимлардадир оғрийди бел,
Чарчар оёқ.
Пахтакорда иш турлича:
Экар, терар.
Чопиқ чоғи пайкалларда
Роса терлар.
Магазинда сотувчилар
Эртаю кеч,
Юк кўтарар,
Юрар, тортар,
Тинмайди ҳеч.
Олимларда чарчар асаб,
Толиқар бош,
Чарчагандай туюлади
Оқшом қуёш...

Чарчашликнинг ғалатиси
Бордир яна:
Оғзи чарчар кимки бўлса
Маҳмадана.
Очофатнинг чарчармикан
Қорни сира?
Чарчамайди,
Чарчатади —
Баъзи хира...
Ишлаб, терлаб чарчамоқлик
Роҳат жуда.
На терлаш бор,
На чарчаш бор —
Бекорчида...

1977

ОҚ ҚАЙИН, ЭЙ, ОҚ ҚАЙИН

Оқ қайин, эй, оқ қайин,
Ясанибсиз шундайин.
Урмонзор гули бўлиб,
Сафда турибсиз кулиб.
Танангизни батамом
Бўяганми ё рассом?
Зап чиқибди оқ ранги —
Ялтирайди яп-янги.
Эгнингизга шу нафас
Кийганмисиз ё атлас?

Оқ қайин, эй, оқ қайин,
Сизга тўймай, боқайин.
Теракзор, толзоргами
Оппоқ пахтазоргами,
Рухсат беринг, оқ қайин,
Сиздан салом айтайин.

1966

«БЕШ» ОЛДИМ, «БЕШ»!

Бугун ҳаммаёқ қойил,
Шундай бўлса бутун йил,
Қулиб боқар қуёш ҳам,
Хурсандлар ойим, дадам.
Хатто вожатий опа
Мендан эмаслар хафа.
Ўт чақнар оёғимдан,
Нақ оғзим қўлоғимда.
Дўстлар саломи иссиқ,
Қалбимда шодлик тўлиқ,
Ўқитувчи ҳам мамнун.
Билсангиз, ахир бугун

«Беш» қўнган табелимга,
Қувват тўлган белимга,
Завқим сиғмас дилимга.
«Уч», «Тўрт» олиб юрардим,
«Беш» ёнига етолмай
Ё довондан ўтолмай,
Баъзан хаёл сурардим.

Бир ерга қўйиб кўнгил,
Дарсларимни астойдил —
Ўқидим такрор-такрор.
«Қайтаришда кўп гап бор»,
Дебдилар ўқитувчим.
Ишонмас эдим гоҳо
«Беш»га етмас деб кучим,
Олиш қанақа баҳо
Боғлиқ экан ўзимга,
Ишонинглар сўзимга.
Айтиб қўяй буёғин,
Мақтанчоқ деманг тағин.
«Беш»им жуда ҳалол «беш».
Энг биринчи ниҳол «беш».
Шундай қилиб, дўстларим,
Айтсам юрак сўзларим,
Юришиб қолиб ишим,
Кўпайиб кетар «беш»им.

1967

АҚЛИМНИНГ КЎЗИ

Не учун қор кўкдан ёгади?
Бу саволга хаёл огади.
Ё осмонда қорхона борми?
Қор ишловчи қорхона борми?
Нима учун ёрмайди ёзда?
Ёғар нуқул қишда, аёзда.
Қўп ўйлайман.
Ўтади ойлар.
Саволларим жавобни пойлар.
Шу орада эриб кетар қор,
Жилваланиб келади баҳор.
Саволларим унутиб дарҳол,
Навбаҳорга бераман савол.
Қунлар исиб келганда ҳам ёз,
Бу саволдан кечмаганман воз.
Табиат-чи, ажойиб экан,
Шунчалар сир,
Шунча илму фан.
(Билар экан биламан деган.)
Билайин деб мактаб бораман,
Ўқувчиман, мактаб боламан.
Саволларни китоб, дарсимда —
Билиб олдим,
Барн эсимда.
Шамол эсса,
Ёғса ҳам ёмғир,
Гул очилса, менга эмас сир,
Ҳаммасини билиб тураман,
Ақлим кўзи билан кўраман.

1974

ОНА МЕХР-ДИЙДОРИ РАЪНОГА БЎЛДИ ДОРИ

(Бўлган воқеа)

Ойисидан Раънохон
Ажралмасди ҳеч қачон.
Ишидан қайтгунича
Раъно тинчимай пича
Буви билан аммага,
Кўрингунча ҳаммага,
Ойисидан сўзларди,
Келишини кўзларди.

Не бўлдию ойиси
(Бордир сабаб, боиси.)
Кетди узоқ шаҳарга,
Икки ойлик сафарга.

Олти яшар Раънохон
Мўлтиллаб, бўлиб ҳайрон
Бувиси билан қолди,
Шу аҳволда тез кунда
Бир оз тинчи йўқолди.
Кўпчилик ҳайрон бунга,
Ҳатто ранги синиқар,
Она йўлига чиқар.
Ойисини излар у,
Кийимларин силар у.
Қачон келарлар ойм?
Бувисидан-чи, доим
Раъно сўрар жовдираб,
Буви баъзан довдираб
Унутар қилар ишин.
Билмас нима дейишин,

Адасм ҳам эркалаб
Ишга кетар эрталаб.
Буви доим гиргиттон,
Лекин жажжи Раънохон
Кундан-кун кетар озиб.
Ойиси ҳам ҳафтада,
Роса қилиб хафсала
Юрар эди хат ёзиб.
Кунлар ўтарди аста,
Бўлиб қолди қиз хаста.
Врач келиб, аввало,
Қилдию турли даво,
Раъно бери қайтмади.
Врач, нима учундир
Қасалини айтмади.
Ёинки тутдими сир?
Буви, адаси ҳайрон,
Тузалмас Раъно ҳамон.
Оғримайди ҳеч жойи,
Очилмас таъб-чиройи.
Кунлар ўтиб борарди,
Тунлар ўтиб борарди.
Раънонинг ойижони,
Соғинган меҳрибони
Келиб қолди бир куни...
Энди кўрсангиз уни
Қасаллари сочилган,
Чиройи ҳам очилган.
Она меҳр-дийдори
Раънога бўлди дори.

1970

ЯХШИЛИК ФАЗИЛАТИ

Одамларнинг ичида
Яхшилари кўп жуда.
Оламга бўлиб кўзгу
Яхшилар яшар мангу.

Ёмонлар ҳам бор гоҳо,
Эл берар дарров баҳо.
Баъзилар умри бўйи
Ўзида хаёл-ўйи...

Ўзим бўла қолай дер,
Кўрганини олай дер.
Тўйса-да улар ўзи,
Сираям тўймас кўзи.

Яхши одамни ўйлаб
Юрдим-да неча ойлаб,
Тўқидим бир ҳикоя,
Яхшилик бўлди гоё.

Битта одам яшайди,
Сизга, бизга ўхшайди.
Менимча улуғ инсон,
Ўзи камтар, меҳрибон.

Ортиқ муҳтожлиги йўқ,
Кун кўрар ўзига тўқ.
Элга хизмат — орзуси,
Ҳа, ўшандан обрўси.

Бериб туринг эътибор,
Ажойиб одати бор:
Кимга қилса яхшилик
Яйрар, егандай илик.

Чекса-да ранжу заҳмат,
Севинар олса раҳмат.

Кўнгли дарров чоғ бўлар,
Кучга тўлар — соғ бўлар.

Шундай яшаб юради,
Мусаффодир юраги.
Не учундир бир куни
Тоби қочади унинг.

Жудаям таъби хира,
Бундай бўлмаган сира,
Кунлар ўтади аста,
Етар у бемор — хаста.

Табиб келиб кўради,
Ҳол-аҳволин сўради,
Ёзиб беради дори,
Кирса, дея мадори.

Қилиб дорига ихлос
Ичиб кўради оз-оз.
Дорилар ҳам кор қилмас,
Касалин ҳеч ким билмас.

Борган сари озади,
Недир уни эзади.
Бир куни ўйлаб ётди,
Ўзига сўйлаб ётди:

«Нега бўлдим мен бетсб?»
Янада бўлди хуноб.
Фикри тушиб изига
Бир сир келди эсига:

Қимнидир билмай бехос
Хафа қилганди бир оз...
Сўзлар топиб бежирим,
Сўролмаган кечирим.

Устига кўпдан буён

Яхшилик қилмай бирон
Қимсани шод этмаган,
Ҳеч раҳмат эшитмаган.

Ана шу икки сабаб,
Вужудин олган ўраб.
Бетоблигига боқмай,
Топган йўлидан оғмай,
Утказмай фурсат-дамни
Топди ўша одамни.
Сўзлар топиб бежирим,
Сўради у кечирим.
Қаранг, бир енгил тортди.
Бетоблигини отди...
Яхшиликни ўйлади,
Яхшиликдан сўйлади.
Қанақанги яхшилик,
Ёки катта, ё кичик
Унинг учун бари бир,
Қалбида қайнар меҳр.
Яхшиликдан нур каби
Ҳузур олади қалби.
Эҳ, билсангиз, нечоғлик
Бахш этар унга соғлик.
Кўп бормасдан нарига
Тўзалди шу тариқа.
Қимники қилса хурсанд
Ўзи яйради юзчанд.
Яхши ишларни давом
Эттирар, хулласи калом.
Орамизда яшар у,
Оламга ярашар у.

1978

МАҚТАШГАНИ ЯХШИ БЎЛДИ

Фалончини мақташгани
Яхши бўлди.
Аввалига баъзи бирлар
Қарши бўлди.
Эпақага келмай роса
Ерди дакки.
Ортиқ дакки бўлди унга
Бир оз чакки.
Руҳи тушиб юрар эди
Унинг доим.
Бирор кимса гапирмасди
Ҳеч мулойим.
У бир оғиз ширин сўзга
Махтал эди.
Фақатгина бувижони
Мақтар эди.
Ўрни билан жиндай ишин
Бўрттирарди,
Кўнглидаги бўш жойларни
Тўлдирарди.
Билдириб у набираси
Томонлигин,
Яширарди баъзи нуқсон —
«Ёмон»лигин.
Бувисининг ҳар гапига
Кўниб борди.
Юрагига бир илиқлик
Кўниб борди.
Билмагани қулоғига
Қуяр эди.
Бувижони ҳар жиҳатдан
Суяр эди.
Баъзилардай мақтовдан у
Бўшашмади.

Бувижони чизигида
Адашмади.
Фалончини мақташгани
Яхши бўлди.
Ўзининг ҳам, бошқанинг ҳам
Кўнгли тўлди.

1983

СУВ СЕПАМАН ҲОВЛИГА

Тонгда туриб ҳовлига
Ҳар куни сув сепаман.
Бу юмушни ўзим-чи
Жуда-жуда севаман.

Гулларимнинг баргидан
Ювилади чанг-губор.
Шундан кейин уларга
Эҳ, берсангиз эътибор —
Бирам яшнаб кетади
Турфа гуллар япроғи.
Товланади офтобда
Баргчаларнинг яноғи.

Ариқларга сув очсам
Кетишади пилдираб.
Гўё қўшиқ куйлайди
Сувлар эса шилдираб.
Сут эмгандай бўлади
Гулзордаги ҳар ниҳол.
Шитирлайди гул, япроқ,
Сўзлашади эҳтимол.

Ҳовлимизнинг кенг саҳни
Яна кулган бўлади.
Гўё қалбим гулларнинг
Чиройига тўлади.

Гуллар менга раҳмат деб,
Майин елда тебранар,
Яшнагандан яшнайди
Кенг атрофу тегралар.

Тонгдан бошлаб ҳовлимиз
Оромгоҳдай туюлар.
Кимки кўрса дилида
Меҳру ҳавас қуйилар.

Баҳр оламан ўзим ҳам,
Қувнаб кетар кўзим ҳам.

1983

БОСВОЛДИ СҮЙДИК

Кеча кечқурун
Босволди сўйдик.
Ўзи ҳам катта,
Келарди қўйдек.
Қараб турсангиз
Синчиклаб унга,
Ўралган эди
Беқасам тўнга.
Бедапояга,
Экилган экан.
Палаги тоза,
Етилган экан.
Ёқимли эди,
Эҳ, унинг ҳиди.
Оғирки, зилдек,
Мисоли филдек.
Росаям ширин,
Ёргудек тилни.
Қим топган экан
Бу навни-хилни?
— Дори солмабди,
Деҳқонга раҳмат! —
Дея туширди
Қовунхўр Аҳмад.
Нурмат деганлар
Пишиллаб қолди.
Ғиж шира бўлди
Қўйлагин олди.
— Вой, тўйдим,— дедди
Еб икки тилим,
Ҳаммадан олдин
Оғайним Далим.
Кеча кечқурун
Босволди сўйдик.

Нақ, асал экан,
Беш бола тўйдик.
Зўр-да, босволди,
Анчаси қолди.

1983

ЖИМИТ ҚУШ — ИГИТ ҚУШ

Тонг чоғи боғ ичида,
Дарахтнинг қир учида
Бир булбул заб сайрарди,
Қайнаб-қайнаб сайрарди.

Овозига оғардим,
Кўрай, дея боқардим.
Узи жимит қуш экан,
Чиндан йигит қуш экан!

Сайрарди, заб сайрарди.
Бор экан завқи, дарди...

1983

ЯЙЛОВ РОҲАТИ

Бепоён яйлов,
Кетардим яёв.
Ўтлар хилма-хил,
Ҳаммаёқ яшил.
Оёқялангман,
Аланг-жалагман —
Тўймайди кўзим.
Ўзимдан ўзим —
Айтаман қўшиқ,
Йўқ бирор тўсиқ.
Ел майин елар,
Эҳ, учгим келар,
Кенг осмон яқин,
Ҳаво сал салқин,
Беғубор — тоза.
Роҳату маза.

Босаман оёқ —
Гидамдай юмшоқ.
Енгилман қушдай,
Мисоли тушдай...
Бепоён яйлов,
Кетардим яёв.

1983

БИР БОЛА КИТОБ УЎҚИР...

Бир бола китоб ўқир
Маза қилиб,
Мазмуни — болин шимир
Билиб-билиб.

Ишонмас еру кўкка
Китобини,
Ўзига тортиб олган
Китоб уни.

Баъзида қовоғини
Уйиб қўяр,
Бошқа бир бетин очиб,
Кулиб қўяр.

Унга маълум китобда —
Нималар бор,
Ўзича хурсанд бўлиб —
Дер: — Яшавор!

Китобдан излаётир
Ўз бахтини,
Сарф этар китобга у
Гул вақтини.

Қувонар орзусига
Йўл очгандай,
Қувонар кенг йўлига
Нур сочгандай.

Болалар, айтийинми
Мен ростимни?
Келтирар ўша бола —

Ҳавасимни,
 ҳавасимни!
Болалар китоб ўқир
Маза қилиб...

1983

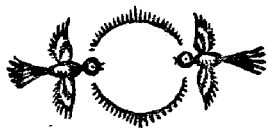

ҚУШЛАР ҲАҚИ

Тоғ бағрида қишлоқда
Яшар бир боғбон.
Боғбонларнинг ичида
Чиндан билимдон.
Боғида меваларнинг
Бор турфа хили.
Барча ҳайрон қоларли
Мўлдир ҳосили.
Ораламас боғига
Бирон ҳашарот.
Бунда бордир
Қандай сир,
Қандай маҳорат?
Қушларга ин қурган у
Талай дарахтга.
Боғбон чиндан эришган
Шу йўлдан бахтга.
Меваларин посбони
Ана шу қушлар,
Ҳашаротлар зотини
Қиришни ҳушлар,
«Меҳнат қилдингиз, дея,
Сизлар бутун ёз».
Этар экан кузакда
Янада эъзоз:
Қолдираркан дарахтда
Қушлар ҳақини.
(Қаранг боғбон тадбирин,
Меҳру ақлини.)
Ҳашаротлар оз қолган
Қузда атрофда,
Ерлар қолган мевани
Яйраб офтобда.
Боғда қушлар сайраши —

Чуғур-чуғури:
Боғбонга ташаккурнинг —
Чуқур-чуқури...
Боғбон билан баробар
Хизматда қушлар,
Иззатда қушлар.

1983

ХУМСОН ҲАВОСИ

Хумсон ҳавоси
Дардим шифоси.
Соф ҳаволарнинг
Энг мусаффоси —
Эҳ, мусаффоси,
Хумсон ҳавоси!
Мунча давосан,
Сеҳринг борми ё?
Гуллар бўйини
Шимибсан гўё.
Майин ел бўлиб
Юзим силайсан,
Шифокор мисол
Соғлик тилайсан.
Топар минг даво
Юрагим, ўпкам,
Сенга заминдир
Бу она ўлкам.

Мўъжиза бордай
Ям-яшил дара.
Бунчалар чаман,
Бунчалар сара.
Ўзбекистонда
Сенсан Кавказим.
Сингади ёгдай
Олган нафасим.
Тошлардан-тошга
Урилар сувлар.
Соҳилни безар
Гуллар-сулувлар.
Гўзалликлардан
Нақ, кўзлар ёнар,
Қалашар завқим,

Илҳом уйғонар.
Яйрайди танам,
Қонларим жўшар,
Рутубатларим
Олисга учар.
Эй, сеҳрий ҳаво,
Шимирай тўйиб!
Тўқийман қўшиқ
Меҳримни қўйиб,
Хумсон ҳавоси
Дардим шифоси.
Соф ҳаволарнинг
Энг мусаффоси —
Эҳ, мусаффоси
Хумсон ҳавоси!

1983

УНИНЧИНИ ТАБРИКЛАШДИ БИРИНЧИЛАР

Биринчилар
Мактаб томон
 Чопишарди,
«Келдингми» деб
Бир-бировин
 Топишарди.
Ҳар бирида
Битта-битта
 Гулдаста бор.
Мактаб саҳни
Бўлиб кетди
 Эҳ, чаманзор.
Ҳаммалари
Ясанишган,
 Роса хуррам.
Қани айтинг,
Ахир бугун
 Қандай байрам?
Унинчини
Битирганлар
 Бўлишган саф,
Чиндан байрам
Тусин олган
 Бутун мактаб.
Биринчилар
Табриклашар
 Унинчини,
Изҳор этиб
Ниятлар-у,
 Севинчини.
Аввалига
Ҳар бирига
 Гул беришди.

Бийрон-бийрон
Сўз айтишди,
 Кулдиришди:
— Юракдаги
Орзумизни
 Билдирайлик,
Биз ҳам сиздай
Ўнинчини
 Битирайлик.
Гулдай кулсин
Барча орзу —
 Мақсадингиз.
Келиб туринг,
Унутмангиз
 Мақтабингиз.
Сиз ўтирган
Парталарни
 Сақлаймиз соф.
Сизлардаги
Яхши хулқ-у,
 Яхши одоб,
Бизлар учун
Жуда-жуда
 Муқаддасдир.
Ҳар бир босган
Қадамингиз
 Бизга дарсдир.
Ўнинчилар
Тутволишган
 Анча ўзни,
Меҳр билан
Шундай дерлар
 Жавоб сўзни:
— Қайтармангиз
Биз ўтказган
 Хатоларни,

Олмангиз ҳеч
«Беш»дан бошқа
Баҳоларни,
Ўқитувчи,
Устозларнинг
Меҳрин сезинг,
Уларни сиз
Бизлар каби
Дилдан севинг,
Қўп ажойиб
Байрам бўлди,
Гапнинг чини.
Биринчилар
Табриклашди
Ўнинчини.

1983

ПИШГАНДА ГИЛОС

Шохларда гилос
Пишибди қийғос.
Ғуж-ғуж бўлишиб,
Ойдаи тўлишиб.
Шохлар оралаб,
Бир-бир мўралаб,
Гоҳо чироқдай,
Милт-милт қилишар.
Ёқут мунчоқдай
Йилт-йилт қилишар.
Тортар кўзларни,
Қўзғар сўзларни
Шохларда гилос —
Эҳ, пишмиш қийғос!
Тотли мазаси,
Меҳнат меваси.

1983

СЕҲРЛИ ДАВО

Зўрға турдим эрталаб,
Ҳаммаёғим хуришар.
Ювай десам юзимни,
Нақ, башарам буришар.

На касалман,
На соғман.
Ғалатиман жуда ҳам.
Қилай десам нонушта,
Йўқ сираям
Иштаҳам.

Гўёки иш ташлаган
Бутун етти аъзойим,
Ҳеч бир нима ёқмайди,
Роса хира авзойим.

Қўлим эса бормайди
На ўқишга,
На ишга...
Юрмасам дер оёғим
Кўча томон чиқишга.

Кеча ойим буюрган
Бор эди бир чала иш.
Ўша ишни ҳар ҳолда
Керак эди бажариш.

Дангасалик —
Қасаллик
Мени қуршаб олгандай,
Тандаги куч-қувватим
Мисоли йўқолгандай.

Бошимдаги фикрлар
Учиб кетган қушдайин,
Атроф менга туюлар
Ғира-шира тушдайин.

Бўлмагандим бунақа,
Ҳайрон эдим ўзимга.
Буйруқ бердим тезликда
Жамийки аъзойимга:

— Бўшашма,— деб, оғайни,
Қўлга олдим кетмонни,
Чарақлаган офтоб ҳам
Қўзғатганди ҳар жонни.

Қуёшнинг илиқ нури
Қиздирар баданимни.
Ойим кўриб севинди
Ишга киришганимни.

Қарабсизки бир зумда
(Ишонмасиз эҳтимол)
Қашнич билан укропга
Ясаб қўйдим икки пол.

Сув қўйдим,
Сепиб қўйдим —
Укроп, кашнич уруғин.
Гўё топгандай бўлдим.
Соғайишнинг йўригин.

Баданимдан чиққан тер,
Тарқаб кетди хуришлар.
Бажаргундайман яна —
Бўлса бундан зўр ишлар.

Карнай бўлиб қолгандай
Айниқсанги иштаҳам!
Сеҳрий даво бор экан
Терлашда ҳам,
Ишда ҳам.

1983

ДИЛДАН ШЕЪРИМ ТОШАДИ

Болалар, сизга ёзиш —
Дейишади осон иш.
Уни ёзганлар билар,
Ёзиб озганлар билар.

Болалар дилин топиш,
Сўзлари тилин топиш —
Росаям қийин-қийин,
Айтиб қўйдим очигин.

Ёзмасам яна чатоқ,
Дейишар мени қолоқ.

Болалар, сизлар шундай —
Эҳ, яхшисиз бутунлай...
Шоирман сиз туфайли,
Ёзай, қийналай, майли.

Халқим мени ўқитган,
Хафа бўлсам овутган.
Устоз берган дарси бор,
Эл олдида қарзим бор.

Тунлари мижжа қоқмай,
Аҳвол-тарзимга боқмай,
Мисоли асалари —
Излайман сўз нектарин.

Фикрим билан чопаман,
Гоҳ янгилик топаман.
Тушираман қоғозга,
Утаман сўз пардозга.

Нуқсони йўқ бўлсин деб,
Қофиям тўқ бўлсин деб,
Ёзаман, ўчираман,
Неча бор кўчираман.

Ўзимча қилиб таҳрир,
Ўқиб чиқаман бир-бир.

Тайёр бўлгандан кейин,
Кўнглим тўлгандан кейин
Сиз ўқиб ёд олсангиз,
Ёд олиб шодлансангиз,
Сизга меҳрим ошади,
Дилдан шеърим тошади.

1983

БУҒДОЙ УРИМИ

Қирлар кетган қирга улашиб,
Тебранарди буғдой бошоғи.
Кун қизиган,
Ер ҳансирайди,
Бошоқларнинг етилган чоғи.

Одам бўйи олтин буғдойзор,
Бир томони тоққа туташган.
Урим чоғи
Меҳнат завқидан —
Қолхозчининг ғайрати ошган.

Хўв, даланинг икки ёнидан
Қомбайнлар ўримга тушган.
Терлаб-пишиб ҳамма меҳнатга
Жони-дили билан ёпишган.

Уюм-уюм буғдой хирмони
Қад кўтарган ҳар ер-ҳар ерда.
Ғаллакорнинг ҳосил байрами.
Бошлангандир қирда, адирда.

Хирмонларга сиғмас мўл ҳосил,
Машиналар ташийди ғалла.
Ҳалол меҳнат нашъаси билан
Қир бағрида янграйди ялла.

1951

ҚУШИҚ ТОШАРДИ

(Кўклам шеъри)

«Қорим эриб кетди», деб
Қиш йиғлаяпти...
Кўз ёшимас, баҳорга
Сув йиғаяпти.
Жилғалардан-жилғага
Дур сиғмаяпти.
Далалардан, боғлардан
Шамол ошарди,
Иссиқ нурин таратиб
Қуёш шошарди.
Буни кўрган диллардан
Қўшиқ тошарди...

1978

ЧУМОЛИ БИЛАН МИРСОЛИ

Дарс тайёрлаб ўтирарди Мирсоли,
Ҳадеганда чиқмас эди мисоли.
Ҳар хил йўлда ишлар эди, бўлмасди,
Хуноб эди, кўнгли асло тўлмасди.
«Энди сира ишлолмасман, эҳтимол»,
Дея умид узган, сурар минг хаёль
Қарасаки, токча томон Мирсоли,
Юқорига ўрмалар бир чумоли.
Чиқарди сал, тушар яна йиқилиб,
Уйларди у: «Чиқволсин-да, ишқилиб».
Йиқилса ҳам интиларди юқори,
Охирида келмай қолди мадори.
Дам олдию яна қилди ҳаракат,
Дейилгандай ҳаракатдан баракат.
Охир чиқди юқорига чумоли,
Уни кўриб чапак чалди Мирсоли.
Мирсоли дер: «Одамман-ку, мен ахир!»
Яна ишга киришди у бирма-бир.
Улжасини олиб тушди чумоли,
Чиққан чоғда Мирсолининг мисоли.

1965

КИМДА КҮП «БАРАКАЛЛА?»

«Баракалла» деган сўз
Сўзларнинг гули — сози.
Ҳар боланинг ишини
Улчови — тош-тарози.
«Баракалла» ва «балли»
Теппа-тенг «беш» баҳога.
Буни олган боланинг
Дили ўхшар баҳорга.
«Баракалла»ни олиш
Ҳам осон-у, ҳам қийин.
Эшитганми уни ҳеч —
«Иккичи»-ю, бетайин?
Агарда-чи, бўлса кўп
Кимнинг баракалласи,
Жуда тиниқ ишлайди —
Унинг ақли-калласи.
Қаттага бор саломи,
Қичикларга кўмаги,
Баракалла олганинг
Соф бўлади тилаги.
«Баракалла» сўзида
Бор дерлар бол мазаси.
Қилган яхшиликларнинг
Энг биринчи меваси.
«Баракалла» кимда кўп?
Қўл кўтаринг шу палла.
Биз ҳам унга яна бир —
Айтамиз: «Баракалла!»

1965

СЕНТЯБРИМ БАЙРАМИ

Сентябрим байрами,
Байраммисан,
Эҳ-ҳе, шундай бўлсин-да,
Байрам десанг.
Байрамларнинг ичида
Энг хуррами,
Мақтаб, ўқиш ва одоб,
Фан байрами.
Сентябрим байрами
Барчага тенг,
Мақтай десам, биласиз,
Мазмуни кенг.
Илму фаннинг эшиги
Очилган кун.
Билим қуёш бўлиб — нур
Сочилган кун.
Тенгдошларим кутишар
Орзиқишиб,
Ким бўлишни ҳалитдан
Орзу қилиб.
Интиламиз муқаддас
Қучоқ томон,
Билим боли лиммо-лим
Булоқ томон.
Интиламиз энг улуғ
Орзу билан,
Китоб дея аталган
Кўзгу билан.
Мақтабимиз музейдай
Ясатганмиз,
Ўзимиз ҳам ясаниб,
Яшарганмиз.
Кўриб ўқитувчимиз
Гул берамиз,

Соғинтирган дўстларга
Қўл берамиз.
Синфлардан чақирар
Фан чўққиси,
Келмас кимнинг бу йўлда
Тер тўккиси.
Кенг жаҳонда илму фан
Қулган замон.
Мўъжизалар яралган,
Боқсанг қаён.
Билимлики, дейдилар,
Бахти порлоқ,
Бу байрамдан бошланар
Билим олмоқ.
Бу байрамим шиори
Уқиш — «беш»га,
Бел боғладик ёшликдан
Ҳунар, ишга.
Сентябрим байрами
Энг муқаддас,
Биз бугундан бошлаймиз
Ленинча дарс.
Ильичдай ўқиш, яшаш
Бизнинг мақсад.
Бу байрамнинг минбари
Ҳар бир мактаб.

1973

БОБОМ БОЛА БОҚАРЛАР

Бобом борлар,
Уй ичида энг катталар,
Кексалар.
Баъзан бола боқадилар
Ойим ишга кетсалар.
Бобом эрта турадилар,
Юрадилар куйманиб.
Мен ҳам эрта тураман-да,
Бобомлардан ийманиб.
Ҳануз ҳасса ушламаслар,
Бақувватмиш беллари.
Ҳаммамизни эркаларлар,
Жуда ширин тиллари.
Энг кичкина чақалоқни
Бирам яхши кўрарлар.
Ойимлардан,
Дадамлардан
Аҳволини сўрарлар.
Бўш бўлсалар, чақалоқни
Солиб аравачага,
Овутгани,
Уйнатгани
Чиқадилар кўчага.
Бобомларни кўрса укам
Дарровда жим бўлади.
Нималардир гапирсалар,
Қиқир-қиқир кулади.
Йиғласа-чи, тинчитарлар
Аста-аста тебратиб.
Тепасида ўтирарлар
Чақалоқни ухлатиб.
Қарай қолай, десам ўзим
«Дарсингни қил» дейдилар.
Ҳаммамизни

Ҳамма ерда
Ғамимизни ейдилар.
Ана шундай бобом борлар,
Укажоним боқарлар.
Ойимларга,
Адамларга,
Одамларга ёқарлар.

1983

ТОЛИБ БОБОНИНГ ТОЛИ

Толиб бобо қишлоқда
Энг ишқибоз толларга.
Ўстиради авайлаб
Едирмасдан молларга.
Сўзлайдилар олимдай
Толнинг хосиятини.
Ҳар бир толда кўрасиз
Мақсаду ниятини.
Ишкомларда хизматда
Бобо эккан толпоя.
Барча билар бобонинг
Шарафи бениҳоя.
Қишлоқ ариқ бўйлари
Толзорларга айланган.
Ҳар кун бобо толзорни
Айлангани-айланган.
Баъзи бир тол танаси
Ўхшаб кетар бобога.
Салом берар ниҳоллар
Тебраниб шаббодага.
Бир кун кўрса, болалар —
Тол новдадан узишиб —
«Қиличбозлик» қилишар...

Бобо қалби увишиб,
Ачинди-ки шунчалар
Синган новда-ниҳолга.
Жони туташ новдалар
Тушган энди не ҳолга!
«Қиличвозлар-чи» бирдан
Енгилгандай тўхташди.
Тол хивичин «емай» деб
Кимдир қочишга шошди
Бобо эса гувраниб
Новдаларни санарди.
Болаларни хивичмас
Кўзи билан саварди.
Бориб толнинг ёнига
Синган жойин лойларди.
Болаларга лом демай,
Инсофини пойларди.

1983

ЕЗ СУЗИНИНГ МАЪНОЛАРИ

Сўзларнинг энг аълоси,
Бордир талай маъноси.
Бир маъноси — қулоч ёз,
Қулоч ёзмоқ қандай соз.
Дўстингни учратган чоғ,
Кўнглинг бўлиб кетар чоғ.
Ёзасан қулочингни,
Билдириб қувончингни.

Бургут этганда парвоз,
Қанотини ёзиб соз —
Ҳар ёнга уча олар,
Мўлжалга туша олар.

Фаслларнинг гўзали —
Ёз фаслидир азали.
Ёзда бор минг фазилат,
Гуллар унга зеб-зийнат,
Яшнагай еру осмон,
Ҳаволар роҳатижон.
Дарёлар шовуллайди,
Қуёш — ўт ловуллайди.
Таралади ҳарорат,
Бахш этади ҳаловат.
Пишиқчилик,
Тўқчилик...
Пахтазорга ёзар ёз —
Хирмон учун пойандоз.
Ёз яшнатар,
Яйратар.
Кўнгилларни қулдирар,
Бўлмаганин бўлдирар.
Иссиқ боқиб менга ёз —
— Ол,— деди,— қалам-қоғоз.—

Ёз, ёз,
Дилда борин ёзи
Қалбимдаги завқ — илҳом,
Бахш этди роса ором.
Ўз мевам — шеърим пишди:
Қоғоз юзига тушди.
Завқим ёздай ёзилди,
Ушбу шеърим ёзилди.

1983

ШИФОБАХШ ДИЕР ҚУШИҚЛАРИ

(Туркум)

1. Абхазия, Абхазия!

Абхазия, Абхазия,
Тоғлар юрти,
Боғлар юрти,
Гўзаллигинг фантазия...

Сайр айласам мен қай маҳал,
Кийгандайсан яшил бахмал.
Сен ажойиб шифохона,
Қуёш кулган кенг кошоно.
Мандаринзор пайкал-пайкал,
Сарвларинг посбон — ҳайкал.

Рица кўли,
Тоғлар йўли,
Сухуми ва Гаграларинг,
Сержозиба теграларинг.

Пицундангда тарқар ҳордиқ,
Роҳат борми бундан ортиқ?
Соҳилларинг денгиз ювар,
Губорларни тандан қувар.

Синмагайсан таъриф — сўзга,
Мўъжизасан кўрган кўзга.
Ўзбекистон каби боғсан,
Халқимдайин дили чоғсан.
Бўлганимда соғайтирдинг,
Кетганимда соғинтирдинг,
Абхазия,

Абхазия!
Гўзаллигинг фантазия!

2. Рица кўли

Сувларинг мунча тиниқ,
Кўришга эдим интиқ —
Рица кўли.

Тусинг зангори осмон,
Тўрт томонинг тоғ — посбон —
Рица кўли.

Чўмилган яшарарми,
Сендай узоқ яшарми —
Рица кўли?

Ўйлаб кўрсам асосан,
Тоғ устида косасан —
Рица кўли.

Сувларинг қайдан чиқар,
Билишга дил ошиқар —
Рица кўли.

Бағринг ҳар кун сайрикўл,
Ол, сенга келтирдим гул —
Рица кўли.

3. Пицунда кўшиғи

Пицунда, Пицунда,
Сайр этдим мен унда.
Бу денгиз соҳили —
Соҳиллар сарҳили.

Тўлқинлар чалар саз,
Чайқалар жўровоз.

Чўмилдим мириқиб,
Дам олдим тиниқиб.

Ёмғирдан яшарган,
Яшиллик ярашган,
Шамоли шундайин —
Эсади, эҳ, майин...
Юзларинг силайди
Ва соғлиқ тилайди.

Инл бўйи серқуёш,
Чаманзор беқиёс.
Офтоби мўъжиза,
Ҳавоси покиза.
Шимирдим мен роса,
Энг маза, энг маза!

Пицунда, Пицунда,
Яйрадим мен унда,
Тўлқинлар шеър айтар,
Тўлдирдим бир дафтар.

4. Сув сатҳида мисралар

Сузиб юрсам тонгда денгизда
Тўлқин урди қалбимда илҳом.
Ўз вақтида ёзилмаса гар —
Иўқолади мендаги ором.

Эркаларди тўлқинлар яна,
Қўлимда йўқ қоғоз ва қалам.
Илҳом агар кетсами қочиб,
Қайтиб келмас, қилади алам.

Мисраларим ёза бошладим
Тўлқинларнинг қат-қатига.
Қалбга тўлган барча, завқ-илҳом
Етган бўлди ўз ниятига.

Шеърим юрар тўлқинлар аро,
Денгиз сатҳи — саҳифа-қоғоз.
Тўлқинларда қалбим тўлқини
Этардилар янада парвоз.

5. Денгизда чиниқди Мухторжон

Қора денгиз ёқиб қолди
Мухторжонга,
Илиққина сувда сузар
Ҳар томонга.

Чўмиларди,
Сўнг ётарди
Офтоб — нурда.
Бундай ётиш роҳатижон,
Заб ҳузур-да.

Баданлари,
Мускуллари
Бўлди таранг.
Энди уни таниб бўлмас,
Бир бор қаранг:
Қуёшбобо суртдими ё
Қора бўёқ?
Шундай ҳолга тушиб қолди
Уч кундаёқ.
Қорайдики, келгандайин
Африкадан.
Ё чиқдими бўяйдиган
Фабрикадан?

Негр бола дейди бирдан
Кўрган уни.

Ҳа, соҳилда ўтди маза
Ҳар бир куни.
Чарақларди,
Ярақларди
Икки кўзи,
Гоҳ ўзига кулар эди
Унинг ўзи.

Баданлари сувда, нурда
Чайирлашди.
Денгиз билан Мухтор зўрға
Хайрлашди.

6. Сув ичида дўстлашдилар

Тўртта бола чўмиларди
Сузиб, ўйнаб.
Ким ўзарга баҳс этишар
Денгиз бўйлаб.

Сузишарди,
Ўзишарди,
Бақришар,
Чақришар...
Бир-бирига ташлашару
Кўз қирини,
Лекин улар танимасди
Бир-бирини.

Бир деди:
— Қаердансан, оғайнижон?
Сув ичида танишдилар

Тўртта ўғлон.
Бири Коля, Москвадан,
Бири Гелди — туркман ўғли.
Бошқа бири Бадохшондан,
Кўзи чўғли.
Тўртинчиси Тошкентимдан,
Абдурахмон.
Бир-бировини эҳтиётлар,
Энг меҳрибон.

Биргаликда калла ташлар
Тўртгалови.
Тўртта юртнинг болалари,
Шўх, олови.
Чақчақлашди,
Тойчоқлардай
Уйноқлашди.
Шундай қилиб сув ичида
Уртоқлашди.

Энди қаранг, қайда бўлса
Бирга улар.
Бирга юрар,
Бирга ўйнар,
Бирга кулар.
Дўстликлари бошланган жой
Денгиз бўлди.
Дўстликлари сувдай тиниқ
Тенгсиз бўлди.

7. Сувга тўймайди ўзи

Денгизнинг ичидаман,
Суви кўпки, бир олам.
Менимча у тугамас
Хатто миллион йилда ҳам.

Емғирга индамасди,
Қаранг, денгиз жуда қув!
Маза қилар янада
Сувиға қўшилса сув.

Емғир сира тинмасди,
Челакдан қуйилгандай.
Денгиз сира тўймасди,
Суви камлик қилгандай...

8. Сайрар эди бедана

Тонг чоғи сайрарди
Тезотар бедана:
«Битбилдиқ,
Битбилдиқ».
Демасди у мени
Бегана-бегана:
«Битбилдиқ,
Битбилдиқ».

Сайраши ёқимли,
Бир илиқ,
Бир илиқ:
«Битбилдиқ,
Битбилдиқ».
Тутмадим ҳовлиқиб,
Тингладим мириқиб.

Менга дер:
«Битбилдиқ,
Битбилдиқ».
Экансан хушқилиқ,
Хушқилиқ,
Битбилдиқ,
Битбилдиқ».

9. Денгизнинг «жаҳли»

Жаҳли чиқди денгизнинг
Кечаги оқшом.
Билолмадим нечундир
Жуда беором.

Арслондай ўкирар,
Гоҳо шағиллар.
Ташиб чиқар соҳилга
Қумлар, шағаллар.

Келтирмайди ҳеч кимни
Соҳил-қирғоққа.
Тўлқинлар урар тинмай
Ўзин ҳар ёққа.

Қудратини кўрсатар,
Қилар зўр хуруж.
Пайдо бўлар қаердан
Бундай қудрат-куч?

Борга ўхшар унда ҳам
Юрак ва асаб.
Асаблари бузилиб
Қилмоқда ғазаб.

Эдими ўзга ёқдан
Нохуш шамоллар?
Асабини буздими
Ўзга хаёллар?

Асов тойдай оҳишта
Силадим ёлин.
Яхшилик томонларга
Бурдим хаёлин.

— Қўй, денгизжон, бунчалик
Ғазабланма, қўй,
Майин-майин тўлқиннинг
Чалиб берсин куй.

Ўзбекистон боғидан
Келдим атайин.
Тингла, таниш дўстлардан
Қўшиқ айтайин.

Сўнг тинчиди, чўмилдим —
Сувлар қўйнида.
Роса суздим, тўлқинлар —
Рақс, ўйинида.

10. «Одам полиз»

(Ҳазилнамо)

Ёз ойи эди,
Ҳаво роса дим.
Аксига олиб
Шамол эсмасди.

Тўқсондан ошган
Ҳавода намлик,
Олган нафасинг
Қиларди камлик.

Ўхшаб касалга
Терлайсан салга.

Денгиз соҳили
Лиқ тўла одам.
Ҳатто йўқдир жой
Босишга қадам.

Семиздир биров,
Кимдир бақалоқ.
Қилтириқ, озғин,
Найнов, япалоқ...

Иссиқ ва димда
Йўқ бошқа имкон:
Денгиз бўйида
Сақлашади жон.

Кимлардир тез-тез
Чиқар чўмилиб.
Ётиб олишар
Дарров чўзилиб.

Пляжга боқиб
Хаёлим учди —
Қовун полизга
Физ этиб кўчди.

«Одам полиз»га
Ухшарди соҳил.
Мўл эди гўё
Пляжда «ҳосил»...

11. Денгизнинг «чанги»

Қараб турсам мен соҳилда,
Чўмилишар турли хилда:
Денгиз суви лиммо-лимдир,
Балиқ мисол сузар кимдир.
Кимдир ётиб гоҳ чалқанча,
Сузиб борар қанча-қанча.

Билагонлар сузар йўрға,
Баъзи бирлар чўмилишар,

Сузолмасдан кўмилишар —
Сув юзига чиқар зўрға.

Сачратишар сувни ҳарён,
Томчилардан гўё тўзон...
Сувда барча шошар-пишар,
Денгиз «чангин» чиқаришар...

1983 •

БИЗ ЯШАЙМИЗ КОММУНИЗМДА

(Декламациялар)

БИЗ ЯШАЙМИЗ КОММУНИЗМДА

Партиямиз тузган режада
Бахт йўллари этилган баён.
Меҳнат, ижод юртни безаса,
Ешлик куйи янграйди равон.
Қуёш ва гул тўла тузумда —
Биз яшаймиз коммунизмда.

Совет юртин ёш авлодимиз,
Бахтимиз бор, қўлимиз узун.
Юрт хизмати фикру ёдимиз,
Туғилганмиз келажак учун.
Инсон орзу қилган тузумда —
Биз яшаймиз коммунизмда.

Ҳунарларни ўрганиб аъло,
Ҳар бир ишга шимарганмиз енг.
Ўқишимиз етук ва расо,
Қалбимиздек Ватанимиз кенг.
Тенглик, дўстлик асос тузумда —
Биз яшаймиз коммунизмда.

Коммунизм — мангулик Баҳор,
Катталардай юрамиз сафда.
Партия, халқ бўлар миннатдор
Лойиқ бўлсак, ишда, мактабда.
Маркс, Ленин тузган тузумда —
Биз яшаймиз коммунизмда.

1970

УН ИККИ ШАРТ, УНИ БАЖАР!

*(Коммунизм қурувчисининг ахлоқ кодекси
асосида декламация)*

Коммунизм янги бўстон,
Янги инсон, янгича даврон.
Янгичадир ахлоқу одоб,
Булар бари тенг ўн икки боб.
Ҳар биттаси олтин китобдир,
Зарурликда гўё офтобдир.

1.

Энг аввал сен юртга содиқ бўл.
Ватан йўли доим чаман йўл.
Коммунизм томон борар у,
Содиқ тургин бу ишда мангу.
Ҳамроҳ бўлса қўшни мамлакат.
Уни ҳам сев, бер унга мадад.

2.

Иккинчидан шунн яхши бил,
Чин дилингдан ўқи, меҳнат қил.
«Ишламаган тишламас» деган
Бор ажойиб ҳикматли мақол.
Ўйла, дўстим, гап шундай экан,
Ишла, яша, бўл софдил — ҳалол.

3.

Бу шартга бер яхши эътибор,
Юрт бойлиги ҳамма ерда бор.
Тушиб қолса юртнинг игнаси,
Уни сақла, ғубор тегмасин.

Халқ мулкени бойит доимо,
Бу ишингда чуқурдир маъно.

4.

Жамиятда бурчингдир катта,
Буни яхши англа, албатта. .
Кўпчиликнинг ҳақ — фойдасига,
Унинг тутган қондасига —
Ким агарда этса хиёнат,
Бундайларга қилма ҳеч шафқат.

5.

Бешинчи шарт, гўё «беш» баҳо.
Тушунарли ундаги маъно:
Ҳамма учун ишлар бир киши,
Бир киши-чун ҳамманинг иши.
Кўпчиликнинг ёрдами ҳам кўп,
Кўпчиликнинг гапига де хўп.

6.

Олтинчи шарт олтиндан яхши,
Чин дўстликдир одамлик нақши.
Бўл барчага ўртоқ, биродар,
Сув, ҳаводай зарур нақадар.
Дўстингни эт ҳар ерда ҳурмат,
Ҳурматингга кўрасан иззат.

7.

Еттинчини доим тут ёдда,
Ҳалол яшаб улуғ ҳаётда,
Дўстлар ичра камтар ва ростгўй —
Бўлмоқ асти, ҳусн ва обрўй.

Ўз шаънингга юқтирмагин гард,
Сени десин покиза ва мард.

8.

Ота-она фарзанд дер доим,
Хизматида бўлгин мулойим.
Меҳрибонлик аканг, укангга,
Ярашади бу одат сенга.
Аҳилликдан ҳар бир оила —
Бахт топади, бу чин қоида.

9.

Учраб қолса юлғич-текинхўр,
Сен уларга тезда чора кўр.
Мансабпараст, виждонсизни ҳам
Халқ ичида айлагил мулзам.
Қим ранжитса кимни асоссиз,
Шундайларга бўл мурасасиз!

10.

Ватан — халқлар кенг оиласи,
Қардошлиқдир чин қоидаси.
Дўстлик билан кўнғиллар ҳам кенг,
Барча миллат барча ерда тенг.
Учраб қолса зарра адоват,
Пўқотишни қил доим одат.

11.

Коммунизм иши — ободлик,
Унда яшар тинчлик ва шодлик,
Коммунизм иши ҳар нафас —
Олий ишдир, сақла муқаддас.

Ким бу ишга зарарли ва ёв,
Ундайларга бўлгин беаёв.

12.

Барча юртда бордир меҳнаткаш,
Сен уларга тинмай кўмаклаш.
Ёрдам деса узат қўлингни, •
Унга кўрсат порлоқ йўлингни.
Яхшилик қил ҳар кун, ҳар соат,
Сенга десин чин дилдан раҳмат.
Коммунизм даврида мангу
Яшашликни қилганмиз орзу.
Бажар, дўстим, ўн икки шартни,
Ахлоқ-одоб бобида мардни —
Табриклайди халқ ва партия,
Бу ленинча одоб — тарбия!

1964

БАЙРАМЛАР, ЭҲ, БАЙРАМЛАР!

Байрамлар, эҳ, байрамлар.
Баҳор олиб келасиз.
Қувонч тўла дилларга
Шодлик солиб келасиз.

Қўшиқ тўла қалбларга
Қўшиқ бўлиб келасиз.
Нурли-нурли юзларга
Бунча кулиб келасиз.

Ўзи чаман боғларга
Гуллар сепиб келасиз.
Ҳа, биламиз чиндан ҳам
Бизни севиб келасиз.

Дарров кутиб оламиз
Биз болалар бирикиб.
Биз бўлмасак, байрамлар,
Сиз қоласиз зерикиб.

Сизни жондан севувчи
Бизлар ўғил-қизингиз,
«Шодлик», «Қўшиқ», «Дўстлик»дир
Сизнинг асил исмингиз.

Бағрингизда дам олиб
Ҳордиғимиз тарқалар.
Бахтли ёшлик шаънига
Қўшиғимиз таралар.

Минг турли гул рангида
Жилоланар тусингиз.

Қуёш бўлиб товланар
Байроқларда ҳуснингиз

Мунча-мунча яхшисиз,
Байрамлар, эҳ, байрамлар.
Қандай қилиб келасиз,
Биз биламиз бу дамлар.

Байрамларни келтирган
Ильич бобом эканлар,
Меҳрлари тошиб хўп,
«Яшанг, яйранг», деганлар.

Жуда-жуда яхшисиз,
Байрамлар, эҳ, байрамлар.
Бизлар билан бирликда
Ўзингиз ҳам яйранглар,
Байрамлар, эҳ, байрамлар.

1971

ОКТЯБРДАН, ОКТЯБРДАН...

Октябрдан бошлангандир
Эллардаги
Диллардаги озодликлар,
Октябрдан бошлангандир
Яхшиликлар, бахт, шодликлар.
Янги даврон,
Янги бўстон яратган у.
Янги одам,
Янги олам яратган у.
Улуғ тузум,
Коммунизм яратган у.
Барча тенглик,
Бағри кенглик —
Октябрнинг мевасидан,
Тинчлик, дўстлик,
Ширин сўзлик —
Октябрнинг мевасидан.
Ватанимиз
Улканлиги,
Гулшанлиги,
Фазодаги сафаримиз —
Зафаримиз
Беш йилликда юксалишлар,
Ишда «беш»лар —
Октябрдан, октябрдан.
Элимизнинг,
Йилимизнинг барча фасли,
Фан саройлар,
Гўзал жойлар, боғча-ясли,
Мактабларнинг энг сараси —
Октябрнинг самараси. —
Ильич бобом октябрнинг —
Энг биринчи ижодчиси,

Ишда дадил,
Сўзда одил
Коммунистлар ижрочиси.
Октябрни яратувчи
Бобомлардан,
Донолардан миннатдормиз.
Шунинг учун
Бизлар бугун бахтиёрмиз,
Бахтиёрмиз!

1975

БИРИНЧИНИ БИТИРДИК

Ҳар кун бориб мактабга,
Бир синфда — бир сафда
Дарсларда жим ўтирдик,
Биринчини битирдик!

Битирдик, ҳо, битирдик,
Кучга тўлган ботирдек.

Ўқитувчи опажон,
Сизга РАҲМАТ каттакон!
Эркалатиб ва силаб,
Ўқитдингиз яхшилаб.
Меҳр билан суйдингиз,
«Беш» баҳолар қўйдингиз.

Битирдик, ҳо, битирдик.
Биринчини битирдик.

Алифбе тузган бобо,
Сизга раҳмат аввало,
Китобингиз соз экан,
Энг тоза қоғоз экан.
Ургандик ҳарфларни,
Биламиз таърифларни.
Бирдан ўнгача рақам,
Қизиқ экан чинакам.
Суратлари чиройли,
Гулли, юлдузли, ойли.
Маънога бой шеърлари,
Кўпдир қизиқ ерлари,

Анчасини ёдладик,
Эшитганни шодладик.

Қулоқ солгин, эй, қуёш,
Раҳмат деб эгамиз бош.
Бизлар мактаб борган чоғ,
Нурлар сочиб этдинг чоғ.
Ҳеч совуққа қотмадик,
Кечикмасдан қатнадик.

Битирдик, ҳо битирдик,
Биринчини битирдик.

Қийим-бошингиз учун
Чой ва ошингиз учун,
Ойи, кўзингиз учун
Дада, ўзингиз учун,
Буви, сўзингиз учун
Энг катта раҳмат дейман,
Минг марта раҳмат дейман.

Битирдик, ҳо, битирдик,
Биринчини битирдик!

Энди маза, ёз келди,
Дам олишга соз келди,
Саёҳатга юрайлик,
Ўқиш гаштин сурайлик.
Ўн тўрт ўғил,
Ўн тўрт қиз —
Иккинчига ўтдик биз!

1983

ИҮЛ ЮРСАНГ-МУЛ ЮРСАНГ

Қандай яхши йўл юрсанг,
Юрганда ҳам мўл юрсанг —
Баданингдан тер чиқар,
Аъзоларинг чиниқар.
Юзинг силар шамоллар,
Қуршар ширин хаёллар.
Топасан чин йўлдошинг,
Тобланади бардошинг.
Йўл юрсанг,
Мўл юрсанг —
Чарақлайди кўзларинг,
Бийронлашар сўзларинг.
Тарқалади ғуборинг,
Қулгандайин баҳоринг.
Учратасан янгилик,
Талай-талай яхшилик.
Агар бўкиб ўтирсанг,
Ерга чўкиб ўтирсанг,
Аъзоларинг хом бўлар,
Бўшашиб тамом бўлар.
Ортади кам-кўстларинг,
Танимайди дўстларинг.
Йўл юрсанг,
Мўл юрсанг —
Тиниқлашар ақлинг ҳам,
Тарқалади жаҳлинг ҳам.
Юришади қонларинг,
Ором олар жонларинг.
Йўл юрсанг,
Мўл юрсанг —
Бу гапларга ҳар маҳал
Қилиб юрсанг гар амал —
Соғлом бўлиб асосан
Улғаясан-ўсасан.

Йўл мақсадга элтади,
Кўнглингни шод этади —
Йўл юрсанг,
Мўл юрсанг.

1983

АССАЛОМ, МАКТАБЖОНИМ!

Ассалом, билим коним,
Ассалом, мактабжоним,
Соғиниб келдим сени,
Танияпсанми мени?
Бултурги ўқувчингман,
Сени энг севувчингман.

Ассалом, билим коним,
Ассалом, мактабжоним!

Азиз ўқитувчилар,
Илмим бойитувчилар,
Директор, илмий мудир,
Ҳаммалари бирма-бир,
Утишди кўз олдимдан,
Ҳеч чиқишмай ёдимдан.

Ассалом, билим коним,
Ассалом, мактабжоним!

Лагерда мен олдим дам,
Куч йиғдим, бўлдим бардам.
У ер ҳам маза эди,
Бағрингга келдик энди.
Биз сенинг гулларингмиз,
Қизу ўғилларингмиз.

Ассалом, билим коним,
Ассалом, мактабжоним!

Енгларни шимарамиз,
Фан чўққиси — маррамиз.
Унга дадил чиқамиз.

Хунарда чиниқамиз.
Бизларга бағрин очган,
Кундан-кун қадри ошган,
Ассалом, билим коним,
Ассалом, мактабжоним!

1966

ЯНГИ ЙИЛНИ КУТАМИЗ

✓ Аҳил бўлиб, шод бўлиб,
Хур ёшлиқдан ўргулиб,
Минг очилиб, минг кулиб
Устозга гул тутамиз:
— Янги йилни кутамиз, ✓
Дўстлар келса сийлаймиз,
Яхши ният тилаймиз,
Бир мақсад, бир тилакмиз,
Тўлган сафу тўдамиз:
Янги йилни кутамиз.
Севган каби офтобни,
Биз севамиз китобни,
Одат этиб одобни —
Кичикни овутамиз:
Янги йилни кутамиз.
«Беш» баҳо ўқиш билан,
Хунар билан, иш билан,
Раҳмату олқиш билан
Довонлардан ўтамиз:
Янги йилни кутамиз!

1972

ДАКАНГ ХҰРОЗ — АКАНГ ХҰРОЗ

Отмоқда тонг
Қичқир хұроз,
Чиқсин офтоб,
Чақир хұроз!
 Уканг хұроз,
 Аканг хұроз,
 Ўзинг хұроз,
 Даканг хұроз —
 Аканг хұроз!

Қанотларинг
«Тап-тап» этар.
Қичқирганинг
Ҳарён кетар.
Кўкрак кериб
Юришларинг,
Кўпга ўхшар
Юмишларинг.
Товуқларга
«Қу-қуқ»лайсан.
Ёмонлардан
Қўриқлайсан.
Ердан гўё
Китоб ўқиб,
Дон топасан
Чўқиб-чўқиб.
Товуқларга
Илиарсан,
Хўрозликда
Билиарсан.
Чиқмасин деб
Кўчаларга,
Тайинлайсан
Жўжаларга.
Овозингни

Англасалар,
Ухлолмайди
Дангасалар.

Уканг хўроз,
Аканг хўроз,
Узинг хўроз,
Даканг хўроз —
Аканг хўроз!

1982

КЕЛГАНИДА ҚИШ...

Келганида қиш —
Кўпаяди иш.

Ғаламис совуқ
Қилар нуқул дўқ.

Қўча тойғаноқ,
Йўлга тўғаноқ.

Йиқилсанг гулла,
Майнасан кўпга.

Изғирин қурғир,
Ҳар томон изғир.

Ҳаммадан бурун
Ачишар бурун.

Чанг солар таққа —
Икки қулоққа.

Жудаям қитмир,
Юзларни чимдир.

Бўш келсанг агар,
Қаддингни эгар.

Келганида қиш
Зарур ЧИНИҚИШ!

Уйнаб қорбўрон,
Тинмасдан бир он,

Бўлиб доворак
Югуриш керак!

«Кел», дейди, ўйна
Яхмалак — ойна.

Қилмасдан писанд
Ўйнаймиз хурсанд.

Бизнинг чаналар
Энг зўр саналар.

Қонкилар отдик,
Терларга ботдик.

Қонлар қайнади,
Танлар яйради.

Роса чиниқдик,
Совуқни йиқдик.

Майли келсин қиш,
Қилмаймиз ташвиш.

1983

БАЙРАМ ҚИЛАР КИТОБЛАР

Эҳ, яшасин, яшасин!
Байрам қилар китоблар.
Барча китобсеварни
Хуррам қилар китоблар.

Ҳамма учун баробар
Ҳотамитой китоблар.
Суратлари хилма-хил,
Мазмунга бой китоблар.

Ана қаранг, китоблар
Саф-саф бўлиб ўтмоқда.
Энг билағон болага
Гулдасталар тутмоқда.

Қўшиқ тўла,
Шеър тўла —
Қизиқ-қизиқ китоблар.
Уқиганни тортувчи
Бағри иссиқ китоблар.

Китобларнинг ичида
Қисса, дoston яшайди.
«Ўрнак олгин мендан», деб
Мард қаҳрамон яшайди.

Юринг биз ҳам борайлик
Китобжонлар тўйига.
Китобларни ҳар бола
Таклиф қилсин уйига.

Эҳ, яшасин, яшасин!
Байрам қилар китоблар.
Барча китобсеварни
Хуррам қилар китоблар.

1983

ДОСКАЖОН

Доска, доска, доскажон,
Сен дўстимсан ҳар қачон.
Кулиб қуёш нурида,
Синфимизнинг тўрида
Турасан сен иззатда,
Иззатдаю хизматда.
Рангинг бўлса ҳам қора,
Барча ишинг оқ, сара.
Ўқитувчи чақирса,
Шу заҳоти мен эса
Тез чиқаман ёнингга.
Билганларим ёдимга —
Тушар-да, бўламан мард,
Айтавераман шарт-шарт.
Суянган тоғ бўласан,
Яқин ўртоқ бўласан.
Қўлимда оқ бўр билан,
Юзингда ҳузур билан
Ишласам ҳар масала
Бўлмайди хато, чала.
Олганимда «беш» баҳор,
Кўнглим бўлар-да баҳор,
Қайтиб борган жойимда,
Сендан бўлиб миннатдор
«Шу олган баҳойимда
Сенинг ҳам хизматинг бор»,—
Дея кулиб қўяман,
Сени яна суяман.
Айтаверсам таърифинг,
Хизматларинг, тарихинг
Сигмас дафтар-қоғозга,
Мақтовинг ўхшар озга.
Ойна каби ярқираб
Турасан бизга қараб.

Гўё телевизорсан,
Хизматда жуда зўрсан.
Паҳлавон қулочинг бор,
Юқтирмайман гард-ғубор.
Неча-неча мартадан
Юзларингни артаман.
Хизматингни ҳеч қачон
Унутмайман, доскажон.

1964

ОТЯДИМ, ЖОН ОТЯДИМ

Отрядим, жон отрядим,
Дўстлар тўла сафимсан.
Мактабимнинг ичида
Қичкина мактабимсан.

Ленинчи пионерлик
Шарафим бор бағрингда.
Пионерлик номимни
Гулдай сақлай боғингда.
Шуни айтай аввало:
Жон отрядим, сен учун
Ўқишу интизомда
Бўлай доим «беш» — аъло.
Дўстларимни ўйлайман,
Мени дейди дўстларим.
Барча отряддошларим
Гўё кўрар кўзларим.

Юрак уришимиз бир,
Улар менинг ўзимдир.
Дўстлар юзи — юзимдир,
Улар сўзи — сўзимдир.

Бағрингда барқ уради
Чин аҳиллик чамани.
Ҳар бир қилган ишимиз
Қойил қилсин ҳаммани.
Хўп чиниқсин сафингда
Менинг бу ёш продам.
Коммунизм даврига
Бўлай муносиб одам.

Эй, отрядим, биз сени
Буркаймиз шон-шарафга.
Биринчилар ичидан
Чиқай биринчи сафга.

1962

**АҲИЛ БЎЛИБ,
ДАДИЛ БЎЛИБ**

(Кўшиқлар)

ДОҲИЙ БОБОМ — ДОНО БОБОМ

Ленин бобом яратганлар бахтимиз,
Ленин бобом чоғ этганлар вақтимиз.

На қ о р а т:

Доҳий бобом,
Минг эҳтиром,
Минг ассалом!
Соддаликда энг биринчи ўзлари,
Доноликда энг биринчи сўзлари.

На қ о р а т:

Уйимизда чироқлари ярқирар,
Қўлимизда байроқлари ҳилпирар.

На қ о р а т:

Кўринарлар дарсимизда, китобда,
Кўринарлар тонгда чиққан офтобда.

На қ о р а т:

Доҳий бобом,
Доно бобом,
Минг эҳтиром,
Минг ассалом!

1970

АҲИЛ БЎЛИБ, ДАДИЛ БЎЛИБ,

Яхши ўйлаб, шошилмасдан,
Хаёл отин қочирмасдан,
Қиришганмиз ўқиш, ишга,
Ҳунар, таълим ўрганишга.

Н а қ о р а т:

Ўрганамиз аҳил бўлиб,
Улғаямиз дадил бўлиб.
Аҳил бўлиб,
Дадил бўлиб.

Четда қолиб судралмаймиз,
Бўшашмаймиз, мудрамаймиз.
Устозлардан кўмак олиб,
Яхшилардан ўрнак олиб.

Н а қ о р а т:

Ўрганамиз аҳил бўлиб,
Улғаямиз дадил бўлиб.
Аҳил бўлиб,
Дадил бўлиб.

Билим боғи мактабларда
Отрядларда, кенг сафларда,
Қадам қўйсак гурсиллар ер,
Дўстлар кўриб «офарин» дер.

Н а қ о р а т:

Ўрганамиз аҳил бўлиб,
Улғаямиз дадил бўлиб.
Аҳил бўлиб,
Дадил бўлиб.

1983

ТОҒ-ТОҒ МЕНИНГ ПАХТАЛАРИМ

Далаларни этган гулшан,
Жамолидан кўнгил тўлган,
Очилганда нурдай кулган,
Оҳ-оҳ, менинг пахталарим,
Оппоқ менинг пахталарим.

Шуълаларда йилтиллаган,
Толаларим ҳилпиллаган,
Ой юзлари лўмбиллаган,
Оҳ-оҳ, менинг пахталарим,
Қаймоқ менинг пахталарим.

Терсам қўлим толиқмаса,
Сенга асло гард юқмаса,
Қандай маза, қандай маза,
Оҳ-оҳ, менинг пахталарим,
Юмшоқ менинг пахталарим.

Доимо кўз ўнгимдасан,
Қайда бўлсам кўнглимдасан,
Усиб-ундинг, қўлимдасан —
Оҳ-оҳ, менинг пахталарим,
Тоғ-тоғ менинг пахталарим!

1982

УҚТАМ БАЙРАМ

Элни этиб шоду хуррам,
Гул улашиб бойлам-бойлам,
Асли исминг-жисминг кўклам,
Хуш келибсан, кўклам
байрам.

Алвон ранглар — либосингдир,
Ясан-тусан — қиёсингдир,
Тинчлик завқи — асосингдир,
Этар улуғ ўлкам
байрам.

Қувончларга севинч улаб,
Шуъла билан юзни силаб,
Бахтимга бахт — толе тилаб,
Кел-эй, танти — ўктам
байрам.

Уқи, ўрган дейди замон,
Интиламан чўққи томон,
Қучоқ очдим сенга шодон,
«Беш» баҳолар совғам
байрам.

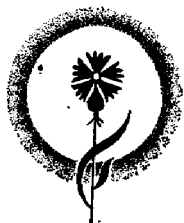
Миннатдорман бу ёшликдан,
Қудрат олдим қардошликдан,
Бахти мангу қуёшликман,
Қурдик бизлар зўр БАМ
байрам.

Мазмун бериб оҳангларга,
Нурлар сочиб ҳур тонгларга,
Қириб келдинг бўстонларга,

Этсин дебон олам
байрам.

Эртам яна бугундан соз,
Беш йилликлар этар парвоз,
Зафарларга чиқиб пешвоз,
Келтиурсан байрам,
байрам. •

1976

ЯНА КЕЛДИ ЯНГИ ЙИЛ

Юриб кечаси билан,
Талай режаси билан,
Яшил арчаси билан —
Яна келди янги йил.

Арча ясанди зарҳал,
Чироқлар ёнди ял-ял,
Совға бериб галма-гал —
Яна келди янги йил.

Давраларни тўлдириб,
Болаларни кулдириб,
Бўлмаганини бўлдириб —
Яна келди янги йил.

Шошмаганини шоширди,
Бизни бир ёш оширди.
Қувончларни тоширди,—
Яна келди янги йил.

Болалар олам бўйлаб
Юрсинлар яйраб, ўйнаб.
Эллар бахтини ўйлаб
Яна келди янги йил.

Дунёда тинчлик бўлсин,
Шодлик, севинчлик бўлсин,
Дўстлик ва тенглик бўлсин,
Келаверсин Янги йил.

КУНГАБОҚАР, КИМГА БОҚАР?

Кунгабоқар қарайди
Кўкда сузган офтобга.
Асло кўзин узмайди
Қарагандай китобга.
Н а қ о р а т: Кунгабоқар?
Кимга боқар?
Менга боқар,
Сенга боқар,
Унга боқар,
Кунга боқар,
Нурга оғар,
Кунгабоқар.

Офтоб деган китобга
Қарайди, дарс ўқийди.
Писталарнинг донига
Гулдор баркаш тўқийди.
Кунгабоқар даланинг
Кичик-кичик қуёши.
Осмондаги офтобнинг
Ерда турган йўлдоши.
Н а қ о р а т: Кунгабоқар?
Кимга боқар?
Менга боқар,
Сенга боқар,
Унга боқар,
Кунга боқар,
Нурга оғар,
Кунгабоқар.

1974

ҲУСАЙНИЖОН, ҲУСАЙНИ

Ҳусайнижон, ҳусайни,
Оғайнижон, оғайни,
Сени тотиб кўрганни
Кўнгли яна тусайди.
 Ҳусайнижон, ҳусайни,
 Оғайнижон, оғайни.
Бобомларга қарашдим,
Пояларга қадашдим.
Меҳнат қизғин чоғларда
Токларингни тарашдим.

Сен узумлар аълоси,
Аълоси-ю, тиллоси.
Билолмадим номингнинг
Бордир қандай маъноси?

Ғужумларинг бармоқдай,
Ишқомларда балдоқдай.
Тотинг қолар оғизда,
Мазалисан қаймоқдай.

Офтобдан нур ичибсан,
Дарёдан дур ичибсан,
Боғбонларнинг қўлида
Асал бўлиб пишибсан.
 Ҳусайнижон, ҳусайни,
 Кўнгил сени тусайди.

1983

БУГУН РОСА ХУРСАНДМАН

Ҳар кунгидан бугун мен
Анча эрта уйғондим.
Барча ишим жойида,
Қувонгандан қувондим.

Нақорат:

Яхшилиқни ўйлайман,
Қўшиқ айтиб ўйнайман,
Бугун роса хурсандман,
Бугун маза, хурсандман!
Юрганимда йўлимда
Сакраб-сакраб юраман.
Енгил сезиб қушдайн
Сайраб-сайраб юраман.

Нақорат:

Чарақлайди кўзларим,
Дилдан қайнар сўзларим.
Бугун роса хурсандман,
Бугун маза, хурсандман!
Қувончимни барчага
Наҳ, улашгим келади.
Ҳазиллашиб, куч синаб
Бир курашгим келади.

Нақорат:

Шодлиқларим кўнглимда,
Дўстларим кўз ўнгимда,
Бугун роса хурсандман,
Бугун маза, хурсандман!

1983

«БЕШ»ГА ТЕНГ БИРИНЧИ

Тонгда туриб,
Соғлом юриб
Дарсни билса,
Мағзин илса.
Ким биринчи?
Энг биринчи,
«Беш» баҳога
Тенг биринчи!
Дўст бўлишда,
Ҳунар, ишда,
Сўзга кирса,
Салом берса.

Ким биринчи?
Энг биринчи,
«Беш» баҳога
Тенг биринчи!

Раҳмат олса,
Довруғ солса,
Гул берамиз,
Қўл берамиз.

Ким биринчи?
Энг биринчи,
«Беш» баҳога
Тенг биринчи!

1978

ТЕРДИК, ПАХТА ТЕРДИК

Пахта қийғос очилган,
Кўрган диллар очилган.
Шохчаларда чаноқлар
Чироқлардай осилган.

Н а қ о р а т:

Ёйилдик кенг майдонга,
Ҳисса қўшдик хирмонга.
Юзларимиз офтобда —
Ухшаб кетди ширмонга.

Қўшиқ бошлаб атайлаб,
Тердик этак-этаклаб.
Ерга асло тўкмадик,
Уни нондай авайлаб.

Хўп чиниқдик, терладик.
Хомларини термадик.
Дангаса — қолоқларга
Асло биз йўл бермадик.

Қувонди раис бобо,
Бизга қўйди «беш» баҳо.
Оппоқ олтин пахтани
Роса тердик, хо-хо-хо!

Н а қ о р а т:

Ёйилдик кенг майдонга
Ҳисса қўшдик хирмонга.
Юзларимиз офтобда —
Ухшаб кетди ширмонга.

1982

ЯХШИЛАРГА ИБРАТЛАР

Лениннинг набираси,
Кулган кундай чехраси,
Пионернинг укаси —
 Яхшиларга ибратлар,
 Булар — октябрятлар.
Катталарни сизлаган,
Бийрон-бийрон сўзлаган,
Тез улғайиш истаган —
 Қалби тўла истаklar,
 Булар — октябрятлар.
Ойисин тоldуз-ойи,
Адасин эркатойи,
Ақли-ҳуши бинойи,
 Қўпдир яхши одатлар,
 Булар — октябрятлар.
Юлдузча тақиб олган,
Уқувчи бўлиб қолган,
Бир талай шеър ёд олган,
 Жудаям аломатлар,
 Булар — октябрятлар.
Баҳр олгандай офтобдан —
Билим олган китобдан,
Обрўй топган одобдан,
 Яхшиларга ибратлар,
 Яшанг, октябрятлар,
 Яшанг, октябрятлар!

1982

ЯНГИ ТИЛАКЛАР

Янги йилда,
Янги хилда
Юракларнинг овози.
Қайнаб чиқар,
Яйраб чиқар
Тилакларнинг энг сози.

Янги йилда,
Яхшиларни
Табриклаймиз, қутлаймиз.
Дангасалик,
Хафаликни
Кўнглимиздан қувлаймиз.

Яхши истак,
Янги истак
Доим олға етаклар,
Иўлимизга,
Кўнглимизга
Сочилгандай чечаклар.
Сизга эрур,
Сизга зарур
Истакларим аълоси,
У не чоғлик
Сизга боғдиқ
Тилакларнинг ижроси.

1972

ЛАҚҚА БАЛИҚ — ЛАҚМА БАЛИҚ

Сузиб юрган
Лаққа балиқ,
Лўмбиллаган
Лиққа балиқ.

Н а қ о р а т:

Лаққа балиқ
Лаққа балиқ,
Бўлма унча
Лақма балиқ.

Алангганиб
Ҳарёқларга,
Илинмагин
Қармоқларга.

Тўғрисини
Айтай сенга,

Алданмагин
Чуволчангга.

Жуда яхши
Лаққалигинг,
Ярамайди *
Лақмалигинг.

Лақмаларни
Тутадилар,
Лаққаларни
Ютадилар.

Н а қ о р а т:

Лаққа балиқ,
Лаққа балиқ,
Бўлма унча
Лақма балиқ!

1982

ҚОР ҒАР РОСА

Қор ғар роса,
Қаранг, топ-тоза.

Кенг осмон тўлиб,
Парашют бўлиб,
Қўнар кафтимга,
Эрир тафтимга.

Қор ғар роса,
Қаранг, топ-тоза.

Қор учқунчалар,
Қўпки шунчалар,
Бир-бирин қувлар,
Шамол «гув-гув»лар.

Қор ғар роса,
Қаранг, топ-тоза.

Ерларга чойшаб
Ейганга ўхшаб,
Эҳ-ҳе, ҳаммаёқ
Оппоғу оппоқ.

Қор ёғар роса,
Қаранг, топ-тоза.

Боғлар безаги,
Қишнинг чечаги.
Қўшилар ҳозир
Ҳосилга ҳосил.

Қор ёғар роса,
Ҳарён топ-тоза.

1982

БУЛИБДИЛАР ТОМОША

Яхши бола китобини
Емон бола йиртибди.
Бир болакай бошига-чи,
Битта бола чертибди.

Палончивой палончининг
Чалиб ерга йиқибди.
Шундай қилиб уч томонда
Учта жанжал чиқибди.

Жазоламоқ учун кўплар
Гуноҳкорни қувишди,
Қочиб қолди уч зўравон,
Юраклари увишди.

Учта қўрқоқ қочаётиб
Девор оша, том оша,
Йиқилдилар баб-баровар,
Ва бўлдилар томоша...

1983

**ЗАВҚИНГ СОЧ,
ҚАЛДИРҒОЧ!**

Қалдирғоч,
Қалдирғоч,
Менга ўз
Дилинг оч.

Сайрашинг
Қандай соз,
Экансан
Хушовоз.

Тинглайман
Қўшиқдай,
Мазмуни
Қизиқдай.

Оҳанги
Эҳ, майин,
Сайрагин
Тинмайин.

Ҳар тонгда
Одатда
Тинглайман
Роҳатда.

Дилларга
Завқинг соч,
Қалдирғоч,
Қалдирғоч!

1983

ҚАРАНГ АНОВ БОЛАНИ

Қаранг анов болани,
Икки кўзи олани...
Бир чеккада юради,
Бўм-бўш хаёл суради.

Барча борса мактабга,
У қочар чап тарафга...
Санқигани-санқиган,
Қовоқлари салқиган.

Қаранг анов болани,
Икки кўзи олани...
Чет элликдай гердаяр,
Иш буюрсанг «бар» деяр.

Уқраяди кўзлари,
Ким бўлибди ўзлари?
Хўп деса гапимизга,
Олардик сафимизга.

Қаранг анов болани,
Икки кўзи олани...

1983

КАПАЛАК ШОШАДИ

Учади капалак,
Шошади капалак.
Гулзордан-гулзорга
Ошади капалак.

Шошқолоқ капалак,
Эҳ, қўрқоқ капалак.

Тинмасдан ўйнайди,
Нималар ўйлайди?
Қўлимга қўн десам,
Сираям қўнмайди.

Қаноти ҳилпиллаб,
Раиғ-баранг йилтиллаб,
Лип этиб қочади,
Юраги қаятиллаб.

Ортидан қувлайман,
Яйрайман, қувнайман.

Капалак ушлашга
Ҳеч қачон тўймайман.

Шошқолоқ капалак,
Эҳ, қўрқоқ капалак!

1983

ТЕНГ-ТЕНГИ БИЛАН

Яхши билан яхши ўйнар,
Яхшилиқни бирга ўйлар:
Иккаласи сўйлашади,
Қайнашади.

Қушча билан қушча учиб,
Шохдан-шохга бирга кўчиб,
Иккаласи сайрашади,
Яйрашади.

Ёмон билан ёмон бола,
Қарашлари — кўзи ола...
Иккаласи айнашади,
Талашади.

Қуёнвойни қуён қувлар,
Биргалашиб роса қувнар.
Иккаласи сакрашади,
Ярашади.

Нима бўлар дангасалар —
Бирор жойда учрашсалар?
Иккаласи ўхшашади,
Ухлашади.

Тенг-тенгига ўртоқ бўлса,
Аҳил бўлса — иноқ бўлса,
Иккаласи бирлашади,
Сирлашади.

1983

КҮЗ ҚҰРҚОҚ,
ҚҰЛ БОТИР

(Масаллар)

КҮЗ ҚҰРҚОҚ, ҚҰЛ БОТИР

Кўпдан бери
Шерик эди Қўл ва Кўз,
Беришганди бирга ишлаш учун сўз,
Кўз қарарди, Қўл ишларди доимо,
Иш бошлашдан чўчир эди Кўз аммо...

Боғда бир туп олма пишган, гуж-шовул,
Териш учун келган эди Кўз ва Қўл.
Одатича кўз қўрқиб дер:

— Ошнажон,
Териб одош қилолмаймиз ҳеч қачон.
Энг осони бундан нари кетайлик,
Бошқа жойда ўйнайлик, сайр этайлик.
Билаклари кучга тўлган Қўл эса,
Кўзга деди:
— Бўлма қўрқоқ — дангасал

Қўл шу маҳал кириб шохлар ичига,
Шифиллатиб теракетди олмани.
Ҳар бир дона олма дерди:
— Ол, мани!
Кўз анқайиб қарарди Қўл ишига,
Иш тугади, қилар эди Қўл роҳат.
Қўрқоқ Кўз-чи, бўлди анча хижолат...
«Кўз қўрқоқ — Қўл ботир» деган мақол бор.
Беринг мақол маъзига сиз эътибор.
Иш бошлашда қўрқоқ Кўздай тутманг йўл!
Ботир Қўлдай ишга дадил уринг қўл!

1960

ИККИ ГУЛ БАҲСИ

Мақтанарди Карнайгул:
— Ҳамма гулдан мен маъқул,
Эй, Итоғиз, ҳидинг йўқ,
Номингни кўр, дидинг йўқ!
Менинг исмим жарангдор,
Антиқанги маъно бор.

Итоғизгул қопгандай,
Унинг айбин топгандай,
Дер: — Оғзингга бир қара.
Масхарасан, масхара!

Карнайгул дер ачиниб:
— Оғзинг қопти очилиб,
Итдайн вовуллама,
Мақтанма — ҳовуллама!

«Сендан кўра мен яхши»...
Тўхтамас гуллар баҳси.
«Ҳар гулнинг ўз иси бор,
Ҳар гулнинг ўз ҳусни бор» —
Халқда шундай бор мақол,
Ҳар соҳада бир мисол.

1983

ИТУЗУМНИНГ ДАЪВОСИ

Кенг пуштада ўсиб ётар,
Бир туп Итузум.
Ҳар томонга отган шохин,
Бўйи ҳам узун.
Ариқ бўйлаб барқ урарди:
Лавлаги, Сабзи.
Лавлагига у гап сотар,
Тез эди лабзи:
— Эй, лавлаги, ўйлаб қара,
Сен ҳам экинми?
Шалпангқулоқ баргсан нуқул,
Қадринг текинми?
Нега сени экишади,
Йўқ-ку ҳеч меванг,
Тушунмайин тўкибди тер,
Сенга ўз эганг.
Мана менинг меваларим,
Олтинранг маржон.
Кўз-кўз бўлиб товланаман,
Қим боқса қачон.
Жаврабди у қандайин гап
Келса оғзига.
Лавлагидай қаттиқ тегмиш
Бу гап Сабзига.
— Эй, Итузум, не қасдинг бор
Қанг лавлагига,
Бизнинг ҳосил,— дебди сабзи,—
Тупроқ тагида.
Ҳаётда ҳам эшитамиз
Мақтанчоқ сўзин,
Бошқаларни яхши билмай
Мақтайли ўзин.

1974

БУРУН БИЛАН ҚУЛОҚ МАСАЛИ

(А. Тўқайга назира)

Минғир-минғир гапириб бир кун
Мақтанибди қулоққа Бурун
Ҳар гапида қилибди димоғ:
— Биласанми, оғайни Қулоқ,
Сендан, Қўздан обрўйим катта,
Атрофимда Юз ҳам хизматда.
Ҳатто мендан кейин турар Қўз.
Баринг мени этасан кўз-кўз.
Қўринаман ҳаммангдан бурун,
Шу сабабдан номим ҳам Бурун.

Кўтарилиб Бурун осмонга,
Қарамабди у ён-бу ёнга.
Қўйганидан ўзин юқори
Дўстларининг келибди ори.

Шивирлашиб Қулоқ билан Қўз,
Сўнг бир ерга қўйишибди сўз:
— Нега бизни қилмайди иззат,
Бурунга ҳеч этмаймиз хизмат!

Қўз юмулиб кўрмабди атай,
Қулоқ қолмиш таққа эшитмай.
Қўз, Қулоқсиз Бурун мақтанчоқ
Бир деворга урилмиш шу чоқ,
Қаранг, Бурун бўлмиш дабдала...
Бурундан бор бундай масала.

1964

ПИЁДА БИЛАН ФАРЗИН

Шахмат тахта устида бир кун
Чиқиб қопти ғалати шовқин.
Бўлар экан мақтанчоқ Фарзин,
Баланд тутар экан ўз тарзин.
Пиёдага депти менсимай:
— Юргин-да тез, кўп ивирсимай!
Бир хилгина йўлинг бор ахир,
Шу йўлни ҳам эплашинг оғир.
Юролмасанг қани, йўл бўшат,
Вақтим тигиз ўтмасин фурсат!
Қараларинг, қилайин бир «жанг»,
Рақиб ҳоли зумда бўлар танг...—
Деб Фарзинвой мақтанмиш роса,
Энг камтарин Пиёда эса
Дўстларига кулиб қўйибди.
Юриш учун рухсат кутибди.
Гап қайтариш пайти эмас ҳеч,
Пиёдалар туришибди зич.

Бизнинг томон бўлмасин деб мот
Гижинг эмиш икки ёнда от.
Иккита Фил, иккита Руҳ ҳам
Дадилмишлар барчаси руҳан.
Пайти келиб бошланибди «жанг»,
Қимлар шод-у, кимлардир тажанг.
Пиёдага мақтанган Фарзин
Рақиб ёққа ўтганда ёлғиз,
Якка қолиб ебди таъзирин.
«Ёв» сипоҳи қувиб изма-из
— Кучинг кўрсат, агар бўлсанг мард,—
Деб Фарзинга Фил берибди «гард».

Фарзин таъна қилган Пиёда
Қаранг, бир иш қипти зиёда,

Енгилишга қолганда сал кам
Фарзинвойга берибди ёрдам.
Фил йўлига бўлмиш тез қалқон,
Фарзин эса қолипти омон.
Ҳаммалари бўлиб ҳамжиҳат
Қилишибди ҳужум — ҳаракат.
Рақибларин қилишибди мот,
Пиёдадан барча бўлмиш шод.

Пиёдага мақтанган Фарзин,
Энди баланд тутмасмиш тарзин.
Мақтанчоқлар бу масал мағзин
Чақиб кўрса, очмас кўп оғзин.

1971

ТҮҒРИ ҰСГАН БҰЛАР ГУЛ

Кенг гулзор ичра нукул
Ұсиб ётар Атиргул.
Қуёшдан нур эмишиб,
Ариқдан сув шимишиб,
Ердан олиб куч-қувват,
Боғбондан кўриб ҳурмат,
Ұсишарди дўст-аҳил,
Очилишиб хилма-хил.
Гулзор ичидан бир кун
Ұсиб чиқиб Итбурун,
Ҳар томон қулоч отди,
Гуллар бағрига ботди.
Боғбон кўриб тутоқди.
Юлиб ўчоққа ёқди.

Дўстим, сенга бу мисол
Гап тагига қулоқ сол:
Тўғри ўсган бўлар гул,
Эгри ўсган бўлар кул!

1959

КЎПРИК ВА СОҲИЛ

Утиб кўприк устидан одам
Этган эди соҳилни кўркам.

Чаман бўлиб яшнаган Қирғоқ,
Кўприкка сўз ташлади шу чоқ:
— Қара, ўртоқ, яшнабман роса,
Қамашади кўзлар қараса.
Мен томонга ўтиб ҳар одам
Маза қилиб олиб кетар дам.
Гоҳо мени мақтаб кетишар,
Кўрмаганга таъриф этишар.
Ўз-ўзидан мақтанган Қирғоқ,
Кўприк ишин унутди бироқ.
Қирғоқ гапи қилгандай кўплик
Ўйлаб кетди камтарин Кўприк.
— Обод бўлдинг қачондан буён? —
Дея Кўприк сўраган замон,
Қирғоқ гапнинг тагини дарҳол —
Англади-да, тили бўлди лол.
Эй, билимдон азиз ўқувчим,
Бу масалнинг мағзин чақиб жим,
Ҳаётдаги барча кўприкка —
Тайёр тургин таъзим-табрикка.

1972

ЧИН ВА ЕЛҒОН

Бир оғиздан чиқса ҳам икков,
Чинга Елғон бўлар эди гов.
Елғон гоҳо оғиз тўлдириб
Ваъда берар роса кўпириб.
Сирим асло очилмасин деб
Юрар Елғон ич-этими еб.
Шу сабабдан эгри йўл чизар,
Анқов билан лақмани излар,
Ёмонларнинг кўнглин чоғ этар,
Яхшиларни йўлдан чалғитар.

Ҳурмат-иззат топганидан Чин,
Юрар эди мисоли лочин.
Чин — қуёшнинг нурига ўхшар,
Унинг билан ҳаммаёқ яшнар.
Чин инсонга сув ҳам ҳаводир.
Ҳар нарсага доимо қодир.
Қимки бўлса Чинга ҳамроҳ-дўст,
Унда бўлмас сира каму кўст.
Душмандан ҳам баттардир Елғон,
Унга дилдан бермангиз макон.

1972

ҚУРБАҚА БИЛАН ЧУМОЛИ

(Халқ масали)

Қадим битта Қурбақа
Қиш куні оч қолипті.
Овқат тополмай жуда
Оёқ-қўли толипті.

Юриб-юриб бечора
Талай режа ўйлапти.
Бориб бир Чумолига
Аҳволини сўйлапти:
— Эй, дўстим, Чумолибой
Уйингга буғдой тўлгур,
Агар бўлса бемалол,
Қарзга ул-бул бериб тур.
Икки ҳисса ошириб
Қарзингни тўлай ёзда,
Очликдан силлам қуриб
Улиб қолмай аёзда.

Раҳми келиб Чумоли
Берипти пича овқат,
Қурбақага кейин у
Берар жиндак маслаҳат:
— Оғайни, сенга бир гап,
Ёзда кўп қилмай «вақ-вақ»,
Қиш ғамни ўйласанг,
Рўзгоринг бўлар ғарқ.
Унинг маслаҳатини
Қурбақа маъқул депти.
Чумолидан олганин
Анча вақт аяб епти.
Қиш ўтиб, ўтиб баҳор

Пойлаган ёз келипти.
Унинг вақ-вақасига
Ёз роса соз келипти.

Чумоли гапин тамом
Унутипти Қурбақа.
Ўтказипти ёзни ҳам
Қилавериб «вақ-вақа».

Чумоли-чи, ёз бўйи
Қишлигини ғамлапти.
Қишга овқат йиғишни
Қурбақа ўйламапти.

Қурбақа шу ҳолича
Қишга кирипти қуруқ.
Ташқари ёзмас, аёз
Чиқса ачитар совуқ.

Еёлмасдан қиш ғамин
Бўлипти хўп пушаймон.
Бермай Чумоли қарзин
Қурбақа ўсал — ҳайрон.

Яна ўтган йилгидай
Маймун йиғлар ҳолига.
Қаранг, тагин уялмай
Борипти Чумолига:

— Уртоқ, кечир бир сафар.
Тўлолмадим қарзимни.
Кел, келар ёз тўларман
Яна тингла арзимни.

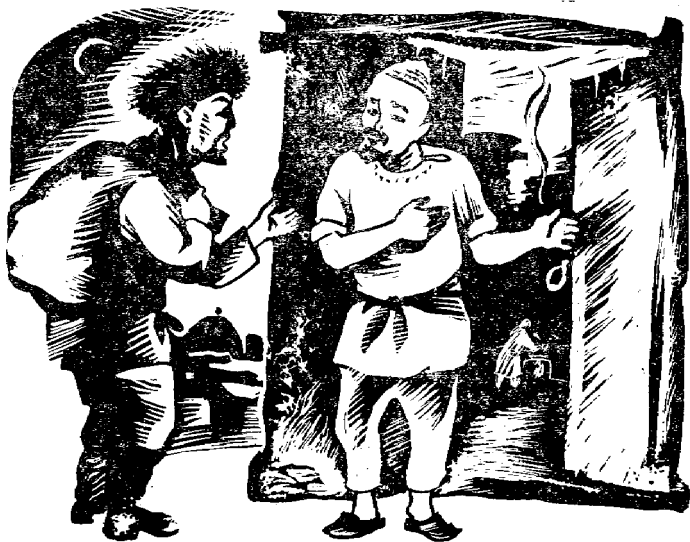
Афсус Чумоли энди
Тингламапти арзини.

Ҳатто хафа бўлгандан,
Сўрамапти қарзини.

Қурбақани қуп-қуруқ —
Жўнатипти Чумоли,
Меҳнат қилмаганларнинг
Шундоқ бўлади ҳоли.

1946

САҲИЙ МЕЗБОН

(Эртақлар)

ГАЗ ПОЛВОН ЭРТАГИ

Газ плита устида
Олов ёнарди лов-лов.
Гунафшаранг тусида
Гапирган бўлар биров...
Қулоқ солсам шу замон,
Сўзлар эди оловжон:
«Эй, болакай, тур нари»,
Деб бобомлар сингари
Сўз бошлар эртагидан:
— Билиб қўй, эй, болажон,
Чиққанман ер тагидан.
Менинг номим Газ полвон,
Қара, яйраб ёнаман.
Иссиғимда ошу нон
Пишириб еса инсон,
Мен бунга қувонаман,
Қувонаман — қонаман.
Эртак айтай ўзимдан,
Билиб олгин сўзимдан:
Етти қават ер ости
Маконим эди асли.
Мени билмасди ҳеч ким,
Эдим жуда бой тилсим.
Устимда-чи, чўлу қум
Таппа босиб ётарди,
Йиллар бир-бир ўтарди.
Уйлар эдим: «Қим озод
Этса мени умрбод,
Ушанинг хизматини,
Қилардим иззатини.
Роса давр сурардим»,
Деган шартни қўярдим.
Қалбимдаги орзуни
Эшитгандай бир куни —

Улуф совет одамин
Етди менга қадами.
Илми, кучи туфайли
Чикдим ернинг юзига.
Кирдим унинг сўзига.
Қайга бошласа юриб,
Қувур — йўлдан югуриб
Яшаяпман хизматда,
Обрўйим жуда катта.
Эритаман темирни,
Уялтириб кўмирни.
«Минг бир кеча»даги дев
Қаршимда ечолмас ип...
Роса мақтанаркан деб,
Тағин қолмагин айниб.
Мен шундай Газ полвонман,
Олов тўла хумдонман.
Ҳам кўринмас полвонман.
Ҳатто зўрман вулқондан,
Кучлидирман бўрондан.
Етмиш бир хил моддаман,
Лекин жуда соддаман,
Баъзан бўлса асовман,
Жуда иссиқ оловман.
Жаҳлимдан эҳтиёт бўл,
Ёнмай қолсам-чи агар,
Ёмонман, заҳрим тегар,
Аҳволинг бўлур мушкул.
Қимёгарнинг қўлида
Юраман-да йўлига,
У истаган буюмга
Айланаман бир зумда.
Бўёқ ё дори-дармон,
Асбоб, ўйинчоқ гармон,
Еки копток, ё энгил,
Хоҳласа калиш, шахмат

Бўлиш менга еп-енгил.
Илмимни билган фақат,
Ўзин йўлига солар,
Минг турли фойда олар,
Эшитдингми, эй, ўғлон,
Эртагимда йўқ ёлғон.
Бухоро чўлига юр,
Боргин-да, конларни кўр.
Газ илмини ўқигин,
Ишлаб қўшиқ тўқигин.
Мени топган оловкор,
Улардан бўл миннатдор.

1960

ЧУЛНИНГ ЧУЛГА ХАТИ

(Янги эртак)

Тунов куни Мирзачўл
Қаранг, ёзган эмиш хат.
Хатда Қарши чўлига
Берган эмиш маслаҳат:
«Салом сенга укажон,
Обод бўлган акангдан.
Сен ҳам чўлнинг юкини
Олиб ташла елкангдан.
Ўзинг яхши биласан,
Сендай улкан чўл эдим.
Гармселга, бўронга
Бўйин эгган қул эдим.
Изғирину шамоллар
Эсар эди ғувғуваб.
Жазирама иссиқда
Мен ётардим «сув-сув»лаб.
Суриштираманг аслимни,
Бордир узоқ тарихим.
Ҳозир жуда ободман,
Хатга сизмас таърифим.
Оғир эди ўтмишим,
Чўл ўтмиши — шўр ўтмиш.
Энди чўллик зулмати
Ўтиб кетди гўё туш.
Ўзинг мени келиб кўр,
Келолмасанг тинглагин.
Тинглаш ўзи етмайди,
Гап тагини англагин.
Қарши чўли, укажон,
Қилма асло қаршилиқ,
Билгин, совет одами —
Қилар мардлик, яхшилик.

Етаклашиб кептилар
Асов Аму дарёни.
Сув тепага оққани
Қойил қилди дунёни.

Ҳа, укажон, мангулик
Уйқунгдан уйғонибсан,
Қадам қўйган одамдан
Минг бора қувонибсан.
Мардлар иши чўлликдан
Мангу озод қилмоқлик.
Чин мақсади сени ҳам
Мендай обод қилмоқлик.
Қўпдан бекор кетарди
Сенга тушган нур — офтоб.
Сенинг яйдоқ тупроғинг
Дерлар жуда пахта боп.
Мен эшитдим, бағрингга
Мардлар — ёшлар борибди,
Меҳнат, ижод тонгига
Нур-қуёшлар борибди.

Гармселлар кўксингни
Энди макон этмайди.
Қуёш нури юзингда
Ҳеч бекорга кетмайди.
Сени гулшан қилишга
Мен ҳам ҳисса қўшайин,
Агар зарур бўлсам мен
Ҳузурингга шошайин.
Сен истасанг боғбоним
Қучоғингни боғ қилсин.
Пахтакорим ҳам бориб
«Оқ олтин»дай тоғ қилсин.
Йигитлардан юборай,
Майли ўғил қилиб ол.

Боғбонлардан чақиргин,
Кўчат эксин бемалол.
Гул уруғлар юборай,
Яшнайверсин гулбоғинг.
Пайкалларда очилсин
Лўппи-лўппи чаноғинг.
Миروبлардан юборай,
Сувларингни тарасин.
Қизларимдан юборай
Гулларингга қарасин.
Еш сайёҳлар боришиб,
Айтар мендай саломлар.
Шоирларим кўришиб,
Олар сендан илҳомлар.
Уқитувчи юборай
Очсин боғча, мактаблар.
Дўстим, кулсин сенда ҳам
Мен ўйлаган мақсадлар.
Насиҳатим қисқаси:
Жамолимдан ол мисол.
Ука, давринг келганда
Сен ҳам тезда топ камол.
Она ернинг икковлон
Биз туғишган ўғлимиз.
Қелажакда бир бўлсин
Кенг чаманзор йўлимиз.

Довруғингни эшитиб,
Яйрадим ич-ичимдан.
Ўйлаб юриб бугун мен,
Хат ёздим севинчимдан».

1983

ОМОН БҮЛАЙЛИК ЁЗГА...

(Халқдан)

Икки ошно бор эди,
Ғоз ғўштига зор эди.
Пуч ёнғоққа қучоғи
Тўлар эди қиш чоғи.
Дўсти айтар дўстига:
— Энди-чи, ғоз ғўштига
Бир тўяйлик шу ёзда,
Ғоз ушлашга ёз соз-да.
— Омон бўлайлик ёзга,
Тузоқ қўяйлик ғозга.
Келгунича илк баҳор
Қилишар шундай қарор,
Сўнг улар ёзга чиқар,
Ғозлари эсдан чиқар.
Иккови шу зайлда
Кезишар ёз сайлида.
Ғозлар ҳам учиб ўтар,
Ёзлар ҳам ўтиб кетар.
Яна қишга киришар,
Яна қарор қилишар:
— Омон бўлайлик ёзга,
Тузоқ қўяйлик ғозга.
Илинмаса бу ёзда
Ё илинар у ёзда.
Бўлишар хўп умидвор.
Ҳаётда бу одат бор:
— Албатта келар ёзга
Тузоқ қўямиз ғозга,—
Дея ёзни кутишар,
Ёз келса унутишар.

1962

САХИЙ МЕЗБОН

Қадим замон ўтган экан бир деҳқон,
Ўзи сахий, одамларга меҳрибон.
Ҳаммага ҳам ёқар экан хуш феъли,
Иززат-ҳурмат қилар экан юрт-эли.

Кунлардан-кун у далада иш қилиб,
Хотини-чи лаганчада ош қилиб,
Ўлтиришиб энди еймиз деган он —
Келиб қопти уйларига бир меҳмон.
Меҳмон эса келган экан йўл юриб,
Йўл юрса ҳам жуда-жуда мўл юриб.
Эру хотин уни кутмиш очилиб,
Меҳмон эса турар экан очиқиб.
Ошдан бўлак ҳеч вақо йўқ уйда...
Деҳқон режа тузиб фикру ўйда:
Лампасини ёқмабди-да, жўрттага,
Ошни қўймиш қоронғида ўртага.
Ош егандай шипиллатиб оғзини,
Эру хотин олинг дермиш меҳмонга,
Билинтирмай ошнинг сира озини,
Уни суриб қўймиш меҳмон томонга.
Ҳамма ошни фақат меҳмон еганмиш,
Тани яйраб ошга раҳмат деганмиш.
Эру хотин шу оқшом оч қолибди,
Аммо улар меҳмон кўнглини олибди.

Буни менга айтгандирлар дадамлар.
Эртакчанинг мағзин чақинг, одамлар.

1965

ҚУЁН ВА ЧҶУНТАК ҲАҚИДА ЭРТАК

(С. Мурадяндан)

Эсарди совуқ шамол,
Кўкат-у, гуллар беҳол.
Қуён бечора, қаранг,
Совуққа чидар аранг.
Атроф очик — бий дала,
Усти-боши дабдала,
Уйлайди ўқтин-ўқтин —
Бўлса деб иссиқ пўстин!
«Пўстин бўлса юнглироқ —
Қилардим маза-мароқ.
Агарда у серчўнтак —
Бўлса эди, иш қанддак.
Солардим китоб, қалам,
Нарсам кўп-да, бир олам:
Эгов, пичоқ ва шуруп —
Менда ётар-ку, тўлиб,
Камар, арқон ва сомса,
Ҳатто жўхори солса,
Бўлар эдим ўзим мос»,
Орзу қилар беқиёс.
Қўни-қўшнилар бир вақт
Бердилар зўр маслаҳат:
— Айиқ деган чевар бор,
Тез унинг ёнига бор.
Сийлаб сендайин дўстин
Тикиб беради пўстин.
Айиқ ёнига шу он
Етиб келади қуён.
— Сени бутун халойиқ,
Дер экан чевар айиқ.
Сенга битта илтимос,

Пўстин тиксанг менга мос,
Совуқда кияр эдим,
Раҳматлар деяр эдим.
Айиқ ҳам сўздан эриб,
Сўзлабди териб-териб:
— Яхши, қуён оғайни,
Пайтида кепсан айни.
Майли, буюр, қандайин,
Дарров тикиб берайин.
Кийимнингда устингга,
Лол қолсинлар пўстинга.
Бошқалардан сўраб кўр,
Устаман анча машҳур.
— Бир пўстин тиккин шундай,
Сираям совуқ емай.
Пишиқ бўлсин астари,
Момиқ-юмшоқ устлари.
Зўр илтимос бор тагин,
Кўпроқ очгин чўнтагин.
У чўнтаклар албатта,
Унча бўлмасин катта.
Унга сигсин беҳисоб,
Қалам, дафтар ва китоб.
Эгов, шуруп, мих, пичоқ,
Жўхоридан бир қучоқ,
Сигса ердим кемириб,
Юрар эдим семириб.
Сигса камар ва каноп,
Бўлар эди ўзим боп.
Айиқ боқиб ҳар ёнга,
Жавоб берар қуёнга:
— Бундай кийимни ошнам
Тикмадим тушимда ҳам.
Писандмас менга ишлаш
Тикаман пальто, плащ,
Турли-туман пальто, шим

Тикишга етар ақлим.
Лекин бундай серчўнтак —
Пўстин тикмайман, тентак! —
Деб қуённи шу маҳал
Ҳайдаб юборди дангал.

Атрофда совуқ, бўрон,
Кезади юпун қуён.
Чевар деб кирпитикан
Қимдандир билди қуён.
Унинг ёнига бориб,
Арз этарди ёлвориб:
— Сени дейишди уста,
Қийим тикиш хусусда.
Сенга эмас ҳеч нима,
Илтимосим, йўқ дема.
— Майли бир буюриб кўр,
Лекин эмасман машҳур.
Бир нечалар кийимин
Осони-ю, қийинин —
Тикиб бердим яхшилаб,
Чарчамасдан — тинмасдан,
Тикмоқдаман игналаб,
Қунбўйи эринмасдан
Пальто тикдим буғига,
Нимча тикдим бўрига.

Яна қуёнвой сўзлар,
Пўстинмас, чўнтак кўзлар:
— Бир пўстин тиккин шундай,
Оғайни, совуқ емай,
Пишиқ бўлсин астари,
Момиқ-юмшоқ устлари.
Зўр илтимос бор тагин,
Кўпроқ очгин чўнтагин.
У чўнтаклар албатта,

Бўлмасин унча катта.
Унга сифсин беҳисоб,
Қалам, дафтар ва китоб.
Эгов, шуруп, мих, пичоқ,
Жўхоридан бир қучоқ —
Сифса ердим кемириб,
Юрар эдим семириб.
Солсам камар ва каноп
Бўлар эди ўзим боп.
Қирпитикан шу дамда
Сўз бошлади аламда:
— Ҳазиллашма, эй, тентак,
Бунақанги серчўнтак —
Пўстин ҳеч бўлган эмас,
Уни ҳеч пўстин демас.
Қуёнвой, сенга демак,
Пўстинмас, чўнтак керак.
Ишимга берма халал,
Қани, жўнаб қол жадал!

Эсмоқда совуқ шамол,
Қўкату гуллар беҳол,
Қийими юпун қуён,
Қезиб юрибди ҳайрон.

1975

НЕГА ҚУРБАҚА ДУМСИЗ?

(Н. Юсуповдан)

Дум учрдайди балиқда, қушда,
Тулки думи соз кўринишда.
Фақатгина бедум қурбақа
Юрар ночор қилиб «вақ-вақа».
Қурбақа-чи, жуда ҳам қадим
Қолган эди бечора бедум.
Соҳилдан сал нарида уй бор,
Уй тагида яшар у ночор....
Бу кулбага бир уддабуро,
Кўчиб келди, тенги йўқ гўё.
Кеча-кундуз ишлади уста,
Бир кун очди эшигин аста,
Барча бедум махлуқлар учун
Шундай эълон ёзилди бугун:
«Дум сотилар барчага жадал,
Кўринишда ажойиб — гўзал.
Учинг, сузинг, ғизилланг, чопинг!
Ўзингизга мосини топинг!»
Энг биринчи келди эшикка
Сакраб-сакраб қурбақа якка.
Уй ичига қараса шу зум
Турар эди ҳар турдаги дум.
Бири эса елпиғичнамо,
Бошқа бири супурги гўё.
Қараб-қараб эсин йўқотди,
Сотволнишга хўп боши қотди.
— Шошмай турай,— деди у шу чоқ,—
Дум бу ахир эмас ўйинчоқ!
Бургут қўниб думсоз олдиға
Патли думдан сотиб олди-да,
«Раҳмат» дейди мақтаниб роса,
Энди учиш жудаям соз-а!

Қандай яхши, қандай бебаҳо,
Ухшар кучли қанотга гўё.
Учардим-у, доимо чаққон
Бурилишим бўлмасди осон.
Кўтарилсам осмонга дарҳол
Уз йўлига бошларди шамол,
Энди эса думим бошқарар,
Истаганим томонга бурар.

«Қушлар думи менга мос эмас,
Қурбақаман, ҳеч ким қуш демас.
— Шошилмайман,— деди у шу чоқ,—
Дум бу ахир эмас ўйинчоқ»...
Сузиб келди думсозга балиқ,
Думни тақиб қилди у, қуллуқ,
Қандай яхши, қандайин қулай,
Бунақанги думдан ўргулай.
Думсиз роса бўлардим сарсон,
Тўлқин олиб кетарди осон.
Энди эса думим бошқарар,
Истаганим томонга бурар.
«Балиқдайин дум олсам ҳатто
Бўлар дейман бу ишим хато.
— Шошилмайман,— дейди у шу чоқ,
Дум бу ахир эмас ўйинчоқ!»
Тулки думсоз олдиға келиб,
Думни олгач, дерди керилиб:
«Қандай яхши, жуда ҳам маъқул,
Ухшабман-а, тулкиға буткул.
Юмшоққина, енгил ҳар қалай,
Овим учун ярайди қулай.
Энди думим буриб ҳар томон
Рақибимни алдайман осон!»
«Тулки думин олай демасман,
Қурбақаман, тулки эмасман.
— Шошилмайман,— дейди у шу чоқ,—

Дум бу ахир эмас ўйинчоқ!»
Токчаларга қараса шу он
Думлардан ҳеч қолмабди нишон!
«Бургут думин бўларкан олсам,
Баланд учар эдим ундан ҳам.
Балиқ думин олсам-чи, ўзиб,
Денгизларда юардим сузиб.
Тулки думин олмабман, аттанг,
Урмонларда кезардим яланг.
Сувга шўнғиб, соҳилга чиқиб
Яшаяпман тошга биқиниб».
Бечорага ачинди думсоз,
Юпатгандай бўлди у бир оз.
Деди: — Жиндай қолди-қутти бор,
Бўлиб қолар кунингга даркор,
Хоҳласанг-чи, берайин сенга
Яраб қолар бола-чақангга.
Кичкинтойлар уни тақшииб,
Юришади сувда оқишиб.
Қачон улар бўлса қурбақа,
Думлари-чи, узилар таққа...
— Нимага? — дер қурбақа шу чоқ,
— Чунки дум бу — эмас ўйинчоқ!

1975

**БУ — МУЛЬТФИЛЬМ —
БУЛУТ ФИЛЬМ**

Бу — мультфильм,
Булут фильм:
Осмон деган
Катта экран.
Булут ўйнаб
Осмон бўйлаб,
Роса кезар,
Шамол эсар.
Шамол эса —
Режиссёрдир,
Бошлар бир-бир
Мультфильмни:
Ўз илмини
Қўрсатар тез,
Қаранг шу кез:
Бўлар пайдо
Қуён бобо,
Эчки мисол
Бордир соқол...
Булут кўчар,
Ундан чиқар
Катта бўри,
Қўлда тўри
Қуён қувар,
Гоҳо увлар.
Ғойиб бўлар
Шу он улар.
Бирдан ҳўкиз
Югурар тез.
Ҳўкиз хўроз
Тусин олар.
Кўрган бир оз
Ҳайрон қолар.

Яна қаранг,
Атроф яланг
Тўрға тўлар,
Пайдо бўлар
Баҳайбат гоз,
Бўйи дароз.
Гоз чўзилиб
Бўлди хўроз.
Ишлар қизиқ:
Балиқдан шох
Чиқар ногоҳ.
Бу — мультфильм.
Булут фильм.
Боқсанг дарҳол
Эсиб шамол
Парча булут,
Бўлар бургут,
Қаранг яна,
Қийик чана
Тортиб келар
Ортиб нелар?
Ўчди у ҳам.
«Икки» баҳо —
Бўлар пайдо.
Булут кўчди,
«Икки» ўчди.
Булут фильм
Қизиқ билим.
Кўргандай туш
Оғар эс-ҳуш.
Кўринар шер,
Нимадир ер.
Шерни шу он
Тишлаб лайча,
Уни сарсон
Этди анча,

Битта айық
Миниб қайық
Кетар эди,
Қаранг энди,
Бирдан ўчди,
Қайга кўчди?
Қараб туриб
Хаёл суриб,
«Нега бундай?»
Дейсиз шошмай,
Шамол эсса,
Булут кезса
Булут фильм —
Буюк фильм,
Хуллас калом
Этар давом,
Шамол келиб,
Булут елиб
Чиқса қуёш
Бўлар одош,
Бу — мультфильм
Булут фильм.

1975

ТОВУҚ ШҰРВА ҲАҚИДА НАҚЛ

Икки она чақалоғин
Кўтариб қўлда —
Табиб излаб кетишаркан
Оҳиста йўлда.
Чақалоқлар жир битмаган,
Экан кўп ночор.
Разм солиб қаралганда
Тўрттамиш бемор.
Шу алпозда учрабдилар
Битта табибга.
Табиб гапни уқдирибди
Тизгандай ипга.
Товуқ шўрва буюрибди
Тўрттовига тенг.
— Уч ойдан сўнг,— дебди,— келиб
Жавобин айтинг!
— Айтганингиз бекаму кўст
Бажардик мана,—
Дея улар келишибди
Табибга яна.
Икки киши соғайибди
Фурсат ичида.
Табиб эса ажабланмиш
Бу ҳолга жуда.
Битта она семирибди,
Бўпти бақалоқ.
Чўпдай озиб кетган эмиш
Уғли — чақалоқ.
Бошқа она чақалоғи
Семирмиш хўппа.
Онаси-чи унинг акси
Ухшабди чўпга.
Табиб эса унутмабди
Нима деганин,

Сўрабди у қай усулда
Овқат еганин.
Семиз хотин шўрва сувин
Ичганмиш фақат.
Чақалоққа едирибди
Гўштини ҳарвақт.
Бошқа хотин гапирибди
Унинг аксини.
Табиб дарров ҳал этибди
Улар баҳсини.

— Шўрва ичган,— дебди табиб,—
Гўштини есин.
Бошқасига уқдирибди
Гап тескарисин.

Тўрттов бемор тузалибди
Қаранг, бир ойда.
Товуқ шўрва қай усулда
Берибди фойда?

1982

ТАНҚИД ҚИЛИБ ТУЗАТАМИЗ

(Ҳажвлар ва ҳазиллар)

ТАНҚИД ҚИЛИБ ТУЗАТАМИЗ

Бор деворий газетамиз,
Отряд ишин қизитамиз.

Расм солиб, шеърлар ёзиб,
Уни роса безатамиз.

Янгиликни, яхшиликни —
Ҳар биримиз кузатамиз.

Бизларда ҳам учраб турар
Гоҳ «икки»чи, гоҳ бетамиз.

Ундайларни ўз вақтида
Танқид қилиб тузатамиз.

Ҳам ўқишда, ҳам дўстликда
Мақсад сари тез етамиз.

Синфимизнинг ойнаси у,
Омон бўлсин газетамиз.

1972

УҚИТУВЧИ БАҲО ҚУЙГАНДА

Дарс пайтида олганингда «беш»
Ҳаммаёқдан ёғади олқиш,
Ким севинар, қани, билгин-чи,
Барчадан ҳам бўлиб биринчи?
Уқитувчинг биринчи бўлиб —
Мийиғида қўяди кулиб.
Қўяётиб бешлик баҳони
Қўяётган бўлар ўзига.
Яйраб кетар кўнгли, виждони,
Эҳ, қарасанг шундай кўзига...
Дарс чоғида олсанг-чи «икки»,
Уқитувчинг ҳоли сезилар:
Нимадандир егандай дакки
Юрак-бағри роса эзилар.
Жавобингга «икки» баҳони
Ҳеч кўйгиси келмай туради.
Хира бўлиб кўнгли — виждони
Ачинади, хаёл суради...
Гўё юрак дафтарига доғ
Томгандайин бўлади шу чоғ.
Синфга ҳам ғашлик чўккандай.
Шодлик гули баргин тўккандай.
Ҳамманинг ҳам тушар қовоғи,
Сенга аниқ гапнинг уёғи...
Хизмат қилиб, шунча бериб дарс.
Эзилиши асти яхшимас —
Ўз меҳнати кетганда бекор
Ким бўлмасин, чекади озор.
Эҳ, «беш» олиб чаманга кирсанг,
Гулдан кўчар юзларингга ранг.
Ошиб борар ҳурмат, обрўйинг,
Севинади маҳалланг, уйинг.

Кирганингда ҳатто эшикдан,
Қийқиради уканг бешикдан.
«Икки» олсанг, не деркин отанг:
Онанг эса дейди: «Уҳ, аттанг...»
Шу сабабдан доим олсанг «беш».
Ҳаммаёқдан ёғди олқиш.

1981

СУЗИ ШУНАҚА — УЗИ ШУНАҚА

Битта бола бор,
Узи шунақа.
Барчага айтар
Сўзи шунақа,
Мўлтайиб турар
Кўзи шунақа.
— Ҳаммаёғинга
Томибди сиёҳ,
Бўлиб юр энди
Ўзингга огоҳ,—
Десангиз, дейди:
— Узи шунақа...
Дабдала доим
Дафтару китоб.
Савол берсангиз
Тап-тайёр жавоб,—
Дейди тўрсайиб:
— Узи шунақа...

Кичкинтойларни
Йиғлатар, урар.
— Ким йиғлатди?— деб
Баъзилар сўрар.
— Узи йиғлади,—
Дея жим турар.
— Тайёрланмаган
Не учун дарсинг?
Дейишса гоҳо:
— Пастми, ё эсинг?
Дейди сўррайиб:
— Узи шунақа...

Бу жавоб билан
Кетмас қутулиб,

Ҳар бир қадамда
Турар тутилиб.
Унинг сўзига
Ким ҳам ишонар?
Қилган айбидан
Доимо тонар.
Бирма-бир унга
Келтирай мисол.
Дарахт турар жим
Эсмаса шамол.
Ҳар бир нарсанинг
Бор сабаб — кўзи.
Трамвай юрмас
Ўзидан-ўзи.
Кон топиларми
Ўзидан-ўзи?
Ер чопиларми
Ўзидан-ўзи?
Емғир ёғарми
Ўзидан-ўзи?
Дарё оқарми
Ўзидан-ўзи?
Ракета учмас
Ўзидан-ўзи?
Тишинг ҳам тушмас
Ўзидан-ўзи.
Пахта уюлмас
Ўзидан-ўзи.
«Тўрт», «беш» қўйилмас
Ўзидан-ўзи..
Қайси боланинг
Сўзи шунақа.
Лақаби бўлар:
«Ўзи шунақа».

1970

ИЛМДАН ОДОБ КУЧЛИ

«Илмдан ҳам кучлидир одоб,
Бу бир нақл, мағзи-тагин топ»,
Деб гапирган эдилар ойим,
Уйлар эдим топишни доим.
Уқиб чиқдим талай эртақлар,
Нақл мени ҳамон етаклар.
Излар эдим бирорта мисол,
Ҳамроҳ эди ҳар ерда хаёл.
Учраб қолди менга бир одам,
Олим сифат эди чинакам.
Балки уйи тўлиқ китобга,
Е етолмас ўзи ҳисобга.
Кўрган одам уни ҳойнаҳой,
Тўсатдан дер, заб илмга бой,
Сочлари ҳам сават, жингалак,
Кўп нарсадан берарди дарак.
Балки, билар жуда кўп нарса,
Бирор фандан агар баҳс борса —
Дарров унга қўшар луқма — гап.
Билолмаса берар эди чап.
Тош қўймасдан у тарозуга,
Кўчар эди бошқа мавзуга.
На гапининг илиғи бордир,
На ёқимли қилиғи бордир.
Ўз кўнглида гўё шундай дер:
«Аввал ўзинг менга салом бер!»
Илмим бор дер, роса тўрсаяр,
Қочадилар уни кўрсалар.
Гўё ундан тўйишган эди,
Гаплашмасдан қўйишган эди.
Шундай одам, айтинг, яхшими
Чиқиб қолса четга — чиқитга?
Билимга бой шундай йигитга
Бирданига ҳамма қаршими?!

Учраб қолди яна бир одам,
Одобга бой эди чинакам.
Ҳамма ерда тополган эъзоз,
Илми каби одоби ҳам соз.
Сохта обрў ахтармас эди,
Билимини мақтанмас эди.
Бирор одам берганда сўроқ,
Ҳурмат билан тутарди қулоқ,
Сўзларининг бордай асали
Суҳбати кўп эди мазали.
Кекса-ёшга эди бир хилда,
Бир хилдаги энг ширин тилда —
Очар эди юрак — қалбини,
Билдирарди одоб қадрини.
Икковини, қаранг, яқинда
Учратгандим бир тўй — йиғинда,
Ҳў, олдинги, «илм»ли йигит
Қириб келди амалдор тахлит.
Кўринишда димоғ осмонда,
Бош силкитар аҳён-аҳёнда,
Аммо ҳеч ким бермас эътибор,
Деган каби гўё нари бор.
Ҳатто «келинг» дея айтишмас,
Кўриб туриб йўлдан қайтишмас...
Келган эди одобли йигит,
Бирдан барча дилида «йилт-йилт»
Гўё чироқ ёнгандай бўлди,
Ён-верига одамлар тўлди,
Даррбв «келинг-келинг» дейишди,
Ҳурмат билан тўрга элтишди.
Мана, кўринг икки хил ҳолат,
Икки одоб, икки хил одат.
«Одоб кучли эрур билимдан»,
Деган нақл ўтди дилимдан.
Ҳар бир одам олган билмини,
Билим тўла ақлу дилини —

Одоб-таълим билан безаса
Бўлар эди росалик маза..
Билимининг нафи тегарди,
Халқи доим раҳмат деярди.

1971

ЧАЛАВОЙ

(Ҳазил)

Ўлган эди бир Чалавой,
Танимассиз, сиз, ҳойнаҳой,
Таърифини қилсам баён,
Чалачилар иши аён.
Ёши тўлган салкам ўнга.
Иш буюрса кимдир унга,
Йўқ демасдан киришади.
Иш битмасдан керишади.
Дангасалик қасали тез —
Қаердандир келар шу кез,
Кетар ишни чала ташлаб,
Чаккасини аста қашлаб.

У сочини олдиarmoқ-чуи
Сартарошга кирди бир кун.
Сочин ярми чала фақат,
Чалавойда тугаб тоқат
Чалабошда қочар ғизза,
Қўча, уйда роса изза...
Ухламасди тун бўйи у,
Тонгга яқин босар уйқу,
Шу сабабдан туради кеч,
Дарсга етиб бормаган ҳеч...
Бир қўл билан бир юзини —
Ювгач, тоза дер ўзини.
Кийимни ҳам чала кияр,
Овқатини чала еяр.
Енг шимариб қилса-чи дарс,
Унга тағин қилманг ҳавас,
Ўқимаёқ бир бет китоб,
Чидам-сабри бўлар-да, соб,
Чиқаради сўнг масала,
Масала ҳам қолар чала

Қўча чиқиб колтоқ тепар,
Уйин ҳам тез жонга тегар...
Тунов куни кеч вақтида,
Бўлди қизиқ бир воқеа.
Онаси дер: «Уғлим, тез бор
Холангларни айтиб юбор».
Холасининг уйи томон,
Чала жўнар ўша замон.

Етиб борди қоронғида,
Шошқалоқлаб жуда-жуда.
«Ойим сизни чақиряпти,
Борармишсиз», деган гапни
«Ойим... сиз... чақ...» дея айтар,
Уйи сари ғизза қайтар.
«Вой, синглимни нима чақди?»
Дея сўраб эси чиқди.
Чалавойча чала айтиш —

Холасига бўлди ташвиш.
Қўча-қўйда тез югуриб,
Хола келди халлос уриб...
Учрашдилар сингил, опа —
Чалавойдан бўлиб хафа.
Чалавойнинг чалалигин
Чала ҳолда ёздим, лекин —
Бундай бола ҳеч қайда йўқ.
Бўлаверсин кўнўлингиз тўқ.

Оғайнилар, укачалар,
Ҳеч бир ишни қилманг чала!
Ном олманглар Чалавой деб,
Бу ном сизга келмайди эп.
Уйлаб топган Чалавойим,
Мисол бўлиб юрсин доим.

РЕЖИМ БҮЙИЧА

Нажимжон режим тузган,
Улчоғлик ҳар бир кун.
Режими қандай экан?
Келинг, кўрайлик уни.
Ҳар кун кўчага чиқиб
Уйнаб юрар тўйгунча.

Она сўрар:

— Нажимжон,
Лақиллайсан намунача?
— Қўяверинг, ойижон,
Бу режимга ёзилган.
Кўринг, тузган режимим
Дарсхонамга осилган.
Мақтадан қайтгач бир кун
Овқатланди мириқиб.

Кейин дер:

— Уйнаб келай,
Бирпас кўчага чиқиб.
— Уғлим, ўтин ёргин,— деб
Иш буюрди ойиси.

Нажим буни эшитиб

Чиқаёзди нақ, эси:

— Бунақа ишларингиз
Режимимда йўқ, ахир.
Уқрайиб турганича
Лаблари титрар дир-дир.
Уғлининг жавобидан
Она бўлди хомуш, жим.
Кўчага чиқиб кетди
«Режим» бўйича Нажим.

1957

ПАРПИНИНГ ҲАРФИ

Танийсизми Парпини,
Кўрганмисиз ҳарфини?
«А»сининг оғзи очиқ,
«И»га ўхшар ап-аниқ.
«Ч»ни ёзади новча,
«Л» мисоли тарновча.
«У»нинг думи бир қулоч,
«Г»сини дейсиз омоч.
«Д»сини дейсиз саккиз,
Кўриб ҳайрон қоласиз.
Баъзи ҳарф ёнбошлар,
Бири чизиқдан ошар.
Афандининг хатидай,
Дабдала қуш патидек,
Уни ҳеч ким билолмас,
Маъносини илолмас.
Баъзан ўзи ҳам, қаранг,
Ўқий олмай хўп гаранг.
Танийсиз-ку, Парпини,
Танимаймиз ҳарфини...

1965

ҲАММА ҲАРЁН ШОШАДИ

Талай жойда, кўчада
Қаранг, ҳамма шошади.
Етиш учун манзилга
Бир-биридан ошади.
Шошмаса
Ва ошмаса,
Манзилга етармиди?
Иши ҳеч битармиди.

Қуёш ҳам шошиб чиқар,
Нур сочишга ошиқар.
Осмондаги самолёт
Жадал учиб кетади,
Шошганидан мўлжалга
Ўз вақтида етади.

Томирларда юрган қон
Ғизиллар юрак томон.
Нега шамол шошади?
Соф ҳаво алмашади.
Йўли бўлса ҳам йироқ,
Дарёга шошар ирмоқ.
Бир-бирини қувлашиб,
Қушлар учди шошиб.
Соат қилади «чиқ-чиқ»,
Дегандай тез йўлга чиқ!
Ишчи заводга шошар,
Ишлаб қувончи ошар.
Фикр ҳам шошиб турса,
Мазмунлар тошиб турса,
Мисралар етилади,
Шеър бўлиб битилади.

Бергандирсиз эътибор,
Шошади ғайрати бор.
Фақат шошмас ДАНГАСА,
Ошолмайди — бемаза...

1983

ҚУТҚАРИЛГАН БАҲОДИР

«Қаранг, исмим
Баҳодир-ку
Қаҳрамонлик қилмасам,
Ноқулайдир жуда-жуда
Унинг йўли билмасам?!
Исмим учун,
Жисмим учун
Мос иш қилай чинакам»,
Дея ўйлар Баҳодирвой
Ўтирса ҳам,
Юрса ҳам.
Шундай қилиб ахтаради
Иш кўрсатиш йўлини.
Ҳар кун синар ўз кучини,
Мўскулини,
Қўлини.
Чиқиб қолса,
Кўчага у —
Жавдиратар кўзини.
Одамларга «манаман» деб
Кўз-кўз қилар ўзини.
Ана шундай
Турли мўлжал
Қуршаб олган ўйини.
Сувга чўккан бормикан деб
Излар дарё бўйини.
Баҳодирнинг
Баҳодир деб
Номи кетса тўрт томон,
«Ботир бола ана шу деб»
Кўрсатишса ҳар қачон.

Қаҳрамонлик кўрсатишга
Нечун шошиб-пишади?
Билолмайсан қачон ахир
Ҳовлиқишдан тушади?

Тушунмайди
Ишлатишнинг —
Баҳодирлик кучини.
Агар чиндан
Полвон бўлса,
тузатсин ўз «уч»ини...
Осонгина
Ном таратиш
Фикри уни чулғаган.
Ана шунини
Кеча-кундуз
Ўйлагани-ўйлаган.

Баҳодирвой қўшнисининг
Мурғаккина ўғли бор,
Ўзи эса «миттивой» деб
Бермай юрар эътибор.
Номини ҳам
Унча билмас,
Асли исми — Ҳалимжон,
Аммо ўзи чайир бола,
Кўриниши сал нимжон.
Ҳалимжон ҳам
Кетар бир кун
Чопиб-чопиб мактабга,
Баҳодир-чи,
Мўлжал билан
Аланглар ҳар тарафга.
Гердайганча унга деди:
— Ҳув, бери кел, Салимжон.

Болакай дер:
— Салимжонмас,
Исмим менинг
Ҳалимжон.
— Салимжонми,
Ҳалимжонми,
Қани, кел-чи, буёққа,—
Дея уни бошлаб юрди
Дарё бўйи — қирғоққа.
— Битта иш бор,
Эшитиб тур,
Бажарасан, бўлдимми?

Митти бола бўзраярди,
Уғирлик деб қўрқдимми?
— Мана бундоқ,
Қирғоқ бўйлаб
Анграйibroқ ўтасан,
Билмагандай
Йиқиласан —
Секин сувга чўкасан.
Дод соласан:
«Қутқаринг!» деб,
Йиғилади оломон,
Ҳамма менга ялинади,
Қутқаргин деб шу замон.
Сувга ташлаб
Ўзимни мен
Қутқараман дарровда,
Кийимларми?
Э, қўй уни,
Қурутамиз оловда.

Бу сўзлардан
Ҳалимжоннинг
Икки кўзи лўқ эди.

Гап тагини
Пайқаб қолиб,
Энг охири «йўқ» деди.
— Газетага ёзишади
Сени, мени мақташиб.
Иккимизни кўрсатишар
Нақ одамлар тўхташиб.
Табелингга
«Беш» қўйишар,
Билмасанг ҳам
Сийлашиб.
Унча-мунча
Болалар-чи,
Гаплашади ўйлашиб.
Номимизга
Сборларда
Барабанлар чалинар.—
Баҳодирвой
Шу йўсинда
Ҳалимжонга ялинар.
— Мана бундай қиласан,— деб
Ҳаракатда кўрсатди,
Ҳатто қандай
Йиқилишни
Ўз-ўзича ўргатди.
Ўргатишда
Баҳодирвой
Бир озгина шошилди.
Шошилди-ю
Билмай қолиб,
Сувга ўзи йиқилди...
Ёлғонми деб
Ишонмасди
Ҳалимжон ўз кўзига,
Ҳадеганда чиқмаганди
Баҳодир сув юзига.

Ранги ўчиб,
Роса чўчиб
Алангларди бирма-бир,
Бир оздан сўнг
Сув ичидан
Сал кўринди Баҳодир.
Нималардир деяр эди
Сув ичидан бақириб,
Сира одам
Кўринмасди
Келай деса чақириб...
Не қилишин
Билолмасдан
Шошиб қолди Ҳалимжон,
Сувга ўзини ташлай деса
Кучи етмас,
У — нимжон.
Ачинганча турар эди
Баҳодирнинг ҳолига.
Ҳалимжон тез ўйлади-да,
Югурди бир ҳовлига.
Гоҳи чўкиб,
Қалқиб чиқиб,
Мадад истар шу замон...
Узун ёғоч судраб келди
Зум ўтмайин Ҳалимжон.
Баҳодирнинг қайдалигин
Аввалига кузатди,
Кўриниши билан унга
Ёғочини узатди.
Ёғоч учин аранг ушлаб
Чиқиб олди у омон,
Шу орада
Қирғоқ бўйлаб
Тўпланганди оломон.
Шундай қилиб,

Ҳалимжон ҳам
Иш кўрсатди ажойиб,
Сувдан чиққан
Баҳодирвой
Турар унга хўмрайиб.

Бу воқеа тарқаб кетди
Ҳаммаёққа бирма-бир,
Ана шундай қутқарилди
Бизнинг машҳур Баҳодир.

1973

ГАНИҚУЛ ВА КАНИКУЛ

Шу кунларда Ганиқул
Қилиб юрар каникул.
Каникулда боёқиш
Бўлмайди деб дарс, ўқиш
Нуқул бекор юрарди,
Қуруқ хаёл сурарди.
На китобга қарайди,
На бир ишга ярайди.
Юрар фақат аланглаб,
Овқат ейди яланглаб.
Хеч ким назарга илмас,
Ўзи ҳам борми, билмас.
Йўқ бўлса излашмайди,
Бор бўлса эслашмайди.
Тоғ-лагерга чиқмайин,
Яхшилаб чиниқмайин
Ўз танасин судрайди,
Юрганида мудрайди.
Ҳар бир кунини ҳаётда
Из қолдирсин у ёдда.
Шундай ўтса каникул,
Қандай ўқир Ганиқул?

1971

ТУЯ КҰРДИНГМИ?

«Туя кўрдингми, йўқ, де!»
Баъзилар ялинишар,
Еинки бирор сирни
Кимдандир яширишар.

Бобомлардан сўрадим
Бу гапнинг таг-мағзини.
Диққат билан тингладим
Уларнинг сўз-дарсини.

Бобом дерлар:
— Бўлганди,
Бу воқеа ёдимда,
Қамбағалнинг туясин
Уғри олган қадимда.

Уғри кимни учратса
— Туяни кўрганим йўқ,
Айтасан эгасига!—
Дея унга қилган дўқ.
Туя, у игна эмас,
Уркачи тоғдай эса,
Ким «йўқ» дея бўзраяр
Туя кўрдингми деса?!
Қўрқоқларни мўлжаллаб
Айтилади бу нақл.
Шунинг учун ҳар жойда
Ишлат тадбир ва ақл.
Кўриб турган нарсасин
Кўрмадим, деб тониш бу,
Ўзи-ўз виждонини
Алдаш бу,
Алданиш бу!

1974

СИЗГА НИМА БЎЛДИ, УҒИЛ БОЛАЛАР?

Қизлар яхши ўқишар
Анов мактабда,
Бошқа бир маъно чиқар,
Балки бу гапда.

Уша мактабга бордим
Бир кун атайлаб,
Гапнинг тагин ўргандим
Аста авайлаб.

Уғил болалар, нега
Ўқишаркан бўш?
Қолоқ бўлишларига
Сабаб борми хўш?!

Ўқитувчи ҳам ўша,
Синфлари бир.
Бир хил дарсни ҳамиша
Тинглашар, ахир.

Уғил болалар иши
Ўхшар қийинга.
Еппасига берилган
Улар ўйинга.

Етказишиб синфни
Талай мақсадга.
Қизлар бўлмоқда обрўй.
Она мактабга.

Уғил болаларда ҳеч
Йўқдай ҳафсала,
Буюрилса бирер иш
Қилишар чала.

Ўзларини ўзлари
Ололмай қўлга,
Дарс тугади, чопишар
Гизза футболга.

Барча яхши билади
Ўқиш — биринчи,
Ўғил болалар, менга —
Қулоқ беринг-чи!

Юракдан айтадиган
Сўзим бор Сизга,
Сўзларимга тушуниб,
Тушсангиз изга.

Сизга нима бўлди, ҳей,
Ўғил болалар!
Қоматлари шертахлит
Норғул болалар.

Бегонадай келасиз
Шундай мактабга,
Қачонгача чидайсиз
Танқидга — гапга?

Қамчилигингиз борми
Ёки қизлардан?
Ҳамманинг умиди зўр
Доим сизлардан.

Қиз болалар олдида
Уятмасми ҳеч?
Билим олиш фаслидан
Қолаяписиз кеч!

1974

ХОМ ТАРВУЗЛАР

Учта шерик қовун бозордан
Келтиришиб кеча бир тарвуз,
Галма-галдан мақташиб обдан
Бир-бирига беришмасди сўз.
Тарвузни-чи, қаранглар шу пайт,
Тенг келарди каттакон шарга.
Қараганда қиларди ялт-ялт.
Пўсти ўхшар гўё мрамарга.
Учовида иштаҳа карнай,
Келтиришди пичоқ ва лаган.
Мақтанарди Асадвой шундай:
— Акангиз-да, уни танлаган.
Нурмат уни сўймасдан бурун
Кўрган эди уч-тўрт бор чертиб...
Тарвуз пўк-пўк этарди нечун?
— Тез сўйсанг-чи,— дер Асад жеркиб.
Нурмат солди тарвузга пичоқ,
Тарвуз бўлди қоқ икки палла,
Тарвуз чиқди пахтадай оппоқ,
Қай кўз билан кўринг шу палла.
Хомуш тортиб шунда уч ўртоқ
Бир-бирига қараб қўйишди.
Хип бўғилди иштаҳа, томоқ,
Емасданоқ гўё тўйишди.
Уч оғайни қотирди мия,
Билолмасдан тарвуз сирини.
— Сен танладинг,
— Сен сўйдинг,— дея
Айбга қўйди бир-бирини.
Агар тарвуз чиқса гўр, оппоқ,
Эй, болалар, бўшашманг тамом.
Хар иш илмин ўрганинг тезроқ,
Айтинг-айтинг, бош бўлмасин хом.

1973

ШАХМАТНИ УЙНАЙДИ МАРД

Раҳмат, Аҳмад оғайни,
Икков шахмат ўйнайди.
Раҳмат тез-тез юрар-ку,
Аҳмад узоқ ўйлайди.

Ўйлагани, бу яхши,
Лекин фикри чалкашиб —
Билмайди не юришин,
Сўнг ўтирар бош қашиб.

Шахмат — фикр ўйини,
Иродага имтиҳон.
Ўйновчини чақирар
Ҳушёрликка ҳар қачон.

Аҳмаднинг-чи, ўйинда
Фикри ҳарён тўзғийди.
Тадбир эмас, кўзлари —
Ўлжаларда изғийди.

Аҳмад терган доналар
Тарқалишиб ҳарёнга,
Ҳалок бўлар баъзида
Тушмай «жангга» — майдонга.

Шоҳ ўтирар бир четда —
Жуда олиб хавотир.
Кўрсатолмас кучини
Фарзин бўлиб баҳодир.

Аҳмад нима ютқазса,
Жанжал чиқар дарровда,
Жигибийрон бўлади
Ёнган каби оловда.

Аҳмадвойнинг одати,
Доим қайтиб олади,
Қайтиб олиб бари бир
Охирида қолади.
Онда-сонда бир ютса
Эшитувчи ахтарар,
Оғзи тўлиб кўпикка
Ютганидан мақтанар.

Раҳмат эмас Аҳмаддан —
Доим ҳамма кулади.
Шахматвозлар ичида
Ундайлар кўп бўлади.

1974

БЕКОРЖОН

Кўча бўйлаб санғирди
Бекоржон ўзи.
Анграярди атрофга
Жавдираб кўзи.
Йўл четида қуради
Усталар бино.
Бекоржон қараб қолди,
Кўргандай кино.
Тайёр уйлар деворин
Кўтарар кран.
Ўтган-кетган тикилар
Таажжуб билан.
Икки соат айланиб
Келса Бекоржон,
Бир хона уй битибди,
Бўлди у ҳайрон.
«Қурувчилар ўз вақтин
Тежаб астойдил
Шундай ишлар қиларкан!»
Деб бўлди қойил.
Аммо, ўзин кўп вақти
Ўтгандан бекор —
Хабари бормикан ҳеч?
Ўйласин бир бор.

1963

КИТОБ КЎТАРИБ...

Бордир битта болакай,
Исмин ёзмай ҳар қалай,
Тагин хафа бўлмасин,
Яқинлари кулмасин.
Доим китоб қўлида
Қарасангиз баъзида,
Ҳатто юрган йўлида
Ўқиётган тарзида —
Варақлар китобини,
Излагандай бобини.
Айтайми гапнинг ростин?
Сираям ўқимасди,
Китобхон деб, билсин деб,
Кўрган ҳавас қилсин деб,
Юрар эди мақтаниб,
Сохта обрў ахтариб.
Шундай бола учраса,
Гапим бор эди роса:
Китоб кўтарган билан
Обрўй бўлмайди баланд.
Билиб қўйсин болакай,
Ҳадеб китоб кўтармай,
Бирма-бир ўқиб чиқсин.
Мағзи-мағзини чақсин.
Илми яна кўпаяр,
Китоб уни кўтарар.

1977

ФУТБОЛДА ИШЛАСИН БОШ!

Кеча ютқазиб қўйди
Бизнинг команда,
Битта ҳам гол уролмай
Қолдик армонда...
Бутун умидларимиз
Чиқди-я, пучга.
Озгинамас, ютқаздик —
Қаранг, ноль — учга...
Баъзи бирлар билдирмай
Йиғлаб ҳам олди,
Уялганлар йиғлашга
Хаёлга толди.
Ноль — бир ёйинки дуранг
Бўлса қанийди...
Барча бизни енгилган
Дея танийди.
Яхшиямки ютқаздик
Бошқа шаҳарда.
Эртасига жўнадик
Худди саҳарда.

Ҳаракат қилган эдик
Барчамиз бардам,
Ёмон ўйнамагани
Дарвозабон ҳам.
Қаерда бўлган экан,
Хато еримиз!
Гапирганча йўқ ҳали
Тренеримиз.
Энг охири тренер
Сирни этди фoш:
— Оёқ ўйинида ҳам
Ишласин-да, бош!
Гол уришга қизикдинг

Ҳар биринг якка,
Шунинг учун етмадик
Рости, тилакка.
Айтишлари рост экан
Бирликда деб куч,
Бўлмаса-чи, умидлар
Чиқар экан пуч!

1977

ҚҰНИМСИЗ

Хунарлилар, албатта,
Эл ичида хизматда.—
Деган гапни болакай
Тушунарди ҳар қалай.
Орзу мўл ўз кўнглида,
Ҳатто юрган йўлида
Шу тўғрида ўйларди,
Чаккимас фикри — дарди.
Қайси хунар соз хунар,
Деб танлашга уринар.
Қаранг, баъзи-баъзида
Ўқиб юрар газета.
Газетанинг мазмуни,
Қизиқтирди шу кунни,
Қурувчиларга байрам
Ўтар эди кўп хуррам,
Ушанда-чи, у бола
Ўқиди бир мақола.
Унда битта қурувчи
Энг моҳир ғишт терувчи,
Севиниб ич-ичидан
Ёзганди ўз ишидан.
Устозларин атабди,
Бу хунарни мақтабди.
Мақолани у бола
Ўқиб чиқди уч бора.
Мўлжали бўлди битта
Қурувчилик албатта.
Хаёли осмон кезар,
Биноларга ғишт терар,
Гўё у терган ғиштлар
Олармиш аъло — «беш»лар.
Шундан сўнг кўча-кўйда
Юрар шу хилда ўйда:

Хоҳ истама, хоҳ иста
Кунлар ўтар оҳишта.
Одатича баъзида
Ўқиб юрар газета.
Шахтёрлар кунни эди,
Одатича у бола
Ўқиганди мақола,
Фикри ўзгарди энди.
Етган каби тилакка
Қизиқди шахтёрликка.
Шахтёрлик суръатига
Бўлди қойил қолгандай,
Шахтёр бўлиб олгандай
Уни кўрсангиз энди,
Ич-ичидан севинди.
Қурувчилик ишқини
Тамом қилди шу кунни.
Ғишт теришдан кечди воз,
Шахтёрликни дея соз.
Гўё шахтада ишлар,
Ҳамма уни олқишлар.
Қорамиш ҳаммаёғи
Пешонада чироғи.
Ҳо истама, ҳо иста,
Кунлар ўтар оҳишта.
Чиққан каби изидан
Шахтёрлик ҳам эсидан —
Чиқиб кетди ҳар ҳолда,
Кезар ўзга хаёлда.
Мақталса қайси ҳунар
Дарров унга ёқарди.
Бахти бўлиб кўринар,
Иккиланмай оғарди.
Ҳозирги кунда у-чи,
Бўлмоқчимиш учувчи.
Шундай орзу-армонда

Юрар эди осмонда.
Сурмай осмоний хаёл,
Пастроққа тушсин хиёл.
Ҳунарнинг бари тенгдир,
Ҳунарнинг бағри кенгдир.
Ў қуш эмас гоҳ-гоҳда,
Сакраса шохдан-шоҳга,
Эл дейди: «Ким қўнимсиз
Иши чалкаш, унумсиз».
Бўш ўтказмай ёш вақтин,
Топсин ҳунарда бахтин!

1977

АҚЛ ИЗИГА...

Ақл ва жаҳл
Бошқаю бошқа,
Лекин иккови
Жойлашган бошга.
Улар жилови
Одам қўлида.
Эҳтиёт бўлсин
Юрар йўлида.

Жаҳлдан келар
Доим ёмонлик,
Ақлдан кулар
Бахту омонлик.
Жаҳл жиловин
Қўйманг ўзига,
Келинг, юрайлик
Ақл изига.

1978

БАХТ ВА ВАҚТ

Яшашига, ўқишига
Ҳар боланинг бахти бордир.
Кундан-кунга ўсишига
Ҳар боланинг вақти бордир.

Ҳар бир бола ўз бахтининг
Қимматини билиб олсин.
Тойчоқдай шўх, ўз вақтининг
Жиловини илиб олсин.

Бўлмаса-чи, кулган бахти
Хафа бўлиб қочиб кетар.
Жуда маза ёшлик вақти
Кўринмасдан ўчиб кетар.

Шу сабабдан ҳар бир бола
Ўз бахтини сақлаб юрса,
Ишларини қилмай чала,
Ўз вақтини сарфлаб юрса.

Дейишади:— Бахт кетмасин,
Дейишади:— Вақт ўтмасин.

1978

ХАЁЛ ҚУШИ

Дейишади: эсу ҳуш
Бамисоли учар қуш,
Хаёл — эс-ҳуш сеники,
Демак у қуш — сеники.

Бу гапнинг мағзин тушун,
Авайла хаёл қушин,
Хаёл қуши — учағон,
Хаёл қуши — қочағон.

Учиб кетгандан кейин,
Қайтиб қўниши қийин.
Самолёт, ракета ҳам
Етолмайди чинакам.

Зарур бўлгандай юрак,
У сенга доим керак.
Тўғри юрсин изингдан,
Чиқармагин измингдан.

Гаҳ, десанг қўниб турсин,
Гапингга кўниб турсин.
Уни яйрат
Ва сайрат.

Қанотларин силагин,
Доим боқиб сийлагин.
Хабар ол сув, донидан,
Тўйғизмагин жонидан.

У сенга ихлос қўйсин,
Сенинг меҳрингга тўйсин.
Хизматингда бўлади,
Иzzатингда бўлади.

Беҳуда сочма кучин,
Учур орзуйинг учун.
Ухшаб яхши устозга,
Ўзинг ўргат парвозга.

Қанотидан энг олдин —
Ақлингга боғлаб олгин.
Қани, ўйлаб кўргин, хўш,
Сенда ҳам борми бу қуш?

1976

УЧДИ-УЧДИ

(Давоми бор айтишув)

- Учди-учди, нима учди?
Учди-учди, ҳамма учди.
- «Учди»ларга мисол топинг,
Фикрингизни тезлаб чопинг.
- Учди-учди, каптар учди,
Қўрқоқларнинг ранги ўчди.
- Учди-учди, учди қарға,
Бориб қаранг, қўнди қайга?
- Учди-учди, хаёл учди,
Хаёл фазо томон кўчди.
- Учди-учди, ракетамиз,
Вимпел олиб ойга тушди.
- «Учди-учди» айтолмаган
Учта бола ўйин тушди.
- Яхшиларга учди салом.
«Учди-учди» этсин давом.

1978

САВОЛ ПОЛВОН

Битта полвон бор экан,
Қатта полвон бор экан.
Қим қизиқса билмоққа,
Шакли ўхшар илмоққа.

Яшар экан мактабда —
Билим кони тарафда.
Яхшига яхши экан,
Ёмонга қарши экан.

Баъзи бола тилини
Соқов қилиб қўяркан.
Мўл бўлса қим билими
Уни роса суяркан.

Имтиҳонда, айниқса,
Қимки унга йўлиқса,
Бўлар экан ёки шод,
Ёки хафа, ёки мот.

Билмасни гангитаркан,
Хаёлин чалғитаркан.
Бўшанг, кучсизга гоҳо
Қўяркан «икки» баҳо.

Қим берса тўғри жавоб,
Полвон бера олмай тоб.
Тезликда енгиларкан,
Таъзимда эгиларкан.

Билимларни синовчи
«Тўрт», «Беш» билан сийловчи,
Исми унинг осондир,
Яъни савол полвондир.

Билимни қурол қилган,
Дарсини тўлиқ билган —
Болалар ғолиб чиқар,
Савол полвонни йиқар.

Шунинг учун тик бўйи
Таъзимда турар қўйи.

1973

ИШНИ ҚИЛАДИ АСБОБ...

Акромжон анча чайир,
Десанг, темирни қайир,
Бураб ташлайди аста,
Қўллари гурзи даста.
Чиниққан бадан, мускул.
Ҳеч нарса эмас мушкул.
— Иш топинг, қани менбоп, —
Дея Акром урар лоф.
Оғайнилар бу ҳолда,
Келтирдилар бир болта.
Қатта тўнка бор эди,
Дерлар:— Болтани ол-да,
Кучинг бўлса ёр энди.
«Ёрсам керак ҳар ҳолда»,
Деб Акромвой керишди.
Кейин ишга киришди.
Болтани қўлга олди,
Тўнка белига солди.
У болта ўтмас эди,
Тўнкага ботмас эди.
Сарф этса-да, роса куч,
Натижаси эди пуч.
Тушиб кетганди терга,
Қарамасди ён-верга.
Келиб қолди бир бобо:
— Уриниб қопсан, оббо,
Иш битмас бу аҳволда,—
Деб болтага қараса,
Ҳатто ёрмас тараша.
Сўнг тутқазди зўр болта.

Акромнинг кўзи чақнаб,
Гўё тургандай чанқаб,

Болтани олиб шунда
Тўнкани ёрди зумда.

Бобо келтирди дарҳол
Ақромга хос бир мақол!
— Ишни қилади асбоб,
Эгаси уради лоф.

Чақиб гапнинг мағзини,
Ҳамма очди оғзини...

1974

ЛАНЖ БОЛА

Бир бола бор, уни ҳеч ким
Танимас — билмас.
Баъзи бир хил таниганлар
Назарга илмас.

Бошқалардай мактаб борар,
Келар мактабдан.
Нега бундай ҳолда юрар,
Нима сабабдан?

Ҳатто танқид қилинмаган
Бирор шўхлиги.
Билинмайди дарс чоғида
Бору йўқлиги.

На «икки»си, на «беш»и бор,
Қўп баҳоси «уч».
Билолмайсиз, билиш маҳол,
На тўқу на пуч.

На дангаса ва на қолоқ,
Дея оласиз.
Сиз яхшилаб назар солинг,
Ҳайрон қоласиз.

Нима дейсиз учратсангиз
Бундай болани?
У албатта «ланж» дейилган
Лақаб олади.

1975

«ҲАФСАЛА» ДЕГАН КИТОБ

Бир боланинг бордир акаси,
Кўпчиликнинг келар ҳаваси.
Яқинда-чи, ўнни битирган,
Ҳам ўқишга,
Ҳам ишга кирган.
Кундузлари ишлаб заводда,
Оқшом дарсини қилмоқда удда.
Гўё тушиб олгандай изга,
Кўринади акаси бизга.
Уйқуси ҳам ошмас мўлжалдан,
Ҳар соати аниқ ўлчанган.
Фурсат мисол аниқ югурар,
Ўқиш, ишга доим улгурар.
Уй ишига қарашади у,
Ҳамма жойга ярашади у.
Барча уни қилади ҳавас,
Ука эса унақа эмас...
Зўрғатталаб ўқир олтида;
Қўрқув бўлиб кўзи олтида —
Вазифалар ётар қалашиб,
«Мени бажар», дейди талашиб.
Йўқ-да, унда қунту ҳафсала,
Нуқул чала
Ётар масала.
«Ке, эртага қиларман», дейди,
«Бир кун кейин биларман», дейди.
Сўнг ишига қўшилади иш,
Қолиб-қолиб бўлади ташвиш.
Кундан-кунга юки ортади,
Олдингамас ортга тортади.
Она бўлар гоҳ жиғибийрон,
Ота эса кўпинча ҳайрон.
Ака-ука ўхшайди роса,
Орзу қилар кимки қараса.

Битта эрур фамилияси,
Яхши ишлар боши — мияси.
Мукамалдир ҳамма томондан,
Лекин ука бўшанг тамоман...
Акажони тушунмас сира,
Укасидан кўнгли сал хира...
Ака олди биринчи маош,
Олган пули бўлмасдан одош —
Кўпчиликка олади совға,
Ойисига ажойиб зирак,
Адасига костюму кўйлак,
Укасин ҳам унутмади, ҳа,
Уйлаб-уйлаб бир китоб олди,
Қимки кўрса ҳайратда қолди,
Китоб эса ажойиб экан:
Номи унинг «Ҳафсала» деган...

1977

БЎШ ҚЕЛГАННИ ЕНГАРМИШ

Бўлар экан бир мактабда бир бола,
Қўринишда анча етук, мард — бўла.
Дангасалик уни қуршаб олибди,
Авраб-авраб ўз йўлига солибди.
Ишлатмабди мускулини, кучини,
Йўқотмабди ҳатто «икки», «уч»ини.
Ўхшаб худди боғлаб қўйган бузоққа,
Кетолмабди у бечора узоққа...
Уй вазифа чала ётар ёнида,
Ўқигани қолмасмиш ҳеч ёдида.
Эрта тонгда пишса ҳамки уйқуси,
Келмас экан ҳеч ўрнидан тургиси.
Юрай деса оёқ-қўли толаркан,
Гоҳ ўзига-ўзи ҳайрон қоларкан.
Шундай қилиб дангасалик енгибди,
Қаршисида ғоздай қаддин эгибди.
Дангасалик — касалликдир, мажмағил,
Қилар экан бўш келганни ланж — оғир...

1977

ДОКТОР ҚИЗ ТАНЯ

(В. ЛУКШАдан)

Нега қочди
Тобингиз
Бирдан дадажон?
Еднингизми
Қор ё муз
Ишдан қайтар он?
Деразангиз очилиб
Қолиб эҳтимол
Тегдимикан
Тўсатдан
Ё совуқ шамол?
Ё шарфингиз
Тақилмай
Қолдими тагин?
Йўқ эканми жойида
Иссиқ қулоқчин?
Хафа бўлманг,
Адажон,
Сизни тузатай,
Ишга кетар чоғингиз
Ўзим кузатай.
Шарфингиз тутайин
Мен икки қўллаб,
Иссиқ батинкангизни
Қўяман ўнглаб.
Қалпоғингиз
Тахт бўлар
Кетар маҳалда.
Шартларимни бажаринг
Биринчи галда:
Спорт билан
Дўст бўлинг,

Роса чиниқинг.
Кейин майли бемалол
Кўчага чиқинг.
Шундан сўнгра
Қасаллик
Қочади сиздан,
Севиннасиз мендайн
Докторингиздан.

1983

У ХУРСАНД, МЕН ХАФАМАН

Мактабидан бир ўқувчи
Жуда эрта қайтиб келди.
Минг севиниб,
Ялло қилиб,
Йўлда қўшиқ айтиб келди.
Ута қийин масалани
Бирдан билиб олгандайин,
Нақ кўзлари кулиб турар,
Олтин топиб олгандайин.
«Беш» олгандир эҳтимол у?
Ҳаддан зиёд шодон эди.
Бу тариқа қувонганин
Биринчи бор кўрдим энди.
Севинчига шерик бўлай —
Дея унга бердим савол.
Ишонмасиз сўзларимга,
Жавобидан бўлдим беҳол...
Сўрамасам бўлар экан,
Роса хира бўлди таъбим.
Анчагача мен ўзимга —
Келолмадим,
Қочди тобим...

Сирни очсам:
Бир дарс бўлиб —
Қолган дарслар бўлмаганмиш.
Келолмабди ўқитувчи,
Яна шундай турли «миш-миш».
Ана шунга,
Ана шунга
Қувонибди дил-дилидан!
Уш қаранг,
У бир хурсанд,

Мен хафаман...
Ушбу шеърни ёздим аранг.

1982

СУЛАЙТИРДИ УЗИНИ

Битта бола қўзичоғин
Ўтлатарди.
Ўтлоқларда чопқиллатиб
Ўйнатарди.

Ушлаб олиб калласига
Қалла қилар.
Гоҳида зўр чиққан бўлиб
«Алла» қилар.
Қўзисини ўз ҳолига
Қўймас эди.
«Гиж-гиж»лашга сира-сира
Тўймас эди.

Зўр сузанғич бўлиб чиқди
Қўзичоғи.
Қочиб қолар кичкинтойлар
Кўрган чоғи.
Ўргатгани учун, қаранг,
Қўзини у,
Энг биринчи сулайтирди
Ўзини у...

1982

ИККИ ҚИЗАЛОҚ

Бордир жажжи опа-сингил,
Кийишганда янги энгил —
Гулларини ахтаришар,
Бир-бирига мақганишар.

Уйнашган чоқ
Бекинмачоқ,
Қувлашмачоқ,
Ҳар томонга чопишади,
Галма-галдан топишади.

Конфетларин илинишар,
«Ейқол» дея ялинишар.

Кулишар-да, хо-хо, хо-хо,
Жанжал чиқиб қолар гоҳо...
Ниманидир талашади,
(Қилиқлари ярашади.)
Бири юзга солади чанг,
Бири юлар, бошланар «жанг»,
Йиғлашади,
Сиқташади,
Бир зумдаёқ «пом» бўлишар,
Овунмасдан хум бўлишар.

Бирдан яна кулишади,
Апоқ-чапоқ бўлишади.
Кўрсатайлик расмларин,
Топақолинг исмларин.

1983

ЎЗ-ЎЗИНИ ТУЗАТИШ

Бир ўғлон бор,
Иш буюрсанг,
«Хўп» дейди у толиб маъқул.
Аланг-қаранг киришади,
Одати шу унинг нуқул.

Ҳадеганда бажармайди,
Юрак-сабринг кетар тошиб.
Аввал анча хаёл сурар,
Ишни судрар,
Бошни қашиб...

Ўша ишни бажаргунча,
Тайинлашар неча бора.
Роса таъна эшитади
Топмай илож у бечора.

Бир кун у ҳам отасига
Айтганди бир илтимосин,
Ҳадеганда отаси ҳам
Топмагандай унга мосин —
Бажармасдан кетга сурди,
Анчагача синаб юрди...

Илтимосин айтар такрор,
Отаси ҳам «хўп» деярди.
Ўрилчанинг авзойига
Ота зимдан илжаярди...
Ойисига қилди ҳасрат.

— Отасига ўхшар ўғлон,—
Дерди кулиб ойижони.
Шунда ўғлон
Бўлди ҳайрон.

Она сўзин
Чақиб мағзин
Ўз одати тушди эсга.
Буни қаранг,
Ўша ўғлон
Тушиб олган тўғри изга.

*1983**

ШАЙ БУЛАЙЛИК ЕРДАМГА

Олма шoхи кундан-кун
Борар эди букилиб,
Талайгина хом олма
Етар эди тўкилиб.

Олма барги шивирлар:
Ёрдам қилгин дегандай,
Кўтаришга ҳосилни —
Бардам қилгин дегандай.

Оғирлашиб борарди
Олмалари етилиб.
Синишига оз қолган
Сер ҳосил шох эгилиб.

Тушунарди ҳамма ҳам
Кўриб аҳвол-тарзини.
Ёрдам қилдим зудликда
Пайқагандай арзини.

Айри қўйдим авайлаб,
Кўтардилар қаддини.
Олганман-да, дадамдан
Бундай ишнинг ҳаддини.

Ҳосилга мўл шохлари
Туришарди тебраниб.
Балки раҳмат дейишар,
Ёрдам қилганни таниб.
Оғайнилар, олмани —
Қиёс қилсам одамга,
Ҳосил бўлар муродлар
Шай турсангиз ёрдамга!

1983

ОРТИҚЧА МАҚТАНЧОҚЛИҚ...

Битта билағон бола
Ишлар эди масала,
Уни қаранг-ки, уни,
Сира чиқмас яқуни.
Хато ишляяптими?
Фикри пишмаяптими?
Еки чарчаб қолганми?
Мўлжали йўқолганми?
Борми бошқа жиҳати?
Емонмикан сиҳати?
Ўзи ҳайрон ўзига,
Осон эди кўзига.

Сабабин топдим энди...
Битта дўстига йўлда
Ишлайман деб «чап қўлда» -
Роса мақтанган эди.
Гоҳида мақтанчоғлиқ —
Фикринг тўсар нечоғлик..
Ураб турар хаёлинг,
Қирқар кучу мажолинг!

Дафтарда бир масала —
Ишланмай ётар чала...

1983

САЛОМИГА ЗОР ЭМАСДИМ...

Салом бермай ўтиб кетди
Тўрт қизалоқ...
Ҳайратдаман,
Туш кўргандай
Алоқ-чалоқ,
Ўйлагандим
Беришар деб тўртов салом,
Тўртовидан
Биттаси ҳам
Демади лом!
Кўрмагандай,
Безрайганча
Ўтиб кетди...
Юрагимдан минг хижиллик
Тутиб кетди!
Шу хижиллик бўлмаганда
Гап очмасдим,
Мен уларнинг саломига
Муҳтожмасдим.
Бундай ҳолни кўрмагандим
Сира-сира.
Ё кўзларин босдимикан
Фурур — шира?
Қайтишарди
Мактабдан-а,
Қўлда папка.
Зимдан боқдим,
Чалғишмаган бошқа гапга,
Бари таниш,
Яшар бизнинг маҳаллада,
Хаёллари қайда эди
Шу паллада?
Саломига олар эдим
Мен ҳам алиқ.

Бўлармикан одобсизлик,
Эҳ, шунчалик?..
Қайга кетди уларда ор,
Маданият?
Салом берса тилар эдим
Яхши ният.
Қизалоқлар ҳолатига
Мен ачиндим.
Одобиға,
Одатига
Минг ачиндим...

1983

КУЧА КҮПЧИЛИК УЧУН

*(Кўча тартибини бузмоқчи
бўлган болага)*

Кўча кўпчилик учун,
Бу гапни пухта тушун.
Сен биласан кўчалар
Кундузию кечалар
Гавжум, обод ҳар бири,
Шаҳримиз қон томири.
Ҳавою сувдай зарур,
Зарурликда гўё нур.
Нурсиз ҳеч жўриб бўлмас,
Кўчасиз юриб бўлмас.
Муҳимин айтсам тагин:
Узоқни қилар яқин.
Агар зериксанг уйда
Кезасан кўча-кўйда.
Кўча театр саҳна,
Олаверасан баҳра.
Бир зайлда ўнгу сўл
Канал нусха тўғри йўл.
Ҳаммаёғи текис, соз,
Асфальтлардан пойандоз,
Дарахтлари соябон,
Чети гулзор — хиёбон.
Мисоли томошабоғ,
Кўнгилни қилади чоғ.
Айниқса байрам куни,
Дўстлик, ёшлик тўлқини
Кўчаларда намоён,
Кўча шодликларга кон.
Шундай қилиб ҳар кўча
Хизматда кундуз-кеча.
Ҳар кимни ҳар қаёққа —
Тўйга,

Уйга, гулбоққа,
Завод, фабрик, мактабга,
Олиб борар мақсадга.
Ҳеч ким юрмайди бекор,
Ҳар кимнинг бир иши бор.
Баъзи бирлар йўлкада,
Кимнингки иши тигиз
У учади «Волга»да,
«Жигули»лар ҳам гиз-гиз.
Баъзилар трамвайда,
Шошилиб дер: «Тез ҳайда!»
Автобус, троллейбус
Ичи лиммо-лим одам.
Баъзан ўтар «Тез ёрдам».
Кўча бўлмаса агар,
Халқ ҳоли нелар кечар?
Эшикма-эшик ўтар,
Олтиндай вақти кетар.
Йўл тополмай адашиб,
Ҳайрон бўлиб, бош қашиб
Деворлардан йиқилар,
Туйнукларга тиқилар.
Ошар ҳатто томма-том,
Ҳолдан тояр батамом.
Қолар мўлжалланган иш,
Уюлар талай ташвиш.
Милиционер — посбон,
Юриш бўлсин деб осон
Кўчани кузатади,
Чатоқ учраса дарров
Тартибни тузатади,
Ўрнига тушар қатнов.
Пайқаб тур гапни, ўртоқ,
Тартибни бузиб шу чоқ
Берк жойдан ўтсанг агар,
Талай зараринг тегар.

Ўзинг қочарсан қуён,
Аммо кўча шу замон
Бўлар-ку, тўс-тўполон.
Машиналар тўқнашиб
Юз берар-ку, фалокат.
Олдин-кейин тўхташиб
Бузилади ҳаракат.
Ҳалиги «Тез ёрдам»да
Эҳтимол ўша дамда
Олиб кетишар касал,
Аҳволи оғир, ўсал.
Касалхонага-чи, тез
Етказилмаса шу кез
Ёмонликнинг хавфи бор.
Йўл йўқ, бемаза бозор.
Ута олмас «Тез ёрдам»,
Врачи ҳам босар ғам.
Қўрдингми жиндай хато
Ўлимга элтар ҳатто.
Тўхтаб қолса ҳаракат,
Шунинг ўзимас фақат.
«Волга»даги бир киши
Ярим соатдан кейин
Керак «Ту»да учиши.
Унга ҳам бўлар қийин,
Аэропортга етолмас,
Йўлдан асло ўтолмас.
Ўқитувчи аксига,
Тушса ҳамки таксига
Етолмайди дарсига.
Болалар қутиб қолар,
Турли хаёлга борар.
Йўл йўқдир барча учун,
Ўтолмас министр ҳам,
Идорасида бугун
Қабул қилмоқчи одам.

Кўриб қўйгин, укажон,
Ҳаммаёқ бесаранжом.
Зарарига эҳтимол
Топилар талай мисол.
Барчасига, турган гап,
Узинг бўлардинг сабаб.
Кўпчилик юрган йўлдан,
Чизилган жой, ўнг қўлдан
Юрмасанг-чи, укажон,
Кўпга берасан зиён.
Кўчанинг тартиб, сири
Сенга керак ҳар бири.
Кўча эмас бебошвоқ,
Отаверма шаталоқ,
Кўча бедарвозамас,
Бор эшик, коридори,
Чегараю девори,
Аммо кўзга кўринмас.
Бўлимлари, боби бор,
Қоида китоби бор.
Кўчада юриш-туриш
Катта санъат, муҳим иш.
Яхши хулқинг, одатинг,
Синалади одобинг.
Кўча-кўпчилик учун,
Кўпчилик қайдан юрса,
Сен ҳам шу ердан юргин.
Кўпчилик не буюрса,
Тартибига бўйсунгин.

1965

АЛДАЙМАН ДЕБ АЛДАНДИ

Капалакни гулзорда
Роса қувди бир ўғлон.
Тутқич бермай капалак
Қочар эди ҳар томон.

Энди ушлай деганда
Бирдан учиб қоларди.
Яна қувиб бечора
Чарчар эди — толарди.

Охир оппоқ капалак
Ғойиб бўлди — «йўқолди»...
Ҳеч ким тополмасин деб
Бир оқ гулга қўнволди.

«Алдадимми хўп» дея
Қараб турарди, лекин —
Сезиб унинг ҳийласин
Ушлаб олди у секин...
Алданди у алдай деб,
Қоча олмас «аттанг» деб...

1983

ЧАҚИРТИКАНАК

Тикан сепди бир бола
Одам ўтар йўлкага.
Пойлар эди ўзича
Чиқиб салқин — кўлкага.

Ҳозир унинг наздида
Ўтар оёқяланглар.
Жосуслардай беркиниб
Ҳар томонга аланглар.

Қаранг, ҳеч зор ўтмайди —
Олиб роса аксига.
Кенг кўчадан одамлар
Ўтар тушиб таксига.

Бўм-бўш ётган йўлқадан —
Уни қаранг, бир замон
Қушдай учиб мош мушук
Ўтиб кетди чап томон.

Қувиб қолди мушукни
Ўша бола физиллаб,
«Вой» деб қолди болакай
Оёқлари жизиллаб...

Келиб қолиб болалар
Дарров ёрдам беришди.
Оёқдаги тиканни
Оғритмасдан теришди.

Нолиб тикан сочганни,
Ачинишди ҳолига.
Ўша бола ғиқ этмай
Кириб кетди ҳовлига.

1983

БИР АМАКИ БОРЛАР...

Бир амаки бор,
Жуда қизиқлар:
Еқмас биздаги
Барча қилиқлар.
Улар олдида
Очаолмаймиз лаб,
Хўмраядилар
Кулсак «хохолаб».
Кесатадилар
Гап-сўзда нуқул.
Нима учундир
Эмасмиз маъқул.
«Бизлар ёшликда
Қилганмиз ундай.
Ишёқмассанлар —
Санлар бутунлай.
Қилмайсанлар ҳеч
Кексани ҳурмат»,
Дея кўпинча
Қиларлар тухмат.
«Биз чиниққанмиз,—
Дерлар,— калтак еб,
Сизлар кетдингиз
Роса талтайиб»...
Нари қочамиз
Кўрсак ўзларин.
Эшитмаганмиз
Ширин сўзларин.
Дуч келиб қолсак
Берамиз салом,
Кўрсатиб тезда
Ҳурмат-эҳтиром.
Шунда ҳам баъзан
Танбеҳ оламиз.

Индамай кетиб,
Ҳайрон қоламиз.

Бир амаки бор
Жуда қизиқлар:
Ахтарадилар
Қилдан қийиқлар...

1983

ҚУРБАҚАЛАР МУСОБАҚАСИ

«Вақа
Вақа,
Вақ-вақа».
Антиқа
Мусобақа!
Ҳовузда уч қурбақа
Уйнашди мусобақа.

Ким узоққа сакрашга,
Қондани сақлашга.
Чиқиб ҳовуз четига,
Сакрашди сув бетига.
Учаласи учишди:
Бир мўлжалга тушишди.

Сўнг бошлашди сузишга:
Ким чаққонроқ ўзишга.
Бирдан сузиб кетишди,
Учовлон тенг етишди.

Сўнг сайрашга «вақ-вақа»,
Уйнашди мусобақа:
Бирдан сайраб кетишди,
Роса яйраб кетишди...

Унутилди шартлари,
Топилмади мардлари.
Шовқин-сурон ичида
Қулоқлар битди жуда!
Ҳовуз тўла қурбақа
Ўйнашар мусобақа:
«Вақа,
Вақа,
Вақ-вақа».

Антиқа
Мусобақа! 1983

ЕПИҚ КИТОБНИНГ ОЧИҚ СЎЗИ

Бир болақай китоби
Доим ёпиқ ётади.
Ўқилмай ёпиқ ётиш
Унга оғир ботади.
Қаранг, бечора китоб
Мисоли бетоб,
Хуноб:
«Эгам мени нечундир
Назарига илмайди.
Менинг зарурлигимни
Зиғирча ҳам билмайди.
Ахир мен хазинаман,
Ҳар саҳифам жавоҳир.
Эҳ, менинг шундайлигим
Нега тушунмас ахир!
Менга не устозларнинг
Кўздан нури тўкилган.
Меҳру ақл торидан
Ҳар бир сатрим тўқилган.
Мени доим ўқишса

Варағу юзим очиб,
Билимлар қуёшидан
Турсам нурларим сочиб.
Бормоқдаман сарғайиб,
Айтинг менда не айб?»

Қитоб бўлса ҳам ёпиқ,
Айтди сўзини очиқ.

1983

ТАЛАШУВЧИЛАР

Фолончи ва фолончи
Аслида ака-ука.
Овқат келса, онанинг
Юраги така-пука.

Айниқса дастурхонда
Бирдан чиқади жанжал.
Арзимаган масала
Анчагача бўлмас ҳал.

Акаси укасининг,
Укаси акасининг
Қўрар-да овқатини,
Бузади тоқатини.

Бири кавлаб косасин,
Меники суюқ, дейди,
Бошқаси мақтанádi:
Меники қуюқ, дейди.

Агар ўзгарса коса,
Араз бошланар роса.
Сўнг барчада, билинг, ҳа,
Иўқолади иштаҳа.

Овқат ўрнига улар
Қаранг, дакки ейишар.
Иккаласи ҳақида
Эҳ, нималар дейишар?

Кўринг улар юрагин,
Бузишмайди пинагин.
Ака-ука овқат еб,
Раҳмат, деса бўлмасми?

Она кўнгли бир олам
Қувончларга тўлмасми?
Иссиқ олов олдида
Хом нарсани пиширса,

Гуноҳи не онанинг
Икки қўллаб ичирса.
Одоб ва андишаси
Тушгунича ўрнига,

Чертиш керак гап билан
Бундайларнинг бурнига.

1983

ЕЗ УТГАНИН КИМ БИЛМАЙ ҚОЛАР?

Ез фасли ўтганин
Ким билмай қолар?
Қани, энг биринчи —
Ким айта олар?
Кўплар жим қолишди
Бундай саволга,
Баъзилар нечундир
Кетди хаёлга...
«Т» деган бир бола
Ўтганини ёз
Билмаган кўринар
Хижолат бир оз...
Уялар эҳтимол,
Айтолмас ўзи,
Дилидан, тилидан
Чиқмайди сўзи.
Лекин нимадир
Айтмоқда кўзи:
Юрганга ўхшайди
Кўча чангитиб,
Ўзининг бошини
Ўзи гангитиб.
Ёзининг ҳар бир куни
Жуда қимматли,
Ҳам сахий-қимматли,
Ҳамда ҳикматли.
Қишнинг икки куни
Тенг келар гоҳо,

Демак ёз кунлари
Асл-бсбаҳо.
Қуёшдан талай нур
Сарф этилар-ку.
Ноз-неъмат мевада
Бол этилар-ку.
Ҳар ерда, ҳар доим
Ҳаёт қайнайди.
Меҳнатда, роҳатда
Барча яйрайди.
Каникул дегани
Ёзги дарс демак,
Билим билан меҳнат
Чамбарчас демак.
Ўрганиш, ўрганиш,
Чиниқиш керак.
Айниқса қиш учун
Куч йиғиш керак!
Шундайдир аслида
Ёз қоидаси,
Ҳар кимнинг, ҳар кимга
Тегсин фойдаси.
Ким копток кетидан
Қуруқ югурар,
Ўз дарвозасига —
Ўзи гол урар!

1977

ЭЙ, ПЕШОНА ТЕРЛАРИМ

Қайнай қолинг, шеърларим,
Эй, пешона терларим.
Тушумдамас, ўнгимда,
Етилдингиз кўнглимда.
Аскаримсиз — саф тортинг,
Мазмун юкини ортинг!
Шайланингиз парвозга,
Қўниш учун қоғозга.
Сўзни сўзга улайин,
Ташбиҳни янгилайин.
Дур — терим,
Юрак меҳрим,
Азиз ўгил-қизимсиз,
Бамисоли ўзимсиз.
Пўлатдай бўлинг доим,
Мўминлардай мулойим.
Дилларга жо бўлингиз,
Малҳам, шифо бўлингиз!
Шеърларим, эй, шеърларим,
Сиз — пешона терларим!

1983

МУНДАРИЖА

Китобхонга

ҚУШДАЙ ҚУЛИБ ТУР

(Шеърлар)

ЛЕНИНЧИ БУЛАМАН	6	ИККИ НАҚҚОШ	51
КОММУНИЗМ ЧАМАН БИР		ШАФТОЛЪ ГУЛИ	53
БОФ	7	НИШОНДОР ҚУЙЛАҚЧА-	
КУЮНИШНИ ҲАМ БИЛАР,		ЛАР	54
СУЮНИШНИ ҲАМ	9	ИШЛАГАН ЧАРЧАГДИ	56
ҚУШДАЙ ҚУЛИБ ТУР	10	ОҚ ҚАЙИН, ЭЙ, ОҚ ҚА-	
ЯНГИ МАКТАБ, ЯНГИ ДАРС	11	ЙИН	53
ИНТИЛАМИЗ ҚУЕШГА	13	«БЕШ» ОЛДИМ «БЕШ»	58
ТОНГ ЯХШИ ҚАНДАЙИН	14	АҚЛИМНИНГ ҚУЗИ	60
БУГУНДАН ЭРТА ГУЗАЛ	15	ОНА МЕХР-ДИҚДОРИ	
ПИОНЕР ҚУЛДОШ ВА		РАЪНОГА БУЛДИ ДОРИ	61
БОБО ҚУЕШ	17	ЯХШИЛИҚ ФАЗИЛАТИ	63
БУЛУТЛАР УСТИДА	19	МАҚТАШГАНИ ЯХШИ БУЛ-	
АҲИЛ ДУСТЛАР	20	ДИ	66
ҚУЕШ БИЛАН СУҲБАТ	21	СУВ СЕПАМАН ХОВЛИМГА	68
ОЛТИНОЙ ВА «ОҚ ОЛТИН»	23	БОСВОЛДИ СУЙДИК	70
ТЕМИР ТЕРИМЧИ	25	ЖИМИТ ҚУШ — ЙИГИТ	
ЮЛДУЗ КОСА ЛИМ-ЛИМ		ҚУШ	72
ОЛТИН	26	ЯЙЛОВ РОҲАТИ	73
ТУТДАН ГҮЛДАСТА ТУТ-		БИР БОЛА КИТОБ УҚИР	74
ГАН	27	ҚУШЛАР ҲАҚИ	76
ЕТТИ БАҲОДИР	28	ХУМСОН ҲАВОСИ	78
БАХОРНИНГ ШАРТИ	29	ЭНИНЧИНИ ТАБРИКЛАШ-	
ОФТОБ ЧИКДИ ОЛАМГА	31	ДИ БИРИНЧИЛАР	80
ИСМЛАР ЧИРОЙИ	33	ПИШГАНДА ГИЛОС	82
ТУРНАЛАРГА ГҮЛ УЗАТ-		СЕҲРЛИ ДАВО	83
ДИМ	35	ДИЛДАН ШЕЪРИМ ТО-	
ПАХТАЖОН БИЛАН СУҲ-		ШАДИ	86
БАТ	37	БУҒДОЙ УРИМИ	88
КУЧАТ ЭКДИК КУЧАГА	39	ҚУШИҚ ТОШАРДИ	89
МАКТАБ МЕҲРИ	40	ЧУМОЛИ БИЛАН МИРСО-	
БОТА ҚУВОНЧИ	41	ЛИ	90
БОТА-ОНА ҚАЛБИ, ОТА-ОНА		КИМДА КҮП БАРАҚАЛ-	
КАДРИ	43	ЛАР?	91
ГУЛЧАСИ ЭДИ СИНГИЛ	43	СЕНТЯБРИМ БАЙРАМИ	92
МАКТАБ ЕНИДАН УТГАН-		БОБОМ БОЛА БОҚАРЛАР	94
ДА	44	ТОЛИБ БОБОНИНГ ТОЛИ	96
МАГНИТЛИ БОЛА	45	ЕЗ/ СЎЗИНИНГ МАЪНО-	
ЕШИМГА ЕТ, ДЕДИЛАР	47	ЛАРИ	98
ЧАНКАГАН ҒУЗА — СУВ ИЧ-		ШИФОБАХШ ДИЕР ҚУ-	
ДИ МАЗА	49	ШИҚЛАРИ (Туркум)	100

БИЗ ЯШАЙМИЗ КОММУНИЗМДА

(Декламациялар)

БИЗ ЯШАЙМИЗ КОММУ-		РАМЛАРИ	117
НИЗМДА	112	ОКТАБРДАН, ОКТАБРДАН	119
УН ИККИ ШАРТ, УНИ БА-		БИРИНЧИНИ БИТИРДИК	121
ЖАРИ	113	ЙУЛ ЮРСАНГ, МУЛ ЮР-	
БАЙРАМЛАР, ЭҲ, БАЙ-		САНГ	123

АССАЛОМ, МАКТАБЖОНИМ	124	БАЙРАМ ҚИЛАР КИТОБЛАР	131
ЯНГИ ЙИЛНИ КҮТАМИЗ	125	ДОСКАЖОН	133
ДАКАНГ ХҲРОЗ — АКАНГ ХҲРОЗ	126	ОТРАДИМ, ЖОН ОТРАДИМ	135
КЕЛГАНИДА ҚИШ	129		

АҲИЛ БҮЛИБ,
ДАДИЛ БҮЛИБ

(Қўшиқлар)

ПОҲИИ БОБОМ — ДОНО БОБОМ	138	«БЕШ»ГА ТЕНГ БИРИНЧИ ТЕРДИК, ПАХТА ТЕРДИК	148
АҲИЛ БҮЛИБ, ДАДИЛ БҮЛИБ	139	ЯХШИЛАРГА ИБРАТЛАР	149
ТОҒ-ТОҒ МЕНИНГ ПАХТАЛАРИМ	140	ЯНГИ ЙИЛ ТИЛЛАРИ	151
УКТАМ БАЙРАМ	141	ЛАҚҚА БАЛИҚ — ЛАҚМА БАЛИК	152
ЯНА КЕЛДИ ЯНГИ ЙИЛ	143	ҚОР ЕҒАР РОСА	154
ҚУНГАБОҚАР ҚИМГА БОҚАР?	144	БҮЛДИЛАР ТОМОША	155
ХУСАЙНИЖОН, ХУСАЙНИ БУГУН	146	ЗАВКИНГ СОЧ, ҚАЛДИР-ҒОЧИ	156
РОСА ХУРСАНД-МАН	147	КАРАНГ, АНОВ БОЛАНИ КАПАЛАК ШОШАДИ	157
		ТЕНГ-ТЕНГИ БИЛАН	159

КҮЗ ҚҲРҚОҚ, ҚҲЛ БОТИР

(Масаллар)

КҲЗ ҚҲРҚОҚ, ҚҲЛ БОТИР	162	ТҲРРИ ҲСАН ГҲЛ БҲЛҲР	169
ИККИ ГҲЛ БАҲСИ	164	КҲПРИК ВА СОХИЛ	170
ИҲЗУМНИНГ ДАҲВОСИ	165	ЧИН ВА ЕЛҒОН	171
БҲРУН БИЛАН ҚҲЛОҚ	166	ҚҲРБАҚА БИЛАН ЧҲМОЛИ	172
МАСАЛИ	166		
ПИЕДА БИЛАН ФАҲЗИН	167		

САҲИИ МЕЗБОН

(Эртақлар)

ГАЗ ПОЛВОН ЭРТАГИ	176	НЕГА ҚҲРБАҚА ДҲМСИЗ?	188
ЧҲЛНИНГ ЧҲЛГА ХАТИ	179	БУ — МУЛЬТФИЛЬМ —	
ОМОН БҲЛАЙЛИК ЕЗГА	182	БҲЛУТ ФИЛЬМ	192
САҲИИ МЕЗБОН	183	ТОВҲҚ ШҲРВА ҲАҚИДА	195
ҚҲЕН ВА ЧҲНТАҚ ҲАҚИДА ЭРТАҚ	184	НАҚЛ	

ТАНҚИД ҚИЛИБ ТҲЗАТАМИЗ

(Ҳажвлар ва ҳазиллар)

ТАНҚИД ҚИЛИБ ТҲЗАТАМИЗ	198	ИЛМДАН ОДОБ КҲЧЛИ	203
ҲКТИВҲЧИ БАҲО ҚҲИГАНДА	199	ЧАЛАВОЙ	206
СҲЗИ ШҲНАҚА — ҲЗИ ШҲНАҚА	201	РЕЖИМ БҲЙИЧА	208
		ПАРПИНИНГ ҲАРФИ	209

ҲАММА ҲАРЕН ШОШАДИ	210	МИШ	244
ҚУТҚОРИЛГАН БАҲОДИР	212	ДОКТОР ҚИЗ ТАНЯ	245
ҒАНИҚУЛ ВА КАНИҚУЛ	218	У ХУРСАНД — МЕН ХАФА-	
ТУЯ ҚҮРДИНГМИ?	219	МАН	247
СИЗГА НИМА БҮЛДИ, УҒИЛ		СУЛАЙТИРДИ УЗИНИ	248
БОЛАЛАР?	220	ИККИ ҚИЗАЛОҚ	250
ХОМ ТАРВУЗЛАР	222	УЗ-УЗИНИ ТУЗАТИШ	251
ШАХМАТНИ УИНАЙДИ МАРД	223	ШАЙ БУЛАЙЛИК ЕРДАМГА	253
БЕКОРЖОН	225	ОРТИҚЧА МАҚТАНЧОҒЛИК	254
КИТОВ ҚҮТАРИБ	226	САЛОМИГА ЗОР ЭМАСДИМ	255
ФУТБОЛДА ИШЛАСИН БОШ	227	КҮЧА КҮПЧИЛИК УЧУН	257
ҚУНИМСИЗ	229	АЛДАЙМАН ДЕБ АЛДАНДИ	261
АҚЛ ИЗИГА	232	ЧАҚИРТИКАНАК	262
БАХТ ВА ВАҚТ	233	БИР АМАКИ БОР	263
ХАЕЛ ҚУШИ	234	ҚУРБАҚАЛАР МҮСОБАҚАСИ	264
УЧДИ-УЧДИ	236	ЕПИК КИТОБНИНГ ОЧИҚ	
САВОЛ ПОЛВОН	237	СҮЗИ	265
ИШНИ ҚИЛАДИ АСБОБ	239	ТАЛАШУВЧИЛАР	266
ЛАНЖ БОЛА	241	ЕЗ УТГАНИНИ КИМ БИЛ-	
ҲАФСАЛА ДЕГАН КИТОВ	242	МАЙ ҚОЛАР?	268
БУШ КЕЛГАННИ ЕНГАР-		ЭЙ, ПЕШОНА ТЕРЛАРИМ	269

Для детей среднего школьного возраста

На узбекском языке

Пулат Мумин

ДРУЖНЫЕ РЕБЯТА

Стихи, декламации, песни, басни и сказки

Издательство «Еш гвардия», Ташкент — 1984

Такризчи Сафо Матчонов, филология фанлари кандидати

Редактор *Султон Жаббор*
 Рассом *Ҳ. Раҳматуллаев*
 Расмлар редактори *Р. Зуфаров*
 Техн. редактор *В. Демченко*
 Корректор *С. Сайдолимов*

ИБ № 1449

Босмахонага берилди 14.03.84. Босишга рухсат этилди 8.10.84. Р 20803. Формати 70×108¹/₃₂. 1-босма қоғозга «Литературная» гарнитурда юқори босма усулида босилди. Босма листи 8,5. Шартли босма листи 11,90. Нашр. листи 9,37. Шартли кр. отг. 12,25. Тиражи 15 000. Буюртма № 210. Шартнома № 9—84. Баҳоси юмшоқ муқовада 50 т., 7-муқовада 70 т.

Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети «Еш гвардия» нашриёти,
 700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари Давлат комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2-босмахонаси. 702800, Янгийўл шаҳри, Самарқанд кўчаси, 44.